

Våren 2019

OsloMet

Masteroppgave

Hvordan sikres ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24.

Frode Martinsen og Kjetil Hauge

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	3
1.1	Sammendrag	3
1.2	Abstract	6
1.3	Forord	9
1.4	Problemstilling og avgrensinger	10
1.5	Begrepsavklaring	11
1.6	Motivasjon for oppgaven	14
1.7	Bidrag fra forskningsfeltet.....	14
2.	Teoretiske perspektiver.....	17
2.1	Refleksjon over utvalget av informanter.....	17
2.1.1	Nasjonalt inntaksteam.....	17
2.1.2	Forandringsfabrikken	19
2.1.3	Barneverntjenesten.....	21
2.1.4	Barneverninstitusjonene	22
2.1.5	Barneombudet.....	23
2.1.6	Fylkesnemnda.....	24
2.2	Aktuelle lover	26
2.3	Brukermedvirkning.....	27
2.4	Tverretatlig samarbeid	34
3	Metodisk tilnærming.....	39
3.1	Metodevalg.....	41
3.2	Vitenskapsteoretisk bakgrunn	43
3.3	Forforståelse	44
3.4	Forskningsetiske hensyn	45
3.5	Transkribering	47
3.6	Systematisk tekstkondensering	47
4	Presentasjon av funn.....	50
4.1	Brukermedvirkning.....	51
4.1.1	Hvilke handlingsrom oppleves innenfor brukermedvirkning?	51
4.1.2	Hvordan inkluderes barnets stemme inn i kartleggingen?	58
4.1.3	Innflytelsen ved valg av institusjon som en styrke i brukermedvirkningen?	62
4.2	Tverretatlig samarbeid	64

4.2.1	Påvirker ressurser kvaliteten ved det tverretatlig samarbeidet?.....	64
4.2.2	Har aktørene tilstrekkelig kunnskap om hverandre?	71
4.2.3	Hvor god er den felles fundamenteringen av målsetninger?.....	74
5.	Drøfting.....	77
5.1	Brukermedvirkning.....	77
5.1.1	Hvordan blir det lagt til rette for brukermedvirkning ved plassering etter bvl. § 4-24?	77
5.1.2	Hvordan bruke samtaler for å få frem ungdommens stemme?	89
5.2	Tverretatlig samarbeid	96
5.2.1	Påvirkes valget av bvl. § 4-24 institusjon av ressursene i det tverretatlige samarbeidet? .	96
5.2.2	Har aktørene i det tverretatlige samarbeidet tilstrekkelig kunnskap om hverandre?	103
5.2.3	Er det fundamentert et felles verdigrunnlag i det tverrfaglige samarbeidet?	106
6.	Avslutning og videre forskning.....	110
6.1	Konklusjon	110
6.1.1	Brukermedvirkning	110
6.1.2	Tverretatlig samarbeid	116
6.2	Videre forskning	119

1. Innledning

1.1 Sammendrag

Bakgrunn: Formålet med denne studien er å undersøke hvordan ungdommenes individuelle behov blir ivaretatt av de ansvarlige instansene i forkant av en plassering etter barnevernloven § 4-24. Oppgaven belyser to områder som vi finner interessante å drøfte med bakgrunn i våre funn. For det første ønsker vi å belyse i hvilken grad *brukermedvirkning* er inkludert i denne prosessen, videre ønsker vi å se på hvordan ulike nivåer av *brukermedvirkning* påvirker kvaliteten i valget av barneverninstitusjon. Det andre vi ønsker å se på er funn som sier noe om samarbeidet mellom instansene, og hvordan dette kan prege kvaliteten i det å finne rett institusjon til den enkelte ungdom.

Problemstilling: «Hvordan sikres ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24»

Metode: I studien har vi benyttet oss av et kvalitativt design, og semistrukturert intervju ved innsamling av data. Vi intervjuet seks instanser som på ulik måte er knyttet til prosessen ved den overnevnte problemstillingen. Intervjuene ble analysert ved hjelp av prinsipper fra systematisk tekstkondensering utarbeidet av Malterud.

Resultat: I denne studien som omhandler den individuelle ivaretagelsen av ungdommenes behov i forkant av en plassering etter bvl. § 4-24, har vi forsøkt å undersøke hvordan to områder påvirker kvaliteten i denne prosessen. Det første av de to områdene er det tverretatlige samarbeidet, der Bufetat/Nasjonalt inntaksteam (NIT), barneverntjenstesten og barneverninstitusjonen jobber sammen for å finne den institusjonen som kan hjelpe ungdommen ut av deres vanskelige livssituasjon.

I studien så fremkommer funn som tyder på av at valget av bvl. § 4-24 institusjon påvirkes av tilgjengelige ressurser i denne prosessen. Majoriteten av de vi har intervjuet og annet relevant materiale fremmer på ulike måter at barneverntjenesten mangler ressurser. Barneverntjenesten i studien uttrykker at de *ikke* mangler kapasitet til å kartlegge bvl. 4-24 ungdom. En mulig hypotese for dette: *Barneverntjenesten uttrykker at de finner ekstra støtte i sin kartlegging og det å fremme sak for fylkesnemnda ved at de drøfter sammen med NIT i forkant.* Denne veiledningen er ikke en klart definert rolle som NIT har fått delegert. Dette er noe de tilbyr, men ifølge NIT så er det ikke alle barneverntjenester som benytter seg av muligheten. Om hypotesen holder mål så vil det være et utgangspunkt for skjevfordeling i kvaliteten i kartleggingen av ungdommene som skal plasseres på bvl. § 4-24 institusjon.

Når vi drøfter viktigheten at et felles verdigrunnlag i det tverrfaglige samarbeidet, så finner vi ingen klare funn. Vi ser at de ulike instansene som er involvert i det tverretatlige arbeidet har

ulike verdier i metodene sine, men at det i dette tilfelle kan anses som en styrke for bredde i kunnskapssynet ved en god og bred kartlegging av ungdommen. Vi tar også leseren inn på en narrativ historie som viser til et verdisyn ute av balanse, men funnet fremstår som et engangstilfelle og vi har ikke noe evidens for at dette påvirker kvaliteten på det tverretatlige arbeidet ved å sikre individuelle behov i forkant av plassering.

Studien viser at det mangler kunnskap om hverandres oppgaver i det tverretatlige samarbeidet. Dataene viser at barneverntjenesten ikke har kunnskap om NIT sitt mandat når det gjelder kartlegginga av ungdommer. Dette i form av forventinger om en sakyndigrapport som skal bidra i saksfremlegget i en bvl. § 4-24 sak. Vi finner forventinger om dette hos barneverntjenesten og NIT opplyser at denne antagelsen frekventerer hyppig blant ulike barneverntjenester. Funnene tyder på det mangler kunnskap om hverandres oppgaver. Aktuell tverretatlig teori påpeker at kunnskap om andre aktører er en viktig faktor for godt samarbeid. Det er derfor sannsynlig at dette funnet kan påvirke kvaliteten på det tverretatlige samarbeidet ved ivaretagelsen av ungdommens individuelle behov i forkant av bvl. § 4-24 plasseringer.

Det andre området omhandler brukermedvirkning, der vi innledningsvis belyser hvordan ungdommene gis anledning til å uttrykke sine synspunkter fritt, og deretter hvordan disse meninger blir behørig vektlagt i samsvar med alder og modenhet under hele prosessen i forkant av plassering.

Studien viser at det fremkommer funn som kan tyde på store avvik i forståelsen av begrepet brukermedvirkning, og vi anser at dette definitivt kan påvirke hvordan ungdommene gis anledning til deltagelse og innflytelse. Ungdommene vurderes som deltagende i prosessen med kartlegging, enten direkte i samtaler med barneverntjenesten og/eller akuttinstitusjon, eller indirekte gjennom NIT i forhold til brukermedvirkning i deres skjema om informasjonsinnhenting. I dette skjema kan ungdommenes ønsker for behandlingsoppholdet dokumenteres, men i forhold til innflytelse har vi ikke påvist markante funn som viser at ungdommens synspunkter vektlagt. Våre intervjuer med NIT og barneverntjenesten har vist få eksempler hvor ungdommene har vært delaktig i utvalg av institusjon. I forhold til en mer begrenset valgmulighet, med 2 eller flere alternative institusjoner, viser alle gjennomførte intervjuer en positiv holdning til dette. Fylkesnemnda og barnevernsinstitusjonen presiserer at fremlagte institusjoner må vise til alternative tilbud, og at begrunnelsen for valget knyttes til den enkelte ungdom. Både NIT og Fylkesnemnda hevder imidlertid til at det ikke eksisterer nok institusjoner til å gjennomføre dette forlaget i praksis.

Når vi ønsker å belyse hvordan samtaler brukes for å få frem ungdommenes stemme, fremviser funn i intervju med barneverntjenesten, at de gjennomfører samtaler med ungdommene. Forandringsfabrikken etterspør mer tid til samtaler, og funn i empiri viser at det er lav grad av kontakt mellom ungdommen og saksbehandler. Vårt intervjuobjekt fra Barneombudet, fremhever at det er store forskjeller mellom de ulike barneverntjenestene. Vår studie har vist en vilje til endringer for å fremheve ungdommens stemme i større grad, hvor NIT er tydelige på at de bruker

akuttinstitusjonene og Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) for å oppveie for deres manglende kontakt. Fylkesnemnda anerkjenner sine utfordringer med gjennomføringen av forhandlingsmøtene, som ikke er tilrettelagt ungdom. Med forsøksordningen innbyr man i større grad til samarbeid og et fokus rettet fremover.

1.2 Abstract

Background: The purpose of this study is to investigate how the young people's individual needs are taken care of by the responsible agencies prior to a placement under section 4-24 of the Child Welfare Act. The thesis deals with two areas that we find interesting to discuss with background in our findings. Firstly, we want to shed light on the extent to which user involvement is included in this process, and we also want to look at how different levels of user involvement affect the quality in the choice of child welfare institution. The second thing we want to look in our findings, is something that describes the cooperation between the agencies, and how this can influence the quality of finding the right institution for the individual youth.

Research question: «How to ensure the youths individual needs ahead of placement by the Norwegian child welfare act § 4-24"

Method: In the study we have used a qualitative design and have used semi-structured interviews when collecting data. We interviewed six agencies that are differently linked to the process by the above-mentioned problem. The interviews were analyzed using principles from systematic text condensation prepared by Malterud

Result: In this study, which deals with the individual taking care of the needs of the young people prior to a placement by child welfare act § 4-24, we have tried to investigate how two areas affect the quality of this process. The first of the two areas are the inter-agency cooperation, where the Bufetat / National Intake Team (NIT), the child welfare service and the child welfare institution work together to find the institution that can help youth out of their difficult life situation.

In the study, there are findings that indicate that the choice of child welfare act section 4-24 of the institution is affected by available resources in this process. The majority of those we have interviewed, and other relevant material promote in various ways that the child welfare service lacks resources. The child welfare service in the study states that they do not lack the capacity to survey child welfare act 4-24 youth. A possible hypothesis for this: The child welfare service states that they find extra support in their mapping and the promotion of a case for the county governor by discussing with NIT. This guide is not a clearly defined role that NIT has been delegated. This is something they offer, but according to NIT, not all child welfare services make use of the opportunity. If the hypothesis agrees, it will be a skewed distribution in the quality of the survey of the young people, based on whether they receive discussion with NIT or not.

When we discuss the importance of a common value base in the interdisciplinary collaboration, we find no clear findings. We see that the various agencies involved in the interdisciplinary work have different values in their methods, but in this case, it can be regarded as a strength in breadth in the knowledge view by a good and broad survey of the youth. We`r also taking the reader into

a narrative story that refers to a value view out of balance, but the discovery appears as a one-time event and we have no evidence that this affects the quality of the inter-agency work by ensuring individual needs ahead of placement.

The study shows that there is a lack of knowledge about each other's tasks in inter-agency cooperation. The data show that the child welfare service does not have knowledge of NIT's mandate when it comes to survey young people in the form of expectations of a case expert report that will contribute to the case presentation in child welfare act § 4-24 matter. We find expectations of this with the child welfare service and NIT states that this assumption frequently frequentes. The findings suggest it lacks knowledge of each other's tasks. Current interdisciplinary theory points out that knowledge about other actors is an important factor for good cooperation. It is therefore likely that this discovery can affect the quality of the inter-agency cooperation by safeguarding the youth's individual needs ahead of child welfare act § 4-24 placements.

The other area deals with user involvement, where we initially illustrate how the youths are given the opportunity to express their views freely, and then how these opinions are certified emphasized in accordance with age and maturity throughout the process ahead of placement.

The study shows that there are findings that may indicate major deviation in the understanding of the concept of user participation, and we believe that this can definitely affect how young people are given the opportunity to participate and influence. The youths are considered as participating in the process of survey, either directly in conversations with the child welfare service and / or emergency institution, or indirectly through NIT in relation to user participation in their information retrieval form. In this form, the youths wish for the treatment stay can be documented, but in relation to influence we have not proven significant findings that show that the youth's views were emphasized. Our interviews with NIT and the child welfare service have shown few examples where the young people have participated in the selection of institutions. In relation to a more limited choice, with 2 or more alternative institutions, all completed interviews show a positive attitude towards this. The County council and the child welfare institution state that proposed institutions must refer to alternative offers, and that the reasons for the election be linked to the individual youth. However, both NIT and the County council claim that there are not enough institutions to implement this suggestion in practice.

When we want to clarify how conversations are used to bring out the youth voice, findings in interviews with the child welfare service show that they conduct conversations with the youth. Forandringsfabrikken claim more time for conversations, and findings in empirical evidence show that there is a low degree of contact between the youth and the case officer. Our interview object from Barneombudet emphasizes that there are major differences between the various child welfare services. Our study has shown a willingness to change to accentuate the youth's voice to a greater extent, where NIT is clear that they use the emergency institutions and the

Landsforeningen for barnevrens barn (LFB) to compensate for their lack of contact. The County council recognizes its challenges with the implementation of the negotiation meetings, which are not organized for youth. With the pilot project, one invites to a greater extent to cooperation and a focus going forward.

1.3 Forord

I arbeidet med denne masteroppgaven som har vi lært utrolig mye om tematikken, men også om hverandre og oss selv. Det har vært en lærerik reise å skrive en så stor oppgave sammen med en medstudent, og det har vært en stor fordel å ha noen å diskutere og drøfte oppgaven med i alle ledd av prosessen. Vi skal samtidig ikke skjule at det har bydd på utfordringer i form av ulikt tankesett, sykdom som har ført til utsettelse av levering og ulikt nivå innenfor kunnskapsfeltene, men totalt så har samarbeidet vært en positiv opplevelse.

Vi ønsker og takke alle intervjuobjektene som har stilt opp og gjort denne oppgaven mulig for oss, og delt slik vi ser det svært åpenhjertig fra sine erfaringer og kunnskap om problemstillingen i oppgaven.

Det rettes også en takk til arbeidsgivere som har lagt til rette for muligheten til å studere ved siden av full jobb.

Vi vil også rette en stor takk til våre veiledere Ida Hydle og Elisabeth Gording Stang, som har bidratt med sitt nettverk og vide kunnskap innenfor tematikk som er nært knyttet til oppgaven vår.

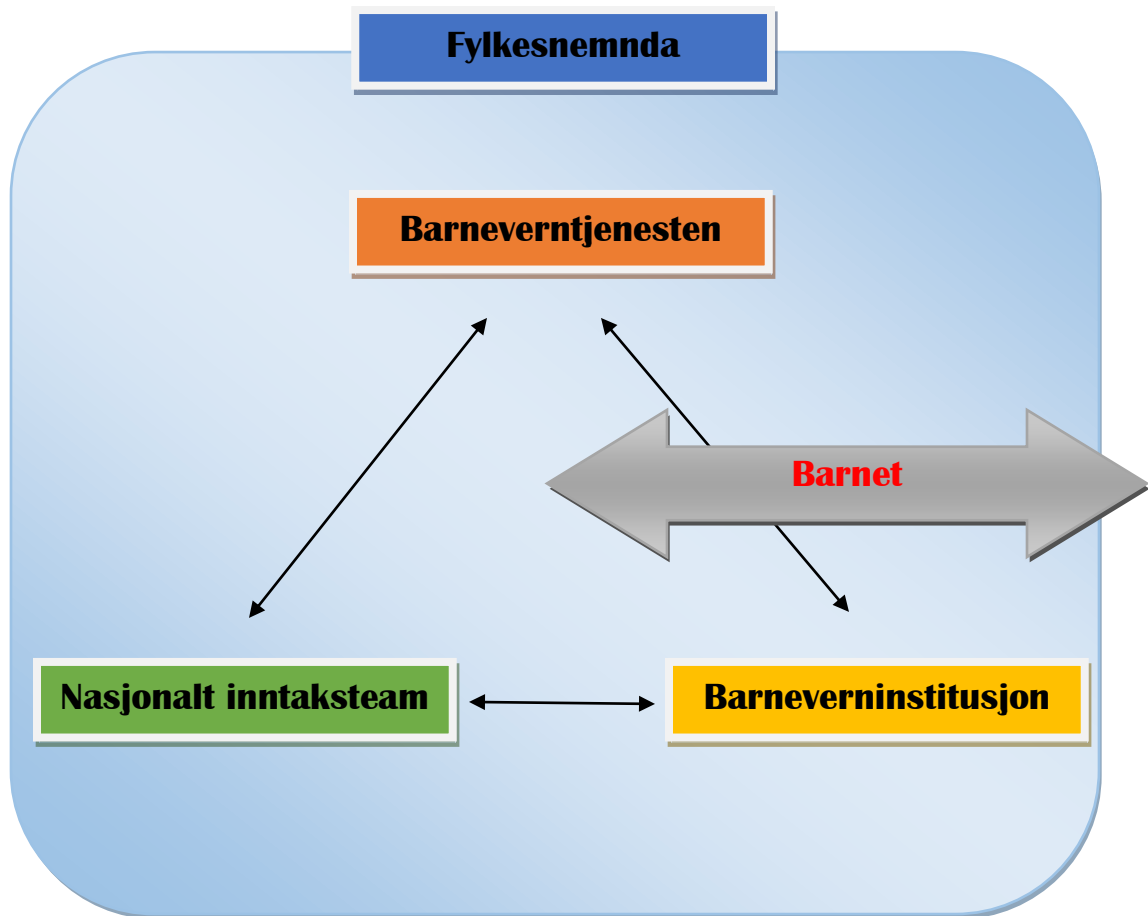
Til slutt og ikke minst så ønsker vi å takke ektefelle og familie som har holdt ut med oss igjennom en hektisk og noen ganger frustrerende epoke av livet. Der vi har måttet prioritere oppgaveskriving fremfor andre gjøremål i familien, men dette skal med glede kompenseres i etterkant av studiene.

Frode Martinsen og Kjetil Hauge, mai 2019

1.4 Problemstilling og avgrensinger

Problemstillingen for vår oppgave lyder som følgende:

«*Hvordan sikres ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24?*».

Figur 1. Illustrer den tverretatlige prosessen mellom barneverntjenesten, Nasjonalt inntaksteam og barneverninstitusjonen i forkant av en bvl. § 4-24 plassering. Barnet illustreres ved at det kan trekkes lenger inn eller ut av prosessen mellom de tre instansen i forhold til graden man legger til rette for brukermedvirkning. Fylkesnemnda legger en ramme rundt hele prosessen da det er de som skal fatte et vedtak om institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp.

I forhold til avgrensning for oppgaven så kommer vi ikke til ta for oss Oslo kommune da de har eget regelverk i forhold til ansvarsfordelingen mellom stat og kommune ifølge bvl. § 2-3 a, Særskilte bestemmelser for Oslo kommune. Vi avstår også fra å gå inn i de store drøftingene

angående taushetsplikt i oppgaven, da vi ikke ser dette som relevant for problemstillingen. Videre tar vi ikke opp brukermedvirkning som et element i tverretattlig arbeid, da emnet drøftes i egen del av oppgaven. Vi er klar over at ungdommene i mange tilfeller kan bli tilbudt en frivillig plassering etter bvl. § 4-26, men vi ønsker at vår oppgave i større grad skal handle om de avgrensede mulighetene som finnes innenfor bvl. § 4-24 plasseringer. I oppgavens del om brukermedvirkning har vi valgt å forholde oss til individuell brukermedvirkning. Denne tilnærmingen ser i større grad på den individuelle innflytelse for et individ, i motsetning til kollektiv brukermedvirkning som i større grad handler om innflytelser fra ulike grupperinger.

1.5 Begrepsavklaring

Brukermedvirkning: Brukermedvirkning er et vidt begrep med behov for mer utfyllende forklaring, og innledningsvis trekker vi frem Barnekonvensjonen artikkel 12 som hjemler barnets rett til å uttrykke «synspunkter i alle forhold som vedrører barnet» og til «å bli hørt»

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egen synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett. (Barne- og familiedepartementet 2003).

Retten til å fritt gi uttrykk for egne synspunkter, og gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling frembringer et prinsipp om *deltagelse*. Men kravet om at barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet frembringer prinsippet om *innflytelse*.

Brukermedvirkning bør reserveres til samarbeid mellom bruker og profesjonsutøver, som innebærer både deltagelse og innflytelse for brukeren. Ulike teorier er ikke samstemte i forhold til

dette, og: «I dagens diskusjon brukes brukermedvirkning som et honnørord som både rommer praksis som innebærer mulighet for medbestemmelse, partnerskap og brukerstyring, men også praksis som hverken omfatter deltagelse eller innflytelse, som brukerperspektiv, brukerretting og informasjon». (Seim og Slettebø (red.) 2007, 28).

Knyttet til lovtekst som viser at barnet synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet, anser vi dette begrunner hvorfor brukermedvirkning også må inneholde prinsippet om innflytelse. Med endringer i barnevernlov ift. §6-3a, innebærer det at eventuelle argumentasjoner med tanke på hvordan man avveier ungdommenes mening, skal dokumenteres i vedtak i barneverntjenesten og Fylkesnemnda.

Begrepet *innflytelse* rommer også store rom for tolkninger, og vi har valgt å forholde oss til Arnstein og hennes stige metafor som inneholder 8 trinn eller grader for å skille mellom deltagelse og innflytelse. Vi forklarer dette ytterligere under vår teoridel om *brukermedvirkning*.

Tverretatlig samarbeid: Når vi i denne oppgaven forholder oss til tverretatlig samarbeid, så ønsker vi her å utdype hva vi legger i begrepet i denne oppgaven. Som vi tidligere har vært inne på i forhold til vår problemstilling og hva som utformet seg fra vår STC-analyse så fant vi utsagn fra våre intervjuobjekter, som sa noe om hvordan de sammen jobbet for å for å ivareta ungdommens individuelle behov i forkant av plasseringen. Derfor ønsket vi å belyse utsagnene fra de tre instansene som er involvert i prosessen, Barneverntjenesten, NIT/Bufetat og barneverninstitusjonen. Vi fant det nærliggende og kategorisere dette som tverretatlig samarbeid, selv om grensene mellom disse instansene ikke faller direkte under definisjonen etater. Norsk barnevern er organisert i det statlige- og det kommunale barnevernet. Herunder barneverntjenesten i det kommunale barnevernet, og NIT/Bufetat under det statlige barnevernet (Bunkholt og Sandbæk 2008, 37). Vi ser et klart skille mellom å tilhøre den kommunale etaten og den statlige. Begge tilhører den norske organiseringen av barnevernet, men vi vurderer at samarbeidet mellom de to faller tett nok på tverretatlig samarbeid til å kunne bruke teorien fra emnet. Når vi så ser på institusjonene, så er det en todeling av hvem som har den daglige driften av institusjonene. En del blir driftet av Bufetat selv og en del blir driftet privat. Uavhengig av dette så er det Bufetat som har ansvar for godkjenning og inntak hos de private institusjonene (Bunkholdt og Sandbæk 2008, 226). I denne oppgaven så velger vi å se på institusjonen som egen «etat» i samarbeidet med å finne rett institusjon for den enkelte ungdom, selv vi er klar over at

dette i ordets rette forstand er noe misvisende. Vi tenker at institusjonene og deres daglige drift til en viss grad er distansert fra både barneverntjeneste og NIT/Bufetat, og står derfor som en egen instans i denne. Derfor tenker vi at teori om tverretatlig samarbeid kan være relevant for å belyse funn og brukes i drøftingen rundt disse.

Kinge (2012, 32) tar opp at det er mange begreper som på ulike måter forsøker å si noe om deler eller hele begrepet tverretatlige arbeid, hun nevner tverrfaglig, tverrsektorielt, og flerfaglig samarbeid, mfl. Når hun går direkte inn på tverretatlig så skriver hun at dette er samarbeid der fagpersoner som tilhører ulike etater eller sektorer kommer sammen for å tilføre samarbeidet sin kompetanse ut ifra den sektoren eller etaten de tilhører.

Glavin og Erdal (2007, 25), definerer tverrfaglig samarbeid som en arbeidsform og metode, når flere yrkesgrupper jobber på tvers faggrensene for å nå felles mål. Dette blir videre sett på som en kreativ vei for samarbeid innenfor det offentlige. Også de påpeker at tverrfaglig, tverretatlig og tverrsektorielt samarbeid brukes om hverandre og i stor grad overlapper hverandre. Vi velger å betegne samarbeidet imellom de tre instansene i denne oppgaven som tverretatlig samarbeide med de forbehold som tidligere er gjort rede for.

Individuelle behov: Adekvat hjelp til den enkelte ungdom i form av tiltak som er tilpasset deres individuelle behov for utviklingsstøtte. Her ønsker vi å løfte frem viktigheten av kartlegging for å få kunnskap om det enkelte individs utfordringer for å kunne lage godt fundamenterte planer for hjelpebehov.

Ungdom: I denne oppgaven velger vi å benevne barn og unge som plasserer under bvl. § 4-24 som *ungdommer*. Det kan være steder i teksten at gruppen vi skriver om benevnes på andre måter, dette da intervjuobjektene eller relevant teori har benevnt gruppen på en annen måte. Begrunnelsen for benevnelse er tatt fra Sturla Falck (2006, 102), som viser til statistikk for tvangsplasseringer etter barnevernloven. Gjennomsnittsalderen for begge kjønn er over 16 år, 82% av guttene og 91% av jentene over 15 år og alle er tenåringer.

1.6 Motivasjon for oppgaven

Ved vårt arbeide på ulike barneverninstitusjoner igjennom mange år har vi observert og erfart at enkelte ungdommer ikke har klart å nyttiggjøre seg av plasseringen. Spesielt har dette gjort seg gjeldene ved bvl. § 4-24 plasseringer. Dette har vært robuste institusjoner som har ivaretatt andre ungdommer tidligere med godt resultat med tanke på endringsarbeid. Denne lille gruppen med ungdommer som ikke har klart å nyttegjøre seg av tilbudet, har i noen tilfeller blitt tilbakeført til hjemmet, i ren resignasjon fra barneverntjenesten. Andre har blitt overført til en leilighet med daglig oppfølging i noen få timer og de ungdommene som vi i minst grad har klart å ivareta har blitt plassert i fengsel. Denne gruppen har vært grobunn for en diskusjon imellom oss som sosialarbeidere. Vi har undret og diskutert hva som kunne vært gjort annerledes, for å få til en mer vellykket plassering av disse ungdommene. Dette er bakgrunnen for hele vår motivasjon ved å søke på masterstudiet i 2014, da vi ønsket å belyse denne problemstillingen nærmere. I prosessen før vi landet problemstillingen vandret vi litt imellom en problemstilling nærmere kriminalomsorgen og ungdomsenhetene. Før vi omsider returnerte til en tematikk som omhandler bvl. § 4-24 plasseringene og denne gruppen som ikke ser ut til å nyttegjøre seg av en slik plassering. Vi ønsker derfor å se på det arbeidet som gjøres i forkant av plasseringen, ved å kategorisere ungdommene og hvordan denne prosessen ivaretar deres individuelle behov for hjelp.

I tillegg vil vi opplyse om at vi har benyttet oss av Chicagomanualen og ikke APA. Dette da vi begynte på studiet i 2014 og benyttet oss av Chicagomanualen i de andre emnene i masterstudiet.

1.7 Bidrag fra forskningsfeltet

Problemstillingen vår *Hvordan sikres ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24* er ganske spisset, slik at det har vært vanskelig å finne noe relevant forskning som går direkte på vår tematikk.

Ved de to hovedområdene som har kommet frem igjennom analysen av intervjuene med de ulike instansene, så har vi forholdt oss til tidligere forskning på de to feltene.

I den tverretatlige tilnærmingen i oppgaven så fant vi lite fersk litteratur og forskning om tematikken. Det har vært lite som tidligere er skrevet som var direkte knyttet til vår problemstilling, derfor har vi lett i forskjellige fagtilhørigheter for å finne teori. Her er et lite utsnitt av det vi har benyttet:

- Vi har brukt Lauås og Lauås (2004) sammen med Galvin og Erdal (2013) på et litt overordnet nivå i forhold til tverretatlig teori. Galvin og Erdal (2013) er skrevet med tanke på Kommune-Norge, men har allikevel mye god generell teori om emnet.
- Kinge (2012) er nærmere tematikken, men føles allikevel fjernere, da hun går inn i mange praksiseksempler som er knyttet til en annen gruppe med unge en i vår problemstilling. Vi finner uansett gode drøftinger og fremstillinger i stoffet til Kinge. Spesielt i kapitlet som omhandler løsningsorientering.
- Repstad (red.) (2004) Har også bidratt med noen tanker om emnet Tverretatlig samarbeid, dog med en litt annet perspektiv en den øvrige litteraturen. Perspektivet er i mindre grad er preget av den sosialpedagogiske tradisjon, en annen litteratur vi har forhold oss til.
- To rapporter NIBR, som omhandler samarbeid mellom barnevernet og offentlige tjenester. Disse er gamle, fra 1995 og 1996, men har hjulpet oss inn i det tverretatlige perspektivet. (Harsheim og Østtveiten 1995) og (Østtveiten 1996)
- Vi har også hentet inspirasjon og tanker fra Winsvold (2011) sin studie, *Sammen for barn og unge – bedre samordning av tjenester til barn og unge*. I oppsummeringen tar hun opp sine erfaringer med fremmede faktorer for tverretatlig samarbeid, som en god huskeliste og fine momenter.
- Vi har også studert noen ulike NOU `er og rapporter fra Statens helsetilsyn. Disse har ulike innslag i forhold til vurderinger og planer for hvordan myndighetene tenker om det som eksistere i dag og det som skal komme av tverretatlig samarbeid. (Se innholdsfortegnelsen for hvilke)

I tilnærmingen som omhandler brukermedvirkning fant vi litteratur og forskning, med varierende års utgivelse. Noe av litteratur er rettet generelt mot begrepet brukermedvirkning, mens annet er rettet mot barnevern. Her er noe av det vi har benyttet:

- Vi har brukt Sandbæk (red) (2001) som tar utgangspunkt i et fokus på klienter som brukere og aktører. Vi finner gode drøftinger om forholdet mellom brukernes erfaringer og profesjonell kunnskap.
- Seim og Slettebø (red.) (2007) er spesielt rettet mot brukermedvirkning i barnevernet, og inneholder gode teorier om deltagelse og innflytelse. Boken tar for seg eksempler for hvordan brukermedvirkning er mulig der maktbalansen er skjev.
- Gulbrandsen (red.) (2014) bygger på det tverrfaglige forskningsprosjektet «Snakk med oss», hvor det presenteres begrunnelser og prinsipper for profesjonelle samtaler med barn.
- Vi har også hentet inspirasjon fra Øvreeide (2009), som tar oss med til ulike teorier og begreper om samtale, og fremviser ulike metoder til praktisk bruk.
- Langaard (2018) forklarer profesjonelle samtaler kan hjelpe ungdommer til å mestre egne følelser og relasjoner. Her forklares også forberedelser til
- Vi har også valgt å bruke gode innspill fra blant annet barneombud og Forandringsfabrikken i forhold til Barnevernsreformen og ny barnevernlov.
- «Dei forsto meg ikkje» Tilsynsrapport av 19. september 2016, og Rapport fra tilsyn med NIT i Bufetat 2017 er blant rapportere som har bidratt til et kritisk blikk med hensyn til brukermedvirkning

2. Teoretiske perspektiver

2.1 Refleksjon over utvalget av informanter

Vi vil i denne delen av oppgaven ta for oss de ulike intervjuobjektene som vi har brukt som bidragsytere til denne oppgaven og hvorfor de er relevante.

2.1.1 Nasjonalt inntaksteam

Nasjonalt inntaksteam er en støttefunksjon for Bufetat sine regionale enheter for inntak. Formålet er å bistå inntak og barneverntjenestene i kommunene med å finne egnet behandlingstilbud til den enkelte ungdom. Dette gjelder kun i saker der det er besluttet en plassering etter Lov om barneverntjenester § 4-24.

Bakgrunnen for at nasjonalt inntaksteam ble etablert har sitt utspring i at undersøkelser viste at barn som hadde hatt opphold på barneverninstitusjoner klarte seg relativt dårlig som voksne. Dette ønsket Bufetat å endre og satte derfor ned et utvalg bestående av institusjonsledere, fagteam Bufetat, barnevernproffene, fylkesmenn og et utvalg av kommuner. Utvalget leverte en rapport i 2010, der en av hovedanbefalingene er å inndele barneverninstitusjonene etter forskjellige funksjoner. Dette resulterte i en beslutning i Bufdir i oktober 2011, der man deler inn institusjonstilbudet etter en målgruppe differensiering.

1. Institusjoner for ungdom med alvorlige rusproblem
2. Institusjoner for ungdom med alvorlig atferdsproblematikk med høy risiko for fortsatt negativ utvikling
3. Institusjoner med alvorlig atferdsproblematikk med lav risiko for fortsatt negativ utvikling
4. Institusjoner for omsorg (uten alvorlig rus eller atferdsproblematikk)
5. Akutt institusjoner

Institusjoner for enslige mindreårige asylsøkere

Denne inndelingen bygger på et syn der de med høy risiko for å utvikle alvorlige atferdsproblemer står i fare for å negativt påvirke de med lav risiko til å utvikle atferdsproblemer. Derfor fikk NIT som en selvstendig nasjonal enhet ansvaret for å gruppere de som plasseres etter bvl. § 4-24. Nit er delt inn i to arbeidsgrupper for å kunne løse oppdraget de fikk delegert fra Bufdir.

Kartleggingsgruppe, som består av 6-7 psykologer som bruker YLS (Youth Level of Services) som et kartleggingsverktøy i målgruppevurderingen. YLS kartlegger 8 livsområder, kriminalitet, familie, skole, venner, rusmisbruk, fritid, personlighetsfaktorer/atferd og holdninger med totalt 42 underpunkter. Man baserer sitt arbeid på dokumentasjon som foreligger fra barneverntjenestene, eventuelt institusjonene ved replasseringer. Man lager en problemprofil med utgangspunkt i problem områdene, og ser på styrker og ressurser hos ungdommen. Psykologene forsøker også å ivareta spesielle ønsker og behov der det er mulig.

Tiltaksvelgergruppe. Det er en tiltaksvelger som jobber ute i hver av Bufetat sine regioner og de jobber ut mot de ulike institusjonene som har rammeavtaler med Bufetat. En av deres oppgaver er til enhver tid å ha oversikt over ledige institusjonsplasser. I tillegg til dette skal de foreta en faglig vurdering ved valg av institusjon sammen med lokal inntaksenhet i Bufetat og barneverntjenesten i plaserene kommune. Tiltaksvelgerne har ikke direkte kontakt med de unge som blir plassert, denne kontakten er barneverntjenesten sitt ansvar.

Det er viktig å få med noen presiseringer ved NIT sitt mandat.

- Det er ikke nasjonalt inntaksteam som bestemmer om de unge skal plasseres. Denne vurderingen er det kommunalt barnevern som står for.
- NIT mottar en søknad om institusjon fra kommunalt barnevern og skal forsøke å tilby best mulig tilpasset institusjonsplassering for den unge.
- NIT grunnlag for YLS kartlegging er å unngå plasseringer som kan føre til en negativ utvikling av problemer hos den unge.

Målsetningene ved NIT sitt arbeide med å differensiere unge som plasseres på institusjoner er å øke trygghet og trivsel ved å ikke blande unge som har atferds- og rusproblematikk med de som

ikke har det. Denne delingen vil redusere risikoen for negativ påvirkning imellom de unge ved plassering på barneverninstitusjon, og man vil dessuten i større grad kunne spesialisere seg på å tilrettelegge miljøet og behandlingen på hver enkelt institusjon for de ulike gruppene med ungdommer i målgruppedifferensieringen.

Hvorfor ønsket vi å bruke nasjonalt inntaksteam som intervjuobjekt?

Nasjonalt inntaksteam er en av de tre instansene som er med i prosessen ved å gi unge som plasseres etter bvl. §§ 4-24 den institusjonsplasseringen de har behov for. Som vi ser i beskrivelsen av NIT, så er det de som målgruppe differensier ungdommene og finner egnet institusjon, derfor er de essensielle ved bvl. § 4-24. Derfor ønsker vi å se på hvordan de samarbeider med barneverntjenestene og institusjonene. Dette for å kvalitetssikre plasseringene, og hvordan de unges ønsker og perspektiv blir i varetatt i denne prosessen.

2.1.2 Forandringsfabrikken

Forandringsfabrikken er en stiftelse med et ideelt formål, som ble startet i 2004 av Eva Dønnestad og Marit Sanner. Hovedoppgaven til Forandringsfabrikken er å formidle tilbakemeldinger og kunnskap fra barn og ungdom med direkte erfaringer fra hjelpesystemer som barnevern-, psykisk helse- og skole. Barn og unge blir invitert til å være med i Forandringsfabrikken som «proffer», fordi det er de som besitter førstehåndserfaringen fra disse hjelpesystemene.

Forandringsfabrikken har inndelt sin virksomhet i tre deler, med opplæringsarbeid, påvirkningsarbeid og prosjektarbeid som hovedoppgaver. I sitt opplæringsarbeid tilbyr de kurs og fagdager for fagfolk og hjelpesystemene, hvor fokuset er å gi råd og veiledning basert på barn og unges erfaringer. Påvirkningsarbeidet er rettet mot de nasjonale myndigheter – som politikere, departementer og direktorater, hvor hensikten er å forandre lovverk, vedtekter, retningslinjer og politikk. Forandringsfabrikkens prosjektarbeid deles inn i tre hovedområder; skole, psykisk helse og barnevern.

Med prosjektarbeid i norsk skole undersøker Forandringsfabrikken hva som er god læring-, og hvordan skolen kan gi bedre læring til flere. I 2015/16 samlet de innspill fra norske elever om

hvordan skolen oppleves for dem som har opplevd akutt sorg eller lever med store livsutfordringer – og hvordan skolen kan oppleves bedre for dem dette gjelder.

Innenfor området psykisk helse arbeider Forandringsfabrikken for å få frem råd og erfaringer til et styrket psykisk helsevern. De fokuserer blant annet på temaer som vold, kunstig forandring av kropp, voldtekt, kjærestevold og selvskading. Fremover planlegger de et nytt utviklingsprosjekt med vektlegging på hvordan psykisk helsevern kan bistå flere barn og unge, samt øke den reelle brukervedvirkningen.

«Mitt liv» er deres største prosjektarbeid innen barnevern. Målsetningen er å bidra til at Norge får et barnevern som i mye større grad samarbeider med barn og unge. Med «Barnevernsproffene» har de nedsatt et eget lovutvalg, bestående av unge med erfaring fra barnevernet. Barnas lovutvalg består av 21 unge 14-20 år fra hele Norge som blant annet har forslag til hvordan loven kan utvikles for at barn og barnevern skal bli enige om hva foreldrene skal få vite.

(<http://www.forandringsfabrikken.no/om-oss/>)

Hvorfor ønsket vi å bruke Forandringsfabrikken/Barnevernsproffene som intervjuobjekt?

Vårt utgangspunkt for denne masteroppgaven er ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov ved bvl. § 4-24, og det føles unaturlig å ikke inkludere barn og unge direkte i dette arbeidet. Innledningsvis i fasen med å knytte til oss informanter, tok vi kontakt med både Landsforeningen for barnevernsbarn og Forandringsfabrikken/Barnevernsproffene. Vi følte at den viktigste brikken falt på plass, den dagen Forandringsfabrikken tok kontakt med oss, og sa de ønsket å bistå som informant til vår oppgave. De har i de siste årene vært en markant bidragsyter i debatten om norsk barnevern, skole og psykisk helse. Etter oppdrag har de kommet med relevante forslag til endringer i ny barnevernlov, og de har også vært direkte involvert i arbeidet tilsynet av «Glassjentesaken». All vår arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjoner har gitt oss verdifull informasjon om tema for oppgaven, men vi ser samtidig at Forandringsfabrikken kan gi ett større og bredere omfang av tilbakemeldinger på de områder vi ønsker å belyse.

2.1.3 Barneverntjenesten

Det norske barnevernet er delt mellom det statlig og kommunalt ansvar, og ansvarsfordelingen mellom de to er regulert ved barnevernloven Kapittel 2. Det statlige barnevernet omfatter departement, direktorat, fem regionskontorer med tilknyttende fagteam og fylkesmenn. Herunder Nasjonalt inntaksteam som vi tar for oss i denne oppgaven. Kommunens ansvar for å utføre oppgavene etter loven er negativt avgrenset, som vil si at de skal utføre de oppgavene som ikke er lagt til de statlige organ jfr. Bvl. § 2-1. Herunder har den kommunale barneverntjenesten blant annet ansvaret for plassering av barn utenfor hjemmet ved blant annet hjemmel i bvl. § 4-24 og som er en del av den avgrensede tematikken i vår masteroppgave.

Barneverntjenestene sitt innslag kommer i de fleste tilfeller etter en bekymringsmelding fra private eller offentlige meldinger, der melder er bekymret for barnets oppvekstvilkår.

Barneverntjenesten skal da innen en uke undersøke innholdet og se om man bør opprette en undersøkelsessak etter bvl. § 4-3. Barneverntjenesten må forholde seg til mildeste inngreps prinsipp (Bunkholdt og Sandbæk 2008, 36), det vil si at man skal forsøke støttetiltak i hjemmet før man eventuelt fremmer en sak i fylkesnemnda om å plassere den unge utenfor hjemmet. Når det gjelder plasseringer etter bvl. § 4-24, ser man ofte at barneverntjenesten benytter seg av et foreløpig vedtak om plassering utenfor hjemmet begrunnet i en alvorlig krisesituasjon på grunn av alvorlige atferdsproblemer jfr. bvl. § 4-25. Når de unge kommer på en såkalt akuttinstitusjon så arbeider barneverntjenesten med hvilket tiltak de mener er det beste for å trygge oppvekstvilkårene til den unge. Det kan være seg at den unge kan flytte hjem med hjelpetiltak, eller at fosterhjem er den besteløsningen, slik at man kan opprettholde familie konstellasjonen. I noen tilfeller tenker man at atferdsproblemene er så store at en fosterfamilie ikke ville makte å stå i situasjonen over tid, og man velger da og fremme en sak om bvl. § 4-24.

Hvorfor ønsket vi å bruke Barneverntjenesten som intervjuobjekt?

Barneverntjenesten i kommunen er den som har ansvaret for å dokumentere og kartlegge behovet til ungdommen. Slik at de sammen med de andre instansene som er involvert i prosessen sammen kan finne en formålstjenlig institusjonsplass. Vi ønsker også å høre barneverntjenestene sitt

inntrykk av om differensieringen innen barnevernet er god nok og at deres unge får den hjelpen de trenger.

2.1.4 Barneverninstitusjonene

Barneverninstitusjoner i Norge har tre hovedgrupper av aktører.

1. De statlige barneverninstitusjonene, som drives av Bufetat
2. Det finnes ideelle organisasjoner og stiftelser som driver barneverninstitusjoner med en «non-profit»-holdning.
3. Den tredje gruppen er de kommersielle aktørene, som er drifter barneverninstitusjonene med formål med å tjene penger på driften.

Bufetat ønsker i første omgang å fylle opp sine egne institusjonsplasseringer så sant de har det tilbudet som kreves til den enkelte ungdoms utfordringer. Det opereres også med rammeavtaler i Norge der gruppe 2 og 3 stiller plasser til disposisjon for Bufetat mot vederlag og garanti om plassering.

Det er Bufetat som har som oppdrag å kvalitetssikre det arbeidet som gjøres på barneverninstitusjonene uavhengig av hvem som drifter de. De som drifter barneverninstitusjonene skal ha en definert målgruppe som de arbeider mot og de metodene de anvender skal være faglig og etisk forsvarlig. Arbeidsmetodene må være tilpasset målgruppen og skal være fundamentert på allment anerkjente teoretiske tilnærminger. Bufetat stiller også krav til barneverninstitusjonens bemanning i forhold til andel faglærte og deres kompetanse.

For å sikre kvaliteten på barneverninstitusjonene så fører fylkesmannen tilsyn. De har to meldte og to uanmeldte tilsyn i løpet av året på alle landets barneverninstitusjoner. Her kontrollerer fylkesmannen at man drifter institusjonen i samsvar med de gjeldene regler og at de unge får forsvarlig omsorg og behandling.

I tråd med Bufetat sin YLS som er beskrevet tidligere så har man egne barneverninstitusjoner som er spesialisert på ulike områder av unge med alvorlige atferdsvansker plassert med hjemmel

i bvl. § 4-24. Bufetat tilbyr en del av denne gruppen med atferdsvansker opphold på MultifunC institusjoner, som er en behandlingsmodell på institusjon og i nærmiljøet. Denne type plasseringer passer ikke for alle ungdommene, og i noen tilfeller så velger man å gå til de ideelle eller kommersielle aktørene. En del av disse har spesialisert seg på å kunne tilby tilpassede tilbud for den enkelte ungdom og i de mest krevende tilfellene ved enetiltak.

Hvorfor ønsket vi institusjonene som intervjuobjekt?

Det er institusjonene som har den daglige omsorgen for de unge som er plassert med hjemmel i bvl. § 4-24. Vi tenker da at de kan tilføre vår oppgave viktig informasjon om hvordan det tverretatlige arbeidet har fungert i forkant av plasseringen. Har informasjonsflyten vært god nok, slik at tiltaket er adekvat rustet i forhold til den unges utfordringer rundt atferden? Har institusjonene et inntrykk at man ikke bare har lyttet tilstrekkelig til den unges syn på egen sak, men også utnyttet dette på en hensiktsmessig måte slik at man står i en posisjon der man er best mulig rustet for å endre skjevutviklingen av den unges atferd.

2.1.5 Barneombudet

Barneombudet er både et kontor og en person. Inga Bejer Engh ble valgt til barneombud i 2018 og har denne jobben på åremål i 6 år. Hos Barneombudet jobber det 20 personer som gir henne råd om medvirkning, skole, barnevern, skilsmisse, mobbing og andre tema som er viktige for barn. Til tross for at Barneombudet administrativt er underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, er de å anse som uavhengig, noe betyr at de selv bestemmer hva de skal jobber med-, og hva slags meninger de skal ha.

Barneombudets rolle er å være barn og unges talsperson, og jobbe for at deres rettigheter blir fulgt. Deres viktigste oppgave er å påse at Norge følger barnekonvensjonen, og at lover og praksis er i samsvar med disse forpliktelser. Foruten å sørge for at lover og regler som omhandler barn og unge blir fulgt, jobber Barneombudet også med å påvirke norske myndigheter. De holder blant annet foredrag for mennesker som jobber med- og for barn, kommer med utsagn når lover lages- eller endres, gir intervjuer i media og har møter med politikere. Her er målsettingen å foreslå tiltak som kan styrke barns rettigheter og skape et bedre samfunn for barn og unge.

Barneombudet har som utgangspunkt, at det er barn som er eksperter på å være barn. Derfor har de direkte kontakt med barn og unge, og bruker de som deres viktigste rådgivere. De kaller barn og unge som har spesielle erfaringer for eksperter, og kaller ofte inn til ekspertmøter eller ekspertgrupper. Da kan for eksempel barn og unge som har erfaring med barnevernet bli invitert til å delta på møter, og komme med anbefalinger om hvordan barn og unge i lignende situasjoner kan få det bedre. Barneombudet sørger for at synspunktene som kommer frem under slike møter blir formidlet til myndighetene-, og de som arbeider med barn (Barneombudet.no)

Hvorfor ønsket vi å ha Barneombudet som informant?

Det er flere årsaker til vårt ønske om å bruke Barneombudet som informant, og deres syn på barn og unge som eksperter på sitt eget liv, er et viktig bidrag til vår oppgave. Nå har vi allerede Forandringsfabrikken/Barnevernsproffene som intervjuobjekt, men vi tenker at Barneombudet kan bidra utover det å være et supplement til deres synspunkter. Vi registrerer den hyppige bruken av Forandringsfabrikken i både faglige-, og politiske miljøer og vi underkjenner ikke deres påvirkningskraft. Men vi anser at Barneombudet har en overordnet rolle som barn og unges talsperson, - en innarbeidet rolle de har hatt i årevis.

2.1.6 Fylkesnemnda

I de tilfeller det anses nødvendig, gir norsk lov adgang til å fatte vedtak om bruk av tvang i barnevernssaker-, smittevernsaker- og overfor rusmisbrukere. Disse vedtakene dreier seg bl.a. om at barneverntjenesten skal overta omsorgen for et barn, samværsspørsmål, fratakelse av foreldreansvar og tiltak for barn med atferdsvansker. I januar 1993 ble Fylkesnemndene opprettet som et eget uavhengig statlig organ for å avgjøre slike tvangssaker. Opprinnelig var denne virksomheten forankret i lov om sosiale tjenester, men siden desember 2006 ble den tatt inn som et eget kapittel 7 i barnevernloven fra 1992. Fylkesnemndene erstattet de kommunale og folkevalgte barnevernsnemndene/helse- og sosialutvalgene som etter hvert hadde blitt utsatt for mye kritikk, først og fremst for manglende rettssikkerhet.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et statlig organ som ligger under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. De er videre underlagt Sentralenheten for

fylkesnemndene, og har en uavhengig stilling ovenfor både departement og fylkesmann. Det er 12 Fylkesnemnder i Norge, hvor noen fylker er sammenslått med felles nemnd.

Med utgangspunktet i den kritikken som ble rettet mot den tidligere ordningen med de kommunale og folkevalgte barnevernsnemndene/helse- og sosialutvalgene, ønsket man at Fylkesnemnda langt på vei skulle være lik en ordinær domstol. Med tvangstiltak i forhold til vår problemstilling er fremgangsmåten at kommunen fremmer sak for Fylkesnemnda via sin barneverntjeneste. Når det er berammet dato for sak, legger kommunen frem sin sak i Fylkesnemnda, hvor de stiller som part med sin advokat, mens den private part stiller som motpart med sin advokat.

Deretter opplyses saken gjennom forklaringer fra parter og vitner, under det som kalles et forhandlingsmøte. Foruten to nevnte partene, vil en nemndleder stille sammen med et fagkyndig-, og et alminnelig medlem. Etter forhandlingsmøtet vil nemndleder, det fagkyndige- og alminnelige medlemmet rådslå om saken, og alle parter anses som likeverdige medlemmer. De konkludere derfor alltid med et flertallsvedtak, men en uenighet mellom nemndsmedlemmene vil også komme frem av vedtaket. Når vedtak er fattet, er det mulighet for å anke saken i ordinær domstol.

Hvorfor ønsket vi Fylkesnemnda som intervjuobjekt?

Fylkesnemnda formidler at barnets beste skal være en rettesnor når de tar fatter vedtak, og for å komme til en slutning som samsvarer med dette, vil vi anta at de er avhengig av god grunnlagsinformasjon om barnets situasjon. I forhold til vår problemstilling med vedtak etter § 4-24, vil vi gjerne vite om Fylkesnemnda anser at de får den nødvendige informasjon til å fatte gode beslutninger i disse vedtakene. Ser de noen trekk i områder hvor informasjon ofte viser seg å være utilstrekkelig? Hvordan vurderer de utredningene som er gjennomført av barneverntjenestene?

Det ble i 2016 innført et forsøksprosjekt i fem fylkesnemnder i form av noen man kaller samtaleprosess. Dette er et alternativ til forhandlingsmøte, der partene samtykker til å møtes og komme frem til en løsning ved dialog fremfor forhandlingsmøte. Denne ordning er nylig evaluert, men det foreligger enda ikke noe konklusjon i forhold til videreføring.

2.2 Aktuelle lover

FNs barnekonvensjon artikkel 12: Slår fast at barn som kan danne seg egne synspunkter, har rett å gi uttrykk for disse. Partene skal garantere at de får muligheten til å uttrykke seg i alle forhold som omhandler barnet. Barnets synspunkter skal vektlegges etter alder og modenhet. (Barne- og familie departementet, 2003)

Barnevernloven § 2-3 andre ledd bokstav a: Bufetat skal bistå barneverntjenesten når kommunen anmoder om plass utenfor hjemmet også kalt *bistandsplikten*. Viktigheten av denne paragrafen for vår problemstilling, er plikten NIT og Bufetat har ovenfor barneverntjenesten ved å skaffe institusjonsplass til barn som det fremmes bvl. § 4-24 sak for fylkesnemnda. Innunder bistandsplikten ligger det også et ansvar for at det til enhver tid finnes tilgjengelige egnede institusjoner, og at disse institusjonene er i stand til å ivareta barnets behov for behandling og omsorg (Barne- og familiedepartementet, 1993).

Barnevernloven § 3-2: Barneverntjenesten skal samarbeide og medvirke til at barns interesser også ivaretas av andre offentlige organer. Barneverntjenesten skal søke å samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer som kan gi støtte til å utføre de oppgavene som de er pålagt etter barnevernloven (Barne- og familiedepartementet, 1993).

Barnevernloven § 4-24: Gir mulighet for plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke, når barn har alvorlige atferdsvansker ved kriminalitet, rus eller andre alvorlige måter. Barnet kan plasseres i opptil fire uker for observasjon, undersøkelse eller korttidsbehandling uten samtykke fra barnet selv eller de som har foreldreansvaret. Denne tiden kan forlegges ved nytt vedtak på inntil fire uker.

For barn med langvarige behandlingsbehov, kan det treffes vedtak om plassering opptil tolv måneder i en behandlings- og opplæringsinstitusjon også uten samtykke fra barnet eller de med foreldreansvar. Plasseringstiden kan i særskilte tilfeller forlenges med tolv måneder. Plasseringen skal følges opp av barneverntjenesten, og skal på nytt vurderes etter seks måneder.

Plasseringen kan vare etter at barnet har fylt 18 år, om den er iverksatt før barnet har fylt 18 år og barnet blir 18 år i løpet av plasseringstiden.

Vedtak etter bvl. 4-24 treffes av fylkesnemnda bare dersom institusjonen faglig og materielt sett er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen (Barne- og familiedepartementet, 1993).

Barnevernloven § 6-3: Barn som er fylt 7 år og yngre som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis informasjon og få anledning til å uttale seg før det tas avgjørelser i en sak som berører barnet. Barnets mening skal vektes etter alder og modenhet. Men det som er mest relevant for vår problemstilling i forhold til loven, er at alle saker med tiltak for atferdsvansker, så regnes alltid barnet som part (Barne- og familiedepartementet, 1993).

Barnevernloven § 6-3 a: Loven sier at det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets synspunkt, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Videre skal det også fremgå av vedtaket hvordan barnets beste er vurdert (Barne- og familiedepartementet, 1993).

2.3 Brukermedvirkning

Nå har vi avgrenset oss til ungdommene som *bruker* i denne diskusjonen, og *brukermedvirkning* tilsier da at de skal medvirke til noe. Men hva betyr å medvirke? Og hvordan kan brukerne i vår ungdomsgruppe medvirke i deres egen sak i barnevernet?

I «Brukermedvirkning i barnevernet» kommenteres det at brukermedvirkning i korte trekk handler om at brukerne i barnevernet gis muligheten til å være *deltagende*. Denne deltagelsen skal også ha en virkning, som tilsier at brukerne har *innflytelse*. (Slettebø og Seim 2007, 15).

De av oss som har vært med i norsk barnevern i en årrekke, kan bekrefte at brukermedvirkning er et gammelt fokusområde innen norsk barnevern. Men til tross for dette, er det er nok store uklarheter innenfor fagfeltet på hva brukermedvirkning er i praksis, og hvordan en bruker kan gis reell brukermedvirkning. Hvis vi ser på ovenfornevnte forklaring, skal altså brukeren både være deltagende og ha innflytelse. Men hva betyr dette i praksis?

Hvis vi tar for oss deltagelse først, kan det være hensiktsmessig å belyse hvilke områder brukerne kan delta. Peyrot fremviser en inndeling med ulike faser, som drar frem eksempler på deler av hjelpeprosessen:

- ⇒ å bestemme om et problem eksisterer
- ⇒ å avgjøre hva problemet gjelder
- ⇒ å avgjøre om det skal gjøres noe med problemet
- ⇒ å velge mellom ulike former for hjelp
- ⇒ å initiere, vedlikeholde eller avslutte kontakten

(Rønning og Solheim 1998, 41).

Denne oversikten gjør at man enklere kan vurdere om brukerne har den innflytelse de har krav på. Beslutningstagere kan bruke inndelingen som spørsmål til seg selv. Har ungdommen fått være delaktig i avgjørelsen om hva problemet gjelder? Hvordan har de fått medbestemme om man skal gjøre noe med problemet eller ikke? Har ungdommene fått velge mellom ulike alternativer for hjelp?

Men knyttet opp til vår ungdomsgruppe som plasseres på institusjon mot sin egen vilje, ser man umiddelbart store utfordringer i forhold til brukermedvirkning. Betyr dette at ungdommen ikke anerkjennes sin rett til brukermedvirkning, om de er uenig i de konklusjoner som fremlegges i Fylkesnemnda?

Brukermedvirkning betyr ikke at brukeren tar alle beslutninger. Det betyr heller ikke at ungdom med alvorlig og vedvarende problematikk selv skal bestemme om han/hun har et problem, hva som eventuelt skal gjøres og kunne avbryte behandling når de selv vurderer det ønskelig. Det er ikke alltid gjennomførbart at ungdom skal kunne ta beslutninger som omhandler seg selv i barnevernet, men noen ganger kan man diskutere seg frem til et resultat. Dette omhandler både alder, modenhet, ungdommenes utfordringer, og hva som er praktisk gjennomførbart av ulike løsninger. Det vil derfor også oppstå tilfeller hvor det ikke er mulig å gi brukeren medvirkning.

I forskrift om medvirkning og tillitsperson i barnevernet (forskrift av 1. juni 2014 nr 697) gir man en forklaring på hvordan brukernes deltagelse og innflytelse kan gjøre seg gjeldende:

«Med medvirkning forstås at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til og barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

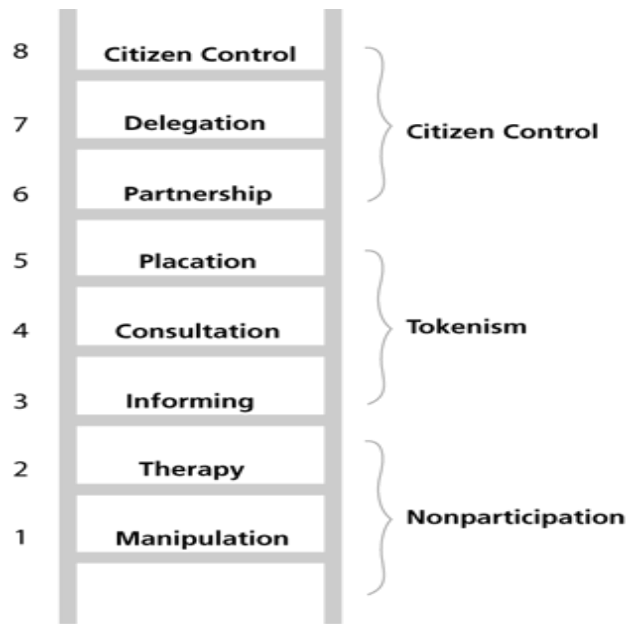
Barn kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanser gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Medvirkningen skal ivareta barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»

Her ser man at brukervedvirkningen både omhandler informasjon, mulighet til å formidle egen synspunkt, samt at dette skal vektlegges ut ifra barnets alder og modenhet. Beslutninger om hvor mye man velger å vektlegge brukeren vil kunne avgjøre graden eller nivået av brukervedvirkningen.

Ulike grader eller nivåer av brukervedvirkning

Foruten å diskutere hvilke områder brukeren kan være deltagende, må man diskutere hvilke ulike nivåer eller grader av brukervedvirkning som er reelt mulig. Foruten kravet om deltagelse, ble også innflytelse nevnt. Men hva er innflytelse?

Seim og Slettebø (2007, 30) viser til klassisk litteratur om brukervedvirkning hvor Sherry Arnstein hevder at deltagelse er makt. Her bringer hun inn elementet om overføring av makt i diskusjonen om brukervedvirkning, og hun bruker en stige som en metafor får å beskrive hvor mye innflytelse og reell makt brukeren har:

Arnstein's Ladder (1969)
Degrees of Citizen Participation

1

Med dette ønsket Arnstein å drøfte innflytelse og deltagelse for borgere i ulike samfunnsprosjekter. Her ser man en gradvis tenkning i forhold til hvor mye makt brukerne har i forhold til deltagelse, fra manipulasjon i ene enden til borgerstyring i annet ytterpunkt. Arnstein ser på det tre øverste nivåer som *grader av borgermakt*, mens de tre neste trinnene nedover innebærer «tokenism», som Slettebø og Seim (2007, 31) velger å oversette som *grader av skinninnflytelse*. De tre nederste nivåene består av ulike *grader av ikke-deltagelse*.

Denne stigen til å diskutere brukermedvirkning i barnevernet er kritisert, fordi enkelte påpeker at den ikke tar høyde for barn og foreldres begrensede evner til å egne valg. På denne måte frykter man en ansvarsfraskrivelse fra beslutningstagere, som dermed overlater ansvaret til barnet eller foreldrene. Slettebø og Seim påpeker at hensikten med denne stigen på være å fremheve at medvirkning for brukerne må bety at de har reell innflytelse for at det skal kunne kalles brukermedvirkning, ellers blir det kun å anse som retorikk. Samtidig viser de til at brukermedvirkning i barnevernet ikke alltid betyr at barna eller foreldrene har *brukerstyring* «citizen control» eller *delegert makt* «delegation». Erfaringsmessig vil samarbeidet i større grad

¹ <http://www.citizenshandbook.org/arnsteinsladder.html> (12.04.19).

være et *partnerskap* «partnership», som da innebærer at barna og foreldrene ikke bare skal kunne si sin mening og bli hørt, men også ha innflytelse til å forhandle frem beslutninger. (Ibid).

I boken «Fra mottaker til aktør» vises det til ulike grader av innflytelse:

- Brukermedvirkning
- Brukerperspektiv
- Brukerstyring

I denne rangeringen tenkes det at *brukermedvirkning* må innebære en form for innflytelse, for at begrepet skal gi mening. Med *brukerperspektiv* vil brukeren få utformet et tjenestetilbud, med utgangspunkt i at den profesjonelle forsøker å se for seg hva brukeren ønsker og tenker. Når det kommer til *brukerstyring*, betyr dette at brukeren skal ha rett til å ta beslutninger. Det argumenteres for at brukerstyring ikke er å anses som reell brukermedvirkning, da det også må sørges for at brukeren høres. (Sandbæk (red). 2001, 131).

Noen utfordringer ved brukermedvirkning

Både i Norge og andre land vi oppfatter som sammenlignbare, er det gjennomført en rekke studier om muligheter til brukermedvirkning i barnevern. Dette har ikke bare vært positiv lesning, og viser store mangler i forhold til det vi anser som reell brukermedvirkning. Det største og kanskje mest iøynefallende avviket, er mangelen på samtaler med barna. Hvis vi går tilbake til slutten av 90-tallet, hadde Clausen og Tiller en gjennomgang av norske studier i forhold til barn og unges deltagelse i barnevernet. Til tross for få gjennomførte studier, konkluderte de med at det var lite som tydet på at barnevernet snakket med barna. De så dessuten at disse funn var gjennomgående likt i studier fra våre nordiske naboland. (Gulbrandsen (red.) 2014, 32)

Etter mange år med fokus på aktørperspektiv, Empowerment, brukermedvirkning og andre begreper med målsetting om å styrke brukernes deltagelse og medbestemmelse, skulle man tro man ville se en markant positiv endring i dette arbeidet.

Skauge gjennomførte studier av saksdokumenter i barnevernet, med hensikt å undersøke en eventuell effekt av barns utvidede rettigheter til medvirkning i endringene ved barnevernloven i 2003. Med dette som utgangspunkt, studerte hun saksdokumenter i barnevernet i henholdsvis

2000 og 2009. I 2000 fant hun at barnets stemme var fraværende i 40 prosent av saksdokumentene, uten funn av registrerte samtaler mellom barnet og saksbehandleren. Denne skuffende lave andelen av samtaler mellom barn og saksbehandler kan selvfølgelig bety at en stor del av samtaler ikke er registrert, til tross for at de er gjennomført i praksis. Men når vi ser på tallene for 2009, ser vi overraskende nok en markant negativ utvikling. I 2009 fant man ikke tegn til samtaler mellom barnet og saksbehandler i 70 prosent av saksdokumentene (Ibid).

Til tross for muligheter om store feilmarginer i forhold til samtaler som ikke er registrert til tross for at de er gjennomført, er det vanskelig å bortforklare disse tallene. Når Helsetilsynet også kom med lignende resultater i sitt landsomfattende tilsyn, bekreftes de negative funn gjort av Skauge (Helsetilsynet 2012b). Hvordan tenker vi brukermedvirkning uten samtaler med brukeren?

Den lave andelen samtaler med brukerne kan kanskje forklares med profesjonsutøvernes manglende forståelse av brukermedvirkning. Som nevnt tidligere skal brukermedvirkningen inneholde både deltagelse og innflytelse for å anses som reell, og deretter skal man vurdere hvilke områder brukeren skal ha innflytelse. Når man kobler dette opp med grader eller nivåer av brukermedvirkning, skjønner man at dette kan være en utfordrende vurdering.

Brukermedvirkning innenfor barnevernet vil kanskje by på ekstra utfordringer, fordi innenfor noen områder er det enkelte beslutninger brukerne ikke kan ta. Det vil være barnevernet som avgjør om det undersøkelser skal iverksettes, og til slutt er det de som definerer eventuelle utfordringer. I forhold til barnevernloven kan de også iverksette tvangsmessige inngrep (Seim og Slettebø 2007, 30).

Profesjonsavgjørelser tatt på grunnlag av skjønnsanvendelse er omdiskutert. På den ene side kritiseres handlingsrommet i lovteksten, hvor man er avhengig av å møte «riktig saksbehandler», som tolker lovtekst i favør av bruker. På den andre side kritiseres et rigid system, som ikke klarer å se den enkelte bruker og tilpasse hjelpen individuelt. I forhold til både faglig autonomi og utøvelse av skjønn har brukermedvirkning blitt oppfattet som en trussel av enkelte profesjonsutøvere. Ved å overlate avgjørelser til brukeren har man fryktet for tap av legitimitet for den profesjonelle kompetanse, og at dette vil øke kritikken mot bruken av skjønnsutøvelse. I NOU 2000: 12:111 hadde utvalget et tydelig svar til disse profesjonsutøverne. Utvalget mente svaret på denne kritikken måtte være å stadig utvikle sin kunnskap og utøve sine profesjonelle

roller bedre. Samtidig fremhevet de viktigheten av å viser mer ydmykhet i stedet for skråsikkerhet i sitt arbeid (Ibid).

Hvilke avgjørelser tas når profesjonsutøverne er uenig i brukeren? Praktiseres brukermedvirkning kun når det er enighet? Hvis dette stemmer vil graden av brukermedvirkning etter Arnsteins stige flytte mellom ikke-deltagende og skinninnflytelse. Samtidig kan man stille spørsmålstegn om brukeren har reell brukermedvirkning (Slettebø og Seim 2007, 39)

Ved brudd med prinsippet om selvbestemmelse, for eksempel for å beskytte et barn, må det stilles krav til legitimering i form av lovregler om hva som er lovlige grunner for å fravike selvbestemmelse, og til hvem som skal trekkes inn i beslutningsprosessen. Unighet eller konflikt og henvisning til barnets beste er ikke tilstrekkelige grunner til at brukerne ikke kan ta egne valg» (Ibid).

Hvorfor brukermedvirkning i barnevernet?

Det vil være nærliggende å anta at det er en sammenheng mellom brukerens deltagelse og effekten av tiltaket, men det er lite forskning innen barnevern og sosialt arbeid som påviser dette. Men det er derimot forskning som viser at deltagelse kan påvirke selve hjelpeprosessen, og Sandbæk viser til en norsk brukerundersøkelse hvor foreldrene vektla både god samarbeidsrelasjon, og den hjelp som var gitt deres barn. Dette mener kan tyde på at brukermedvirkning har en betydning for både prosess og måloppnåelse i sosialt arbeid (Sandbæk 2001, 132).

I barnevernssaker er barn og ungdom er hovedpersonen, og det vil være naturlig at man spør dem om deres tanker i forhold til deltagelse. Barn har blitt intervjuet og blitt bedt om å utdype hvorfor det er viktig og riktig at de skal bli hørt i forhold til beslutninger i barnevernet. Her er deres fem begrunnelser:

1. *Det er mer rettferdig. Det å få være med når noe blir bestemt forebygger at barn blir sint eller lei seg.*
2. *Det er vårt liv. Barnet understreker at de har egne følelser og synspunkter og avgjørelsen som blir tatt påvirker dem.*

3. *Du lærer av det. Barnet får erfaring og kunnskap og lærer hvordan man kan si i fra, ta ansvar og bli mer selvsikker.*
4. *Det fører til bedre avgjørelser. Barn har viktig informasjon som de voksne ikke kjenner til.*
5. *Du får informasjon og forstår. Ved å få delta blir barnet kjent med hva som skjer, da er det lettere å forstå hvorfor det skjer det som skjer, Dette forebygger psykososiale problemer (Strandbu og Vis 2008, 4).*

2.4 Tverretatlig samarbeid

Knutsen (2004,19) hevder at offentlig sektor står for 65% av netto nasjonalprodukt, noe mange mener er for høyt. Samtidig så ser man behovet for en vekst i tjenestene til de ulike sektorene, det vil si økte behov for ressurser på flere nivå. Økonomien tilsier at det blir kostbart om man skal følge trenden, kanskje for kostbart til at det er bærekraftig. Derfor har det politiske miljøet tvunget frem diverse økonomiske insentiver, som har opphav fra det private marked og bedriftsøkonomiske strategier. Dette har blant annet vist seg igjennom store sammenslåinger av statlige institusjoner og etater. Dette for å kunne drifte meste mulig økonomisk igjennom det man kaller stordriftsfordeler. Dette er i større grad forenelig med drift på det private markedet en i offentlig sektor, da befolkningen har en forventning om en hvis standard på de tjenesten de mottar igjennom skatteseddelen. Derfor er et alternativt økonomisk virkemiddel når man ikke lenger føler det forsvarlig å slå sammen ulike etater og institusjoner, å opprette samarbeid mellom de ulike etatene, altså tverretatlig samarbeid.

Glavin og Erdal (2013, 22) påpeker at det tverrfaglige arbeidet ser ut til å være mer innarbeidet på individnivå en på systemnivå, som for eksempel rundt arbeidet med barn som har sammensatte problemer som varer over tid.

Det finnes selvfølgelig andre fordeler en økonomiske fordeler ved å jobbe tverretatlig. Glavin og Erdal (2013, 22) fremhever noen av disse ved:

- I større grad en mer helhetlig vurdering av kompliserte saker. Dersom man får bidrag fra flere aktører i dette samarbeidet som har ulik tilnærming og kompetanse er det større sannsynlighet for å kunne se helheten i den situasjonen man skal arbeide med.
- De ulike aktørene i det tverretatlig samarbeid kan også bidra ved å støtte samarbeidspartnere ved store følelsesmessige belastninger, slik at disse følelsene ikke forvrenger virkelighetsbildet og står i fare for å gjøre feilvurderinger.
- Når ulike etater samhandler igjennom tverretatlig samarbeid så vil kunnskapen i de ulike etatene øke. Dette ved at de får innsikt i de andre instansene sitt fagområde og arbeidsmetoder, i tillegg er det ikke usannsynlig at man gjør seg helt nye faglige erfaringer i krysningsfeltet mellom de ulike etatene/fagtilhørighet.
- Det er også sannsynlig at brukerne får raskere hjelp. Dette da informasjon imellom de ulike instansene flyter bedre da man har bedre kjennskap til hverandre og bedre etablerte kommunikasjonslinjer.
- I tillegg er det viktig å utnytte ressursene best mulig som vi har vært inne på i innledningen, men i tillegg til det samfunnsøkonomiske og faglig synergi, er det viktig å ikke glemme ressursene som bor i klienten selv. De er eksperter på egen sak og et tverretatlig samarbeid bør alltid involvere brukeren selv.

I NOU 2009: 22, Det du gjør, gjør det helt – bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge, fremhever de fremmede og hemmede faktorer rundt det tverretatlige samarbeidet rundt barn. Som fremmede faktorer løfte de frem:

1. Styring, ledelse, og rutiner
2. Ressurser
3. Kunnskap og kompetanse
4. Samlokalisering og organisatorisk nærhet

De hemmende faktorene er de samme, men om disse fire områdene ikke blir i hensyntatt så svekkes det tverretatlige samarbeidet. Faktorer som kan hindre tverretatlig samarbeid er at de ulike instansene har ulikt lovverk, kultur og fagsyn (Kinge 2012, 180). Ulike faglige tilhørigheter

og etater har noen ganger ulike lover å forholde seg til, som kan skape problemer og frustrasjon i samarbeidet. I hver enkelt etat eller institusjon så skapes det kulturer for tilnærming og løsningsstrategi, disse «uskrevne» regler og rutiner kan bli en utfordring i det tverretatlige samarbeidet. Det samme gjelder det faglige fundamentet som hver enkelt instans bygger på. Her må samarbeidspartene være villig til å inngå kompromisser for å finne den beste løsningen for brukeren og ikke den enkelte deltager i samarbeidet. Vi har snakket om ressurser som en årsak til behov for tverretatlig samarbeid (Kinge 2012, 182), men det kan også være en hindring for det tverretatlige samarbeidet. Her tenkes det på ressurser i et mikroperspektiv i form av omgivelsene ved å ha tilgang på lokaler og at geografien tillater samhandling. Det er også avgjørende at man kan avse tid til å møtes for å jobbe sammen. Økonomi kan også være en avgjørende faktor for om man kan avse tid til samarbeidet. I mange tilfeller vil man ved å legge til rette for godt samarbeid kunne måtte bruke noen ressurser i forkant, for å mulig kunne spare mer inn i fremtiden. Kinge (2012, 184) løfter også opp taushetsplikten som mulig hindring for tverretatlig samarbeid. Vi skal ikke gå dypt inn i denne diskusjonen, men det finnes muligheter til å overvinne denne hindringen, men det enkleste er å jobbe for et samtykke fra den som taushetsplikten omhandler, men for vår oppgave så er taushetsplikten i liten grad til hinder for samarbeidet. Manglende kunnskap om hvordan man dyrker fram et fruktbart samarbeidsmiljø kan også være et hinder for godt tverretatlig arbeid. Kinge (2012, 187) undrer seg over at fagtilhørigheter som jobber med mennesker i sårbare livsfaser ikke i større grad har temaer i grunnutdannelsen som omhandler kommunikasjon med denne utsatte gruppen. Det hjelper lite om vi er gode i tverretatlig samarbeid om vi ikke er i stand til å møte og snakke med de menneskene der de er i livet sitt, som ofte er preget av krise. Personlige barrierer kan også være hindringer for et godt tverretatlig miljø, Kinge (2012, 189) forfekter at når vi som fagpersoner blir usikre så senkes vår evne til å mentalisere, og dermed også evnen til å føre en konstruktiv dialog som vi er helt avhengig av for å kunne gjennomføre godt samarbeid. Det er også en naturlig reaksjon å ty til forsvarsmekanismer om vi ikke opplever mestring i vårt arbeid. Det å trekkes ut av komfortsonen og den «normale» rutinen i vårt fagfelt og daglige virke. Disse forsvarsmekanismene for å opprette vår vante arbeidssituasjon vil være destruktive for samarbeidet. Noen mekanismer kan være: Å bagatellisere, benekte, angripe/anklage, å projisere (plassere skyld hos andre), å jatte med, å manipulere, med mer.

Glavin og Erdal (2013, 35) kategoriserer fem forutsetninger for tverrfaglig samarbeid i kommunal sektor.

Den *første* forutsetningen de trekker frem er ledelse. Ledelsen må være villig til å skape en hensiktsmessig kultur på arbeidsplassen som legger til rette for godt samarbeid. I denne sammenheng fremhever de viktigheten av en flat struktur der man ser mennesket i organisasjonen som den viktigste ressursen til godt samarbeid. Der ansvarlighet og autoritet i større grad overføres fra lederen til den som utøver arbeidsoppgaven. På denne måten vil de som utøver arbeidsoppgaven føle et større ansvar for kvaliteten på arbeidet og bringe med seg kreativitet og en kritisk tenkning under hele prosessen. «*Ved å skape felles verdier og felles forståelsesramme vil lederskap mer og mer bli et spørsmål om evnen til å mobilisere folks innsatsvilje og lojalitet.*» (Galvin og Erdal 2013, 37). NOU 2009: 22 trekker også frem viktigheten av at ledelsen klart fordeler ansvar mellom de ulike samarbeidspartene.

Den *andre* forutsetningen er et felles verdigrunnlag (Galvin og Erdal 2013, 37). Når ulike etater møtes, så kan man ha ulike tilnærminger ut ifra det arbeidet man utfører i det daglige. Dette kan komme fra formalutdannelsen og den kulturen som råder på de ulike faglige plattformene. Her er det viktig å jobbe i fellesskap for å i størst mulig grad samordne verdigrunnlaget i den gruppen som skal samarbeide. De områdene det kan være fordelaktig å diskutere er:

1) *Menneskesyn*, hvordan grunnsynet til mennesket er, og hvordan det ønsker og er stand til å hjelpe seg selv med utgangspunkt i forutsetningene til det enkelte individ. Viktigheten av å fundamentere en felles tro på at alle mennesker ønsker å bruke sine egne ressurser for å hjelpe seg selv ut av vanskelige livssituasjoner.

2) *Respekt* er viktig for å få skape en god relasjon, man må respektere den andre for dens meninger uten at man trenger å være enig. Å argumentere med ulike meninger på en saklig måte fører til en utvidelse av kunnskaps horisont til gruppa som samarbeider. Det er viktig å kunne ta andres perspektiver for å sette seg inn i arbeidet med å hjelpe mennesker med komplekse problemer, slik at man i større grad blir i stand til å se helheten i problemet. Det er fint med gode diskusjoner, men det er viktig å skille mellom sak og person i arbeidet på tvers av etater.

3) *Åpenhet og redelighet*. Selv om de ulike etatene kan ha veldig forskjellig syn og ulike tilnærminger til tematikker, er det viktig å diskutere tematikker som oppleves som konfliktfylte.

For samarbeidet sin del, så er det bedre å få diskutert områdene der man er uenige tidlig i prosessen, slik at ikke «uenigheten» står i fare for å prege hele samarbeidet. Å unngå å være åpen og redelig om sine tanker, kan koste mye for samarbeidet og det oppstår fort grupperinger med ulike meninger og «bak-snak» om man ikke tørr å si det man tenker høyt i gruppa.

4) Anerkjenn *forskjellighet* som en styrke. Det er viktig å ha et åpent sinn i forhold til møte med andres tilnærminger og perspektiv på tvers av etatene. På en slik måte kan man utvide egen kunnskap ved å høste erfaringer fra andre etater og deres tidligere arbeid. Det er naturlig å føle motstand mot endringer, men man må etterstrebe og reflektere over det som blir presentert, uten å gå i «forsvar» for de etablerte tankemønstrene vi har med oss fra egen etat. Akkurat dette er en av de største styrkene i tverretatlige arbeidet, ved å kunne bruke kunnskap fra flere etater sammen til det beste for brukeren.

Samarbeidskompetanse er den *tredje* forutsetningen (Glavin og Erdal 2013, 39). Samarbeid må læres, og det er det høyere nivået i organisasjonen som har ansvaret for å iverksette tiltak for å oppnå den kompetansen de behøver i det tverretatlige arbeidet. I begrepet Samarbeid kompetanse ligger det innbakt flere temaer, brukerorientering, helhetsforståelse, problemløsningsevne, samarbeidsevne, fleksibilitet og omstillingsevne. Disse underordnede begrepene under samarbeidskompetanse må ses i en kontekst der brukeren står i sentrum slik at profesjonsinteressene kommer i andre rekke. Det er fordelaktig å sette fokuset i større grad mot å løse situasjonen til brukeren på tvers av etatene, enn de særegne arbeidstradisjonene til den enkelte etat. (Glavin og Erdal 2013, 40) sier det kan være en fordel å utarbeide en plan for kompetanseheving i det å samarbeide med andre etater. Det er spesielt viktig å legge til rette for å ha inngående kunnskap til de andres ansvarsområder. Denne informasjonen kan for eksempel deles ved hospitering hos de respektive samarbeidspartnere.

Plan for opplæring er *Fjerde* forutsetningen (Galvin og Erdal 2013, 40), det er viktig at det tilrettelegges for strukturerte opplæringsplaner hos den enkelte samarbeidsinstans. I tillegg en felles opplæringsplan i samarbeidskompetanse på tvers av etatene, som skal vedlikeholde og utvikle det tverretatlige samarbeidet.

Den *femte* forutsetningen for samarbeidet er kunnskap og ferdigheter (Galvin og Erdal 2013, 41). Her tenker vi på vedlikehold og påfyll av kunnskapen og som kan bidra til å videreutvikle og

heve nivået på det tverretatlige samarbeidet. I dette arbeidet er det også viktig og søke etter barrierer for god kommunikasjon mellom deltakerne i samarbeidet for å bryte de ned. Dette arbeidet med å øke og vedlikeholde kunnskapene og ferdighetene er et kontinuerlig arbeid. Selv når man er kommet opp på et nivå der man er svært fornøyd med det tverretatlige samarbeidet, kan nivået raskt falle drastisk. Dette kan for eksempel oppstå ved høy turn-over og det kommer til nye uinnvidde personer til i samarbeidet. Derfor kan det være fordelaktig med en koordinator for det tverretatlige samarbeidet, som til enhver tid sørger for at de involverte er oppdatert i forhold til kunnskaper og ferdigheter.

Nå har vi sett på noen viktige forutsetninger som fremheves av Glavin og Erdal (2013, 35). I tillegg til dette så sier NOU 2009:22 (56) at vil det være viktig å sette av tid og rom for utvikling og praktisering av samhandling fremheves også som viktige faktorer for samarbeid. En måte å gjennomføre dette på er å fysisk organisere samarbeidspartene i samme lokaler ved samlokalisering, dette har vist seg å føre til en bedre forankring av samarbeidsrutinene og at barrierer mellom de ulike etatene brytes ned. NOU 2009:22 (55) fremhever også at informasjons- og kompetanseutveksling mellom samarbeidspartene kan være viktig for å fremme samarbeidet, på lik linje som den *trede* forutsetningen til Galvin og Erdal (2013, 40).

3 Metodisk tilnærming

I dette kapittelet ønsker vi å gjøre rede for vårt valg av kvalitativ forskningsdesign som metode for å lete etter fenomener i sammenheng med oppgavens problemstilling. Vi vil også kort se på oppgavens tilknytning til fenomenologi og hermeneutikk som vitenskapsteorier og vår forforståelse for tematikken i oppgaven.

Metode kan beskrives som et redskap for å kunne produsere ny kunnskap. For å kunne finne ut av den problemstillingen vi har kommet frem til må vi få tilgang til empirien og i den prosessen må vi «bryte oss inn» på innsiden av den prosessen som utspiller seg i forkant av en bvl. § 4-24 plassering. Metoden har mer eller mindre fastlagte trinn som i en oppskrift som den som undersøker skal følge slik at man minimerer sjansen for at den kunnskapen som kommer frem igjennom studien ikke er falsk. Ingen forskning er hundre prosent korrekt og man har alltid kilder til feiltolkning i analysen av empirien. Det er nettopp derfor gode metoder et godt verktøy for å

være systematisk og derfor i større grad være i stand til å utelukke, og være bevist rundt de mulige feilkilder som man kan oppstå under arbeidet med å undersøke et fenomen. Dette er det som skiller dagligdags informasjonsinnhenting og forskning. Vi ønsker å minimere kilder til feiltolkning ved å være systematisk og beviste de kilder som kan føre til feiltolkning (Jacobsen 2005, 17).

For å styrke empirien så ønsker man at den skal tilfredsstillende to krav i flg. Jacobsen (2005, 19) så skal empirien være:

1. Valid (Gyldig og relevant)
2. Reliabel (Pålitelig og troverdig)

Med dette menes at vi måler det vi ønsker å måle og at dette er relevant og allmenngyldig for det vi undersøker. Ved å være bevist disse kravene under undersøkelsen så øker vi sannsynligheten for at konklusjonene vi kommer frem til igjennom empirien stemmer med den virkeligheten som eksisterer i det fenomenet ønsker å tilføre ny vitenskap om. Ringdal (2013, 248) trekker i tvil om disse to begrepene validitet og reliabilitet har relevans for kvalitative målinger, og introduserer alternative begreper troverdighet og bekreftbarhet. Der man med troverdighet sikter til om forskningen et utført på en måte som vekker tillit, og bekreftbarheten sier noe om graden av kvaliteten av tolkningen av materialet og om funnene kan understøttes av andre studier.

I metode har man også to vitenskapelige retninger man kan velge innen i forhold til hva som passer i best til fenomenet man vil undersøke. De to retningene er henholdsvis kvalitativ og kvantitativ metode. Kvantitativ metode produserer i stor grad talldata, mens kvalitativ metode resulterer i tekstdata. Det har blitt hevdet fra miljøet for samfunnsvitenskapelig forskning at kvalitativ metode i større grad er egnet for å analysere menneskers handlinger, og dette synet oppsto under positivismestriden rundt 1970-tallet (Ringdal 2013, 104). I dagens miljø er det mer utbredt å tenke at disse to metodene utfyller hverandre og ikke nødvendigvis er motsetninger, men komplementerer hverandre.

Kunnskapssynet i kvantitativ metode antar at fenomener i høy grad er stabile, slik at man ved å måle og kvantifisere disse funnene vil gi gode beskrivelser av de fenomenene man ønsker å forske på (Ringdal 2013, 104). Her ønsker forskeren å være presis og i størst mulig grad avspeile

kvantitative variasjonen ved å gå i bredden ved få opplysninger igjennom mange enheter. Igjennom studier ønsker man å få frem det det gjennomsnittlige ved å undersøke mange enheter og jobber systematisk ved for eksempel spørreskjema og tellbare observasjoner. Innen denne metoden så er forskeren i stor grad en tilskuer som observerer fenomenet utenfra og ønsker å i størst mulig grad å være objektiv og ønsker å formidle forklaringer på de fenomenene det forskes på (Dalland 2007, 84)

I den kvalitative metoden tenkes det at den sosiale verden blir skapt igjennom hva individene foretar seg. Derfor vil fenomener i større grad variere ut ifra omgivelsene, i tid og rom (Ringdal 2013, 104) Forskeren ønsker her og undersøke i dybden ved å få mange opplysninger fra få undersøkelsesenheter (Dalland 2007, 84). Det man leter etter er det som skiller seg ut, særegenhet eller avvikende og man ønsker å se sammenhenger og helheten i det man ønsker å undersøke. Forskeren blir deltakende ved å ønske å se fenomenet innenfra og må derfor erkjenne at man blir påvirket i delaktigheten med det man ønsker å undersøke. I en slik tett samhandling inne i fenomenet ønsker man å formidle en forståelse av det man observerer og analyserer ute i feltet (Dalland 2007, 84).

3.1 Metodevalg

I denne oppgaven ønsker vi å se på den prosessen som skjer i forkant av at en ungdom plasseres etter en bvl. § 4-24. Dette spesielt med henblikk på å sikre god nok kvalitet i valget av institusjonsplass slik at man øker sjansen for å lykkes med å hjelpe den enkelte ungdom i en svært utfordrende og vanskelig tid i livet. Vi valgte derfor å forsøke å få et innblikk i denne prosessen ved å intervju de som er involvert i forkant av en bvl. § 4-24 plassering. Dette resulterte i at vi ønsket å kontakte seks ulike instanser for å få tilgang til data om fenomenet vi ønsket å undersøke. Vi kom raskt frem til at det var innlysende at vi ønsket å benytte oss av kvalitativ metode da vi ønsket et «dypdykk» i fenomenet. Grunnlaget for dette valget ble forsterket ved at det kun var seks instanser vi ønsket å intervju, og at disse seks har relativt ulike perspektiver i forhold til fenomenet. Vi ønsket å se denne prosessen innenfra ved et forsøk på å sette oss inn i hver enkelt instans virkelighet. For dernest forsøke å sammenstille dataene i det formål å lete etter åpenbare avvik eller særegenheter. Dette tenkte vi at kunne hjelpe oss til å

belyse om denne prosessen i forkant av bvl. § 4-24 plassering er god nok, eller om det finnes rom for forbedring med utgangspunkt i barnets beste.

Kvale og Brinkmann (2009, 21) beskriver forskningsintervjuet som en bestemt form for samtale der man ønsker å få frem intervjuobjektets erfaringer, opplevelser av verden forut for vitenskapelige forklaringer. Når man kategoriserer forskningsintervju som en samtale kan det fremstå som at det er enkelt og ukomplisert, men forskningsintervjuet skiller seg fra den dagligdags samtalen ved at det finnes regler og teknikker for hvordan intervjuet skal gjennomføres i øyemed for å produsere kunnskap (Kvale og Brinkmann 2009, 22). I en dagligdags samtale er partene i mange tilfeller i større grad likestilt. I forskningsintervjuet er maktbalansen i større grad i forskerens favør da det er denne som definerer og styrer samtalen, og dette er det viktig at forskeren er bevisst når man utfører og analyserer intervjuet.

Intervjuforskning blir beskrevet som et håndverk av Kvale og Brinkmann (2009, 23) med få standard regler i motsetning til kvantitativ metode. Som med alle andre håndverk så kreves det trening for å mestre håndverkets kunst og egenhet.

Når vi utformet intervjuguidene så har de ulike intervjuobjektene så ulike plattformer i forhold til tilhørigheten til vår problemstilling, at vi utarbeidet ulike intervjuguiden til hvert enkelt intervjuobjekt. Når dette er sagt så er tematikken i intervjuguidene stort sett den samme, men er tilpasset perspektivet til det enkelte intervjuobjekt.

I intervjuform har vi en blanding av to typer, for det første har vi valgt en semistrukturert intervju (Malterud 2011, 133). Vi holdt oss ikke alltid nøyaktig til intervjuguiden, vi kom med oppfølgingsspørsmål og flere av intervjuobjektene kom med narrative fremstillinger for å belyse spørsmålene (Kvale og Brinkmann 2009, 165). For det andre så karakteriserer vi våre intervjuer som intervju med elitepersoner (Kvale og Brinkmann 2009, 158), siden vi ser på intervjuobjektene som spesialister med en relativt stor innvirkning og makt i den posisjonen de ulike instansen innehar. Intervjuene tok alt fra 40 minutter til 1 time og 40 minutter å gjennomføre.

Vi har i forhold til utvelgelsen av intervjuobjekter gjort strategiske valg i forhold til hvem vi ønsket å intervju (Dalland 2007, 142). Dette vil si at vi har valgt ut objekter som vi har stor grunn til å tro kan bidra i forhold til problemstillingen vår. Som tidligere nevnt ønsker vi å

intervjue de som var involvert i prosessen i forkant av en bvl. § 4-24 plassering. Her tar vi først for oss selve hovedaktøren som er barnet, vi valgte å la forandringsfabrikken og barneombudet får representere denne gruppen og si noe om hvordan de opplever prosessen. Videre ønsker vi å intervju barneverntjenesten da de er den parten som fremmer og forbereder bvl § 4-24 saken for fylkesnemnda. Nasjonalt inntaksteam/Bufetat er med i prosessen ved at de vurderer hvilken institusjon som er passende for hver enkelt ungdom i bvl. § 4-24 saker. Videre tenkte vi at barneverninstitusjonene også har erfaringer med hvor vellykket bvl § 4-24 plasseringen ble sett i lys av det arbeidet som blir gjort i forkant av plassering. I tillegg er barneverninstitusjonene ofte inne i fylkesnemnda og presenterer institusjonstilbudet de har til ungdommen. Disse seks instansene har veldig ulike roller og perspektiver, slik at vi valgte som tidligere nevnt å utarbeide forskjellige intervjuguider til de ulike intervjuobjektene i et forsøk på å få mest mulig innblikk i deres livsverden. Vi har måttet jobbe mye og lenge for å få tak i de intervjuobjektene vi ønsket oss for å gjøre oppgaven så komplett som mulig. Vi har i stor grad brukt vårt profesjonelle nettverk for å komme i kontakt med de ulike instansene.

3.2 Vitenskapsteoretisk bakgrunn

Vi ønsker kort å gå inn på sammenhengen mellom den kvalitative metoden vi skal bruke i oppgaven og den filosofiske forankringen til denne. Det vitenskapsteoretiske grunnlaget innen kvalitativ metode oppfatter vi at er forankret i teorier om hermeneutikk og fenomenologi. Malterud (2011, 29) forfekter at man ved å komme med slike påstander i en studie, må kunne avkreve en utdypning rundt hvorfor man tenker at det finnes bindinger mellom metodologien og filosofien. Fenomenologien ønsker å ta perspektivet til den andre, slik den «konkret oppleves og erfares fra et subjektperspektiv» (Thomassen 2006, 83). Slik ønsker vi å sette oss inn i opplevelsen til våre intervjuobjekter for å komme så nære som mulig de erfaringene de har under prosessen med bvl. § 4-24 plasseringer. Når man får innsikt i disse fenomenene kan man lettere forstå intervjuobjektens livsverden i forhold til den tematikken som vi ønsker å undersøke (Kvale og Brinkmann 2009, 47).

Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekster, og man ønsker å ha en allmenn og gyldig fortolkning og forståelse av det budskapet som ligger i teksten (Kvale og Brinkmann 2009, 69).

Dette tankesettet er overførbart til å fortolke de transkriberingene vi får fra våre intervjuobjekter. Ved en hermeneutisk tilnærming ønsker vi å forstå og gi mening til de fenomenene som kommer frem i intervjuene. For at dette skal være mulig er vi helt avhengig av at vi har en forforståelse for historien, kulturen og sosiale sammenhenger (Thomassen 2006, 161). Jo bedre forforståelse for det vi skal undersøke jo større er sjansen for treffende konklusjoner i analysen og konklusjonen.

3.3 Forforståelse

Begrepet forforståelse er den «ryggsekken» man bringer med seg inn i forskningsprosjektet (Malterud 2011, 44) Denne ryggsekken består av: erfaringer, hypoteser, faglig perspektiv og en teoretisk referanseramme.

- 1) Siden vi begge har *erfaring* fra feltet fra arbeidslivet, har vi diskutert vår egen forforståelse i forkant av igangsettelse av oppgaven, men også underveis. Mye av vår motivasjon for oppgaven kommer fra våre tidligere erfaringer. Spesielt fra barneverninstusjonsperspektivet, og derfor har vi vært ekstra observante i forhold til denne informasjonen.
- 2) Vi har i forkant hatt en sovende *hypotese* om at feltet trenger en utredning i forhold til vår problemstilling da vi har sett enkelte ungdommer som har falt utenfor systemet i bvl. § 4-24 plasseringer. Vi har hatt med oss denne hypotesen hele veien under oppgaven, men bevissthet i forhold til forforståelse har gjort at denne ikke har vært førende eller enerådende for vår tilnærming til problemstillingen.
- 3) Vår faglige forankring er at vi begge er barnevernspedagoger. Derfor ønsker vi å se det fra et sosialt pedagogisk *faglig perspektiv*. Når vi da har hatt både barn, jurister og andre fagpersoner som intervjuobjekter så har det vært viktig å ta deres perspektiv, ved å forsøke å sette oss inn i deres livsverden.
- 4) I løpet av den tiden som vi har jobbet med oppgaven har vår *teoretiske referanseramme* endret seg ganske drastisk. Vi hadde først fokus mot barn plassert under barnevernet, for så å endre seg til barn som ble ivaretatt av kriminalomsorgen, og så tilbake til barnevern.

Dette ga to helt forskjellige teoretiske tilnærminger, der vi måtte endre faglig posisjon og hvilke teoretiske tilnærminger vi kunne bruke for å undersøke de to ulike feltene.

Disse fire punktene kan i praksis oppsummeres som feltblindhet (Malterud 2011, 155). Vi har begge jobbet med ungdommer som er plassert under bvl. § 4-24 på institusjon i mange år. Vi har således opparbeidet oss en kunnskap om tematikken, men den er fra institusjonens perspektiv. Vi har derfor jobbet med oss selv for å distansere oss fra vår feltkunnskap/forforståelse og etterstrebet i å inneha en objektiv holdning til tematikken ved å ta andre perspektiver enn det vi tidligere har opplevd gjennom vårt yrkesliv.

3.4 *Forskningsetiske hensyn*

Vi har hatt med oss etisk refleksjon igjennom hele studien, ikke bare i ved selve intervjuene. Underveis har vi vurdert etikken i alle de syv forskningsstadiene, og reflektert sammen underveis i denne undersøkelsen (Kvale og Brinkmann 2009, 80)

- 1) *Tematisering*: Tematikken for oppgaven er ikke bare tuftet på at vi finner den interessant å forske på, men vi har også erfart igjennom vår praksis en opplevelse av at noen ungdommer faller ut av systemet og muligheten til å få hjelp. Vi ønsket å gi vårt bidrag ved å undersøke prosessen i forkant av plassering som et mulig innspill til forbedring av den menneskelige situasjonen.
- 2) *Planlegging*: Vi har i oppgaven valgt å kun intervju organisasjoner og institusjoner som representerer den gruppen vi ønsker å få informasjon om. Dette for å slippe å behandle personsensitiv informasjon i oppgaven og få en større bredde i fra hver enkelt kilde. Vi opprettet kontakt med alle intervjuobjektene via e-post. I eposten fikk de intervjuguiden slik at de kunne forberede seg til intervjuet, men også mulighet til å ta bort spørsmål om de synes noen av de var sensitive eller vanskelig å svare på. Det ble også informert om at de når som helst kunne trekke seg. Da oppgaven ikke inneholder sensitiv informasjon om det enkelte individ, men mer om innsyn i hvordan bvl. § 4-24 saker forberedes på et prosessuelt nivå har vi ikke sett det som formelt nødvendig å søke NSD. Vi har allikevel

underveis i arbeidet vurdert konfidensialitet og konsekvenser for det som blir presentert i studien.

- 3) *Intervjusituasjonen:* I forkant av intervjuene så innledet vi med å presentere oss selv og våre tanker rundt problemstillingen for oppgaven før vi begynte intervjuet. Vi fikk bekreftet at vi kunne ta opp intervjuet med diktafon, og informerte om at samtalen ville bli slettet etter transkribering og kun brukes til det formålet som ble informert om. Igjen så informerte vi om tilbudet som gjennomlesning, som alle benyttet seg av og muligheten til å trekke seg eller fjerne spørsmål fra intervjuguiden.
- 4) *Transkribering:* Det ble ved forespørsel om deltagelse informert om at intervjuobjektene fikk muligheten til gjennomlesning av transkriberingen og tilsendt oppgaven etter ferdigstillelse om det var ønskelig. Ved gjennomlesning fikk intervjuobjektene tilbud om å redigere eller fjerne innhold om de hadde uttrykt seg utydelig eller misvisende. Kun en av intervjuobjektene benyttet seg av å endre teksten, og i dette tilfellet handlet det lite om meningsbærende elementer, men i større grad å omgjøre den muntlige fremstillingen. To andre intervjuobjekter påpekte at det var interessant og se sin egen muntlige fremstilling skriftliggjort.
- 5) *Analysering:* Vi har ikke sett hvordan det skal være mulig for intervjuobjektene å kunne delta og få innsyn i tolkningsprosessen, men som nevnt gitt de mulighet for å redigere uttalelser i transkripsjon fra intervjuet.
- 6) *Verifisering:* Vårt formål har ikke vært og finne feil ved prosessen rundt bvl. § 4-24 plasseringer, men å få inn objektiv informasjon og analysere denne opp mot informasjonen fra de andre intervjuobjektene.
- 7) *Rapportering:* Også i resultatet av studien har vi hatt med oss konfidensialitetsprinsippet. Her har vi tenkt over de mulige konsekvenser resultatet fra vår studie kan gi våre intervjuobjekter.

3.5 *Transkribering*

Transkribering er den transformasjonsprosessen fra muntlig intervju samtale til nedskrevet tekst (Kvale og Brinkmann 2009, 186). Vi brukte med tillatelse fra intervjuobjektene to diktafoner i alle intervjuene. Disse ble avspilt og nedtegnet, vi nedtegnet tre intervjuer hver i denne oppgaven. Transkriberingsprosessen gir forskeren en fin mulighet til å bli kjent med materialet. Når man skriver ned det som blir sagt blir man mer oppmerksom på de nyansene som finnes i materialet, derfor anbefales det at forskere utfører arbeidet selv (Malterud 2011, 79). Dette er tidkrevende arbeid, men det er også en viktig del av tolkningsprosessen i arbeidet med materialet som blir innhentet fra intervjuobjektene. Man fikk ganske tidlig i transkriberingsprosessen noen gjentakende mønstre, og fikk ideer om fenomener som man kunne jobbe videre med senere i prosessen (Malterud 2011, 80). Vi etterstrebet å transkribere intervjuene så raskt som mulig etter intervjuet, slikt at de var ferskt i minnet.

3.6 *Systematisk tekstkondensering*

Vårt utgangspunkt for denne oppgaven er et ønske om å belyse et lite område av arbeidet som blir gjort rundt barn som er i en vanskelig livssituasjon. Når vi gikk inn i problemstillingen hadde vi forestillinger og forforståelse av denne prosessen ved å plassere etter bvl. § 4-24, men ikke det komplette bildet. Vi «synset» om denne situasjonen ut ifra de erfaringene vi hadde fra vårt arbeidsliv, men hadde ikke klare sammenhenger å vise til. Derfor ønsket vi å undersøke emnet ytterligere, og søkte derfor mot kvalitativ analyse for å tilegne oss nye kunnskap og kanskje kunne tilføre feltet noen nye funn. Det er ikke nok i kvalitativ analyse og si at vår intuisjon forteller oss at sammenhengen klar fordi vi har funnet indikasjoner på dette i intervjuene. Vi må ta i hensyn til kravet om intersubjektivitet og inkludere betydningen av vår forforståelse og tolkning.

Våre transkriberinger fra intervjuene utgjorde nesten 150 sider, så derfor trengte vi hjelp til å finne mønster til å belyse vår problemstilling. Første steg i å finne en fremgangsmåte fant vi igjennom meningsfortetting som ble utviklet av Giorgi (Kvale og Brinkmann 2009, 212), som

kunne hjelpe oss med å få frem de språklige fremstilte meninger på tvers av materialet som en systematisk metode.

Til hjelp for å systematisere og strukturere dataene fra intervjuene har vi benyttet oss av systematisk tekstkondensering (STC) som tar utgangspunkt i Giorgis fenomenologiske analyse som er beregnet for bruk i kvalitativ forskning (Malterud 2011, 95). og videreutviklet av Malterud. Vi har ønsket en tverrgående analyse, slik at vi kan se om de ulike informantene har sammenfallende eller ulike oppfatninger, som kan skape mønstre om ulike temaer i intervjuene som kan brukes i analysen (Malterud 2011, 93). Vi ønsker å dekontekstualisere ved trekke ut deler av materiale for så å studere det nøyere, for så å rekontekstualisere der vi setter tilbake de bearbejdede delene for å se at de fortsatt har gyldighet i sin opprinnelige sammenheng. På denne måten vil man frembringe refleksivitet og jobbe systematisk i alle ledd av prosessen, som vil i større grad vil sikre at man er bevist sin intersubjektivitet.

Malterud (2011, 98) deler sin kvalitative analyse i form av STC inn i fire deler:

1. Helhetsinntrykk – fra villnis til foreløpige temaer

I trinn en skal vi lese transkripsjonene i et forsøk på å ikke være forutinntatt eller bringe med seg sin teoretiske referanseramme for oppgaven. Det denne delen av analysen skal man ikke systematisere, men når vi har lest igjennom hele materialet skal vi spørre oss selv hvilke *foreløpige temaer* som man skimter på tvers av de ulike intervjuobjektene. Her tenker Malterud (2011, 99) at 4-8 temaer er tilstrekkelig. Hvert tema får et midlertidig navn.

2. Meningsbærende enheter – Fra foreløpige temaer til koder og sortering

I dette trinnet går vi dypere ned i transkripsjonene og legger bort de delene vi ikke tenker er relevant for problemstillingen. Vi forsøker å redusere de foreløpige temaene fra til tre til frem stykker som danner grunnlaget for *kodegrupper* i dette trinnet av analysen. Når vi går dypere ned i transkripsjonene så leter vi etter *meningsbærende enheter*, disse skal være relevant for vår problemstilling og sorteres under «tilhørende» kode. Denne prosessen kalles koding. Vi velger ut informasjon under *kodegruppene* som kan bærer med seg kunnskap som kan belyse problemstillingen. Under prosessen kan *koder* endres, de kan slettes, deles eller slås sammen etter som arbeidet skrider frem og nye nyanser tre frem (Malterud 2011, 103).

3. Kondensering – Fra kode til abstrahert meningsinnhold

I det tredje trinnet bryter vi ned kodene i ytterligere to til tre deler som vi kaller subgrupper. I hver enkelt subgruppe skal vi hente ut meninger ved å kondensere innholdet i de meningsbærende enhetene. Dette gjøres i praksis ved å lage et kunstig sitat/kondensat og alle de meningsbærende enhetene skal være representert. Passer ikke et av de meningsbærende enhetene sammen med de andre i subgruppen er det stor mulighet for at det er feilplassert. (Malterud 2011, 105).

4. Syntese – Fra kondensering til beskrivelse, begrep og resultater

I det fjerde trinnet i analysen skal vi sette tilbake de løsrevde bitene i den opprinnelige konteksten, dette for å se at det vi har trukket ut og analysert fortsatt gir mening i den konteksten det er trukket ut fra. Syntetisere gjør vi ved å lage en analytisk tekst for hver subgruppe og kodegruppe, der bruker vi de meningsbærende enhetene for å illustrere og underbygge de funnene vi har gjort i analysen som er knyttet opp til problemstillingen i oppgaven. Når de analytiske tekstene er ferdigskrevet skal man finne en *overskrift* som sammenfatter hva den enkelte kodegruppe representerer, og på en god måte representerer for leseren den økte innsikten man har fått om emnet igjennom prosessen med analyse, teori og syntese. Helt til slutt i skal vi validere funnene, dette gjør vi ved å lete i transkripsjonene etter utsagn som er motstridene til de konklusjonene vi har kommet frem til via analysen, eller manglende utsagn fra enkelte intervjuobjekter. Dette kan føre til gode kritiske refleksjoner i konklusjonen (Malterud 2011, 110).

Refleksjoner ved bruk systematisk tekstkondensering som metode

Vi har gradvis blitt mer kjent med stoffet fra intervjuobjektene, helt fra gjennomføringen av intervjuene, transkriberingen og gjennomlesning for å danne oss et overblikk over oppgaven og etterstrebe å ikke bringe med oss forforståelsen og den teoretiske referanserammen for tematikken. Uavhengig av metoden, så fant vi noen temaer som gikk igjen hos de ulike intervjuobjektene. Vi er helt sikre på at vi ikke har klart å være helt uinnvidde i hva vi har søkt i teksten i fase en, men vi har forsøkt etter beste evne.

I det andre trinnet jobbet vi i større grad systematisk, vi gjorde dette på datamaskin og flyttet over meningsbærende enheter til de ulike kodegruppene som vi etablerte. Her jobber vi på hver vår kant, men tok med oss resultatet tilbake og diskuterte i fellesskap hva vi hadde kommet frem til. Under denne prosessen så hadde vi alt fra to til fire kodegrupper og vi opplevde det som en styrke i diskusjonen at vi hadde jobbet hver for oss før vi møttes til diskusjon. Her forkastet vi store deler av transkriberingen og fant ut at vi hadde relativt store mengder med ikke relevant informasjon fra informantene. Dette kom til dels fra unøyaktige intervjuguiden og ønsker fra intervjuobjektene om å utale seg om ikke relevante emner for oppgaven. Vi fant etter hvert 3 interessante kodegrupper og fordelte disse mellom oss. Vi endte opp med å bare bruke to, da stoffet ble for massivt, kodegruppen vi forkastet var begrepet tvang. Vi jobbet også separat i fase tre, men vi drøftet og delte funn og tanker med hverandre underveis via telefon og ved faste møter. I fase fire jobbe vi også med hver våre kodegrupper, men vi leste hverandres stoff og drøftet stoffet per telefon.

Siden vi ikke har en homogen gruppe med intervjuobjekter så ønsket vi i tillegg til å se på tvers av gruppen. For så å gå i dybden av de meningsbærende enhetene for å bedre kunne belyse de meningsbærende enhetene på tvers av intervjuobjektene.

4 Presentasjon av funn

I denne delen skal vi se på funn som sier noe om brukermedvirkning og det tverretatlige arbeidet i prosessen *ved å sikre ivaretagelsen av ungdommens individuelle behov i forkant av plassering etter bvl § 4-24*. Under bruk av STC metoden, så vi det skilte seg ut to mønstre av meningsbærende enheter. Det ene omhandlet samarbeidet mellom de ulike involverte instansene og det andre inkluderingen av barnet i denne prosessen. Disse to mønstrene kategoriserte vi i to kodegrupper. Under prosessen med å sortere disse meningsbærende enheten, så separerte vi igjen utsagnene i seks subgrupper ettersom de representere ulike tilnærminger i samarbeidet ved å plassere ungdommene og brukermedvirkningen. Disse subgruppene vil vi her presentere som fem kategorier som er utarbeidet fra vårt materiale igjennom transkripsjonene. I forbindelse med disse fem kategoriene søker vi i hver kategori å besvare et empirisk forskningsspørsmål. Vi ønsker å

illustrere funnene og besvare forskningsspørsmålene ved hjelp av intervjuobjektens utsagn i intervjusituasjonen.

4.1 Brukermedvirkning

4.1.1 Hvilke handlingsrom oppleves innenfor brukermedvirkning?

Vi har nylig sett forklaringer som gir oss forståelse for at kartlegging av ungdom kan være svært vanskelig. Ungdommene skal da kunne gis rom for å formidle sine utfordringer, behov og ønsker, og brukermedvirkning tilsier at ungdommene har rett til både å være deltagende og ha innflytelse på de beslutninger som tas. Men hvordan kan ungdommene gis reel mulighet til innflytelse når utgangspunktet er at de skal flytte på institusjon mot sin vilje?

Med hjelp av våre intervjuobjekter, har vi hatt et ønske om å belyse hvilket handlingsrom det finnes for brukermedvirkning i forkant av plassering etter §4-24. Hva kan ungdommene eventuelt ha innflytelse på? Og hva kan være eventuelle hindringer for brukermedvirkning i disse tilfellene?

Vi spurte derfor barneverntjenesten om hvilke handlingsrom som finnes for å oppnå brukermedvirkning, og de svarte:

«Vi pleier jo alltid å snakke med ungdommen slik at de får fortalt hva de vil og hva de har lyst til, trenger og alt dette her. En annen utfordring er om de klarer å se sitt eget beste selv, i forhold til at du for eksempel synes det er kult og ruse deg og alt det vi sier selvfølgelig er tull og tøys»

Vi tenker at kommentaren i forhold til om ungdommene klarer å se sitt eget beste, også kan handle om modenhet, og derfor ønsker vi å vite i hvor stor grad ungdommene er deltagende i egen sak:

«... noen ungdom er veldig engasjerte og andre trekker på skuldrene, og sier dere bestemmer. Det er veldig opp og ned».

Barneverntjenesten formidler at brukermedvirkning i stor grad handler om å finne individuelt rettede tiltak, og kommenterer:

«Jeg tenker etter som tiden går og vi får mer kompetanse så tror jeg vi vil det samme alle sammen, men vi må ikke låse oss i spesifikke tiltak, men klarer å tenke litt utenfor boksen med de aktuelle ungdommene/unger for å få til ting.. for ingen unger/ungdommer er jo like. Det er jo en fare for at man låser seg i hva man kan tenke, om man spisser tiltakene for mye».

Samtidig har barneverntjenesten noen tanker om utviklingen på dette området, og viser til en endring over tid.

«Så jeg tror vi fikk til mere slik ting før, enn vi gjør i dag ... cowboy virksomhet kanskje, men det var jo til det beste for familien og ungen ...».

I forhold til utvikling, skjer det endringer innen norsk barnevern. Med tanke endringer i barnevernlov, så ser barneverntjenesten utfordringer ved økt styringsrett for ungdommene:

«... jeg tenker at den barnevernloven som kommer nå, der det blir lagt enda mer vekt på å høre på barnet, så er jeg ikke helt sikker på om jeg er enig i alt det der» Hvordan avstand? «Fordi når man sitter med litt erfaring så jobber vi jo for at ungdommen skal få det bra.. Vi setter de jo ikke inn på ulike institusjoner fordi vi ønsker å lage noen vansker på noe som helst vis, men det er jo kanskje slik de oppfatter de».

Barneverntjenesten poengterer videre at det er en grunn til at ungdommene vurderes flyttet på institusjon etter §§4-24 eller 4-26, og at med for stor rett til å bestemme, vil man bruke opp tiden man har for å skape en positiv endring.

Etter spørsmål om hvordan de har opplevd muligheten for brukermedvirkning i sin egen sak, svarer ungdommene fra Forandringsfabrikken:

«Jeg visste ikke engang hva ordet betydde før jeg kom hit (til Forandringsfabrikken), og det sier litt, bare ordet». «Det ordet er bare noe de voksne bruker for å ha en sjekklister».

Ungdommene i Forandringsfabrikken gir ikke barnevernet positiv omtale i forhold til brukermedvirkning, så vi spurte derfor barneombudet om de også får lignende tilbakemeldinger.

De svarte:

«det er litt av det de ikke skjønner, de føler at på en måte at det hjelper ikke hva vi sier allikevel. Det blir brukt imot dem. Du er vanskelig, du opponerer alltid og lager trøbbel. Det nytter ikke».

Vi ønsker å gå tilbake til ungdommene i Forandringsfabrikken og de forteller videre at de ikke har opplevd at de har hatt en reel påvirkning, og at de kommet til et «ferdig opplegg». Når de blir bedt om å komme med forslag til hvordan reell brukermedvirkning kan være, har de flere forslag.

«Ingenting skjer over hodet mitt lengre. Ingen tar telefoner, verken barneverntjenesten eller noen tar telefoner til andre voksne uten å ha pratet med meg først. Og da spør de: Hva er greit å si og va er ikke greit å si? Og ingen går i møter uten at jeg er tilstede, og de tilrettelegger for at jeg ønsker å komme på de møtene. Og ikke sånne møter der det er 10 voksne og jeg kjenner halvparten, men det er de voksne som er nyttige for meg og så prater vi ikke bare om alt det gale jeg har gjort i det siste, men også om de gode tingene jeg har gjort, fordi jeg gjør mange gode ting. Jeg er nærmeste samarbeidspartner, jeg bestemmer ikke alt, jeg har blitt litt sur og sånn, men jeg merker at de samarbeider med meg».

Nasjonalt inntaksteam kommer selv inn på tema om brukermedvirkning, og hevder selv de er veldig opptatt av kvaliteten i NIT, og ser samtidig behovet for å granske seg selv. De jobber mye med brukermedvirkning, men stiller seg spørsmål om hvordan de skal sørge for å bidra til at ungdommene blir godt ivaretatt, når de aldri møter ungdommene.

«Vi er opptatt av kvaliteten i NIT og med å granske oss selv. Vi jobber med bedre brukermedvirkning, selv om vi ikke møter den enkelte ungdom, -hvordan kan vi bidra til at det er ivaretatt så godt som mulig? Dette fokuset har vi hatt siden oppstarten av NIT, vi hadde det med som et punkt helt fra første skjema. Lenge var vi nok litt forsiktige med å være for pågående i forhold til kommunene i forhold til dette spørsmålet, men nå er vi langt mer pågående i forhold til dette. Vi er også opptatt av å få frem ungdommens ressurser ved vår vurdering og tilråding av tiltak».

NIT forteller videre at de har hatt møter med LFB, akuttinstitusjoner og deres ungdommer osv. Med deres hjelp ønsker NIT å utvikle en type skjema, som skal inneholde områder som er viktig for ungdommene å ha med hvis man skulle bli plassert på institusjon. Hva er viktig at noen får spurt meg om, og hvordan skal de spørre, hvis jeg blir plassert på institusjon? NIT henvender seg spesielt til akuttinstitusjoner og deres ungdommer, da de ser på brukerundersøkelser at personalet det oppnår bedre kontakt enn man skulle tro på relativt kort tid.

Fylkesnemnda har ikke en delaktig rolle i forhold til brukermedvirkning før saken presenteres i forhandlingsmøte, men vi spør om de kan vise til eksempler på brukermedvirkning i forhold til saker som omhandler plassering etter §4-24.

«... det klassiske forhandlingsmøte er jo ikke akkurat tilrettelagt for barn. Det har jo ikke det perspektivet, med kontradiksjon, partsprosesser og så videre. Så vanligvis så passer jo ikke ungdommen så godt inn i et sånt system. Men vi klarer på ulike måter å få ungdommens stemme godt inn syns jeg, ikke alltid, men særlig gjennom samtaleprosess. Da får du en helt annen start på saken. Det er liksom et mer kjent format for et barn å sitte rundt et bord og snakke, ikke sant».

Samtaleprosess som Fylkesnemnda nevner, er en prøveordning som har pågått siden 2016 i enkelte av landets Fylkesnemnder. En av målsettingene med denne prøveordningen, er å styrke barnets medvirkning i egen sak. Samtaleprosess går ut på at partene samtykker til-, eller tar initiativ til samtale om saken, utenom vanlig forhandlingsmøte. I en samtaleprosess kan man også invitere institusjonen, slik at man blir kjent med hverandre i forkant.

Vi undrer oss over om man kan se positive endringer i forhold til ungdommenes deltagelse, og fylkesnemnda forteller at prøveordningen med samtaleprosess er evaluert nylig, men at det er for tidlig å si noe om ungdommene deltar mer i egne saker enn tidligere. Men samtidig kommenterer de:

«Noen har kanskje noen andre forventinger enn det man kan ha, sånn at generelt får vi veldig gode tilbakemeldinger og ungdommen og foreldrene føler seg hørt og respektert på en helt annen måte, enn i en vanlig forhandlingssak».

Av andre eksempler på saker der brukermedvirkning kommer tydelig frem, ønsker fylkesnemnda å legge til:

«De sakene der ... som blir gode, får en fin start i hvert fall, det er når både foreldrene og ungdommene får være med på hva slags institusjon som skal tilbys. Gjerne der de får reist ut og besøkt ... og jeg tenker også der hvor barnet får en veldig klar stemme inn i saken. Det opplever jeg har noe med verdighet, det er jo deres rett ikke sant».

Vi forstår også at det kan være eventuelle utfordringer for å sikre ungdommene brukermedvirkning, og spør Fylkesnemnda hva dette eventuelt kan være:

«For det første så må de gis tid til å sette seg inn i hva som vil bli fremtiden deres, hva tiltaket går ut på. Og jeg syns også de må få en mye mer synliggjøring av å være med ut på institusjonen og være der både en, to og tre ganger og snakke med de som sier at de kan hjelpe».

Fylkesnemnda kommenterer videre at veldig mange av de ungdommene som kommer til dem, benekter at de har et rus- eller atferdsproblem. Og plutselig da kommer det folk som sier de skal hjelpe dem. Da hadde et møte med disse «hjelperne» i forkant kunne hjulpet mye.

Barnevernsinstitusjonen har eksempler på brukermedvirkning ift. ungdom som plasseres etter §4-24, men dette gjelder etter plassering er iverksatt. Blant annet nevnes målstyringsplaner som utarbeides i samarbeid med ungdommene, hvor de gradvis får bestemme ut ifra alder, modenhet. Men vi lurer på om det finnes det andre måter der dere sikrer brukermedvirkning?

«Ja, vi har vært veldig opptatt av å involvere foreldre, og i målstyringsplanen har vi et eget område. Fordi vi har ønsker og behov for fremtiden og da skal blant annet foreldre ha et eget område der som vi skal arbeide mot, fordi det er flere mål som vi kan arbeide for som kommer fra foreldre. Hva er det dere vil med ungen. Det er helt standard at de er involvert. Og det samme gjelder for bv.tj. ungdommen, skole og foreldre, de har alle egne områder».

Mange barneverntjenester og saksbehandlere vi møter gir tilbakemelding om stort arbeidspress, og i den anledning spurte vi barneverntjenesten om de tenker dette kan påvirke ungdommenes mulighet for reell brukermedvirkning.

«Jeg tror ikke det betyr noe for brukermedvirkningen, men det er det å kunne svare når det blir ringt eller sendt melding og sånn. For ungdommene er jo litt sånn øyeblikks impuls og vil ha svar med en gang. Så er det har jeg sagt noe om her til saksbehandlerne, hvis du ikke har tid til å svare på telefonen så i hvert fall send en melding med en gang. Har man fått svar kan man roe seg ned med at man får mer svar senere ...».

Ungdommene i Forandringsfabrikken formidlet at det var vanskelig å få tak i sin saksbehandler og vi valgte derfor å spørre Barneombudet om de får lignende tilbakemeldinger:

«Ja, det er en vanlig tilbakemelding. De er vanskelig å få tak i, hvem skal jeg si det til at jeg ikke vil være her, at jeg ikke har det bra her. Og hvis man kontakter Fylkesmannen så sier de at det ikke er noe å gjøre fordi det ikke er noe galt som skjer der. Det er barnevernet som skal finne den riktige plassen til deg. Og da hjelper det ikke for de å si til barnevernet at dette ikke er det riktige tilbudet for meg, for jeg har ikke det problemet eller at jeg føler at de som er her gjør det vanskeligere for meg, og da opplever de at det er vanskelig å få tak i saksbehandleren eller så er det sånn at man kan ha et inntrykk av at når man endelig har fått et sted, akkurat sånn som man så ved fosterhjemsoppfølgingen, at man endelig kan hvile litt. Gå videre med noen andre ting som brenner».

Det å flytte på institusjon imot sin vilje kan være ett stort inngripen i en ungdoms liv, og det er ikke alltid de får være delaktig i hvilken institusjon man blir plassert på. Enkelte ungdommer blir plassert svært langt vekk fra familie, venner og hjemmemiljø. Barneverntjenesten ser både fordeler og ulemper med institusjonsplasser langt vekk:

«... så selv om det kan være lurt å ha institusjoner på litt mer avsidesliggende steder så er det en utfordring når man skal samarbeide fordi man bruker så mye tid på å reise. Så det hadde vært fordeler med at ting var litt mer sentralt, det er både og.. noen ganger er det fint for ungdommene at de ligger litt øde, men bakkdelen er at man bruker mye tid på reise».

Fylkesnemnda har mange tanker om institusjonsplasseringer, og er ikke uenig i kommentarene fra barneverntjenesten. Fylkesnemnda forteller at det å plassere ungdommer langt unna hjemmemiljø er dramatisk, samtidig:

«Alle tiltak etter barnevernloven skal vurderes opp mot barnets beste, og det er jo en sånn totalvurdering. Men det å ha, og kunne fortsette å ha god kontakt med familie kan være veldig viktig. Det kan også være et argument for at barnet må vekk, altså vekk fra rusmiljø og sånne ting».

Vi er absolutt ikke uenig med Fylkesnemnda som beskriver slike institusjonsplasseringer som dramatiske, og vi spør derfor Barneombudet om de får tilbakemeldinger fra ungdommer som omhandler dette tema. De svarer:

«...de får ikke være med på å velge institusjon, de vet ikke hvor de skal, de kan være i en krangel med noen som mener at de bør dit eller dit, og det inntrykket vi har er at det kan være veldig overraskende for dem, hvor de skal.»

Brukermedvirkning handler mye om informasjon, og dette inkluderer også at ungdommene har kjennskap eller informasjon om institusjonene de flytter til. Vi ønsker å se om noen av våre informanter har gjort seg noen tanker om dette. Forandringsfabrikken svarer:

«Jeg har vært under en planlagt flytting, og da fikk jeg ikke se så veldig mye, men jeg fikk høre mye om hva plassen var, og det var gull og grønne skoger og de lovt meg hutta heita, men du kom jo til en annen realitet. Du blir møtt av den profesjonelle masken».

Forandringsfabrikken forteller videre at de jobber med et prøveprosjekt i samarbeid med barnevernet. De forteller om et prosjekt med utvalgte institusjoner, hvor ungdommene som skal plasseres dit får muligheten til å reise dit på besøk først. Et annet alternativ er at personalet fra disse utvalgte institusjonene reiser på besøk til ungdommene. Om dette så kommenterer Forandringsfabrikken:

«Det burde jo være slik. Det blir jo mye tryggere, for da vet vi kanskje litt om hvordan det er».

Barneombudet forteller at de har veldig varierende erfaring med hvordan barneverntjenestene og institusjonene velger å informere, og gjennomføre flytting til institusjon.

«For noen bare opplever de at de kommer til et sted mens andre har vært i en god prosess».

Barneombudet forteller at det kan være ulike grunner til varierende praksis. Ved enkelte tilfeller skjer flytting så raskt at man ikke tid til besøk eller annet. Det er heller ikke alle institusjoner som har rutiner for å gjennomføre besøk i forkant av innflytting.

Fylkesnemnda har klare tanker om hvordan en overflytting til institusjon bør være, og de kommenterer det slik:

«For det første så må de gis tid til å sette seg inn i hva som vil bli fremtiden deres, og hva tiltaket går ut på. Og jeg syns også de må få en mye mer synliggjøring av å være med ut på institusjonen og være der både en, to og tre ganger og snakke med de som sier de kan hjelpe».

4.1.2 Hvordan inkluderes barnets stemme inn i kartleggingen?

I forkant av plassering etter barnevernloven §4-24 skal barneverntjenesten kartlegge ungdommene, med hensikt å finne riktig behandling og institusjon. Vi ønsker å vise hvilke kommentarer våre informanter hadde om kartleggingsprosessen og hvordan ungdommene er involvert i dette arbeidet.

Med dette som utgangspunkt spør vi barneverntjenesten om hvordan man i kartlegger ungdom som plasseres etter §4-24.

«Jeg tror at man kanskje må lete litt bakover i tid, hvorfor den aktuelle ungdommen trenger det den gjør ... Jeg tror i liten grad vi klarer å se hvorfor er det rus, hvorfor det er atferd. Du går tilbake og ser på oppvekstvilkårene ... for eksempel foreldre som krangler».

Barneverntjenesten kommenterer at kartleggingsverktøyet fra NIT får frem mer informasjon enn tidligere. De tenker dette er et omfattende verktøy som også sørger for kvalitetssikring i forhold til å finne riktig institusjon, og trekker frem viktigheten av diskusjonene de har med NIT.

«Før så måtte vi jo lage disse kartleggingene selv, og nå er det en NIT-kartlegging i tillegg til der vi gjør selv. En annen sted vurdering og som gjør at de kan si at de er enige eller uenige i vår vurdering. Så det tenker jeg er bra ... veldig bra».

Nasjonalt inntaksteam/Bufetat utdyper hvordan de bruker YLS som risikovurderingsinstrument i deres kartlegging av ungdommene. De kartlegger 8 livsområder med tanke på utvikling og opprettholdelse av varige adferdsvansker som kriminalitet, rus og vold hos ungdommen. Siden de selv ikke har direkte kontakt med ungdommen, forteller de hvordan de arbeider for å involvere ungdommene i dette arbeidet:

«Vi er mer opptatt av å fange opp hva akuttinstitusjonene har fanget opp hos ungdommene når man snakker om hva som skal skje nå, hva er viktig for deg og hva bør vi ta hensyn til om det går mot en ny institusjonsplassering. Altså at man klarer å fange opp dette bedre. Det er vi veldig opptatt av».

I tillegg til dette kommenterer NIT at de har hatt med Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) for å få frem brukerstemmen, og sier videre:

«... det kan jo bli en reaksjon at alle ungdommer ønsker å snakke med NIT, og ungdommene snakker jo med veldig mange og vi er bare en støttefunksjon for inntaket ...»

NIT poengterer at de kun er en støttefunksjon for barneverntjenesten, og at det er kommunene som sitter nærmest ungdommen og familien, som kjenner dem best. NIT tar opp viktigheten av kontakt med ungdommene, samtidig så forteller de:

«Det er ikke alltid saksbehandler har denne relasjonen og noen ganger har ikke saksbehandler snakket med ungdommen ... andre ganger er det en veldig god relasjon, så det er ikke noe problem»

I forhold til kontakt med ungdommene, har også Fylkesnemnda en kommentar:

«Ja så da kan du både ha NIT, Bufetat, har jo aldri truffet ungdommen eller ungdommen har jo heller ikke snakket med dem. Og av og til får man litt sånn

*inntrykk av at barneverntjenesten heller ikke har snakket så mye med ungdommen.
Det er jo ikke alltid kommunikasjonen der er så bra».*

Ungdommen i Forandringsfabrikken snakker på vegne av seg selv, samtidig som de formidler erfaringer fra mange ungdommer som tar kontakt med dem i Forandringsfabrikken/Barnevernproffene. Med tanke på kartleggingen, er de den viktigste bidragsyteren til informasjon.

På spørsmål til Forandringsfabrikken ønsker vi å vite i hvilken grad ungdommene leser den dokumentasjon som omhandler dem selv i barnevernet. Ungdommene forteller at de ofte ikke kjenner seg igjen i hva som skrives om dem.

«Jeg kjente meg ikke så veldig igjen da, fordi at jeg føler at i de rapportene så skriver de bare det som er det verste, de skriver liksom ikke om de gode dagene ... Hvis dere hadde lest mine papirer, så hadde dere fått et helt annet inntrykk av meg enn i dag. Jeg merker når noen har lest om meg og om noen ikke har det ...».

Samtidig savner de at de voksne i større grad spør dem direkte, istedenfor å gjette seg frem til hvordan de tenker. Dessuten ønsker de at voksne viser at de bryr seg:

«Jeg liker ikke å snakke med barnevernet, fordi jeg føler at de ikke bryr seg. Jeg føler de bare sier det de må si. Det gir ikke mening det de sier ... det er ikke fordi de bryr seg egentlig eller noe sånt»

Forandringsfabrikken sier de innser at det ikke alltid er like lett for alle ungdommer å delta i samtaler med barnevernet, slik at deres stemme kommer frem. Men de ønsker at muligheten skal være der, og fremhever at man noen ganger må spørre flere ganger for å få ungdommene til å delta. De mener også at dette handler mye om tillitt, og hvis de opplever at man ikke bare tar med de negative tingene, så vil det være lettere å delta. Ungdommene etterlyser også at det brukes mer tid til samtaler.

Barneombudet snakker muligens på vegne av en enda større gruppe enn ungdommene i Forandringsfabrikken. Barneombudet kommenterer hvordan de opplever at ungdommen gir tilbakemeldinger om at de ikke føler seg hørt:

«Også er det hele den vanlige saksbehandlingsprosessen fra det kommunale barnevernet sin side som noen ganger oppleves som vanskelig. Og at de føler at de ikke helt blir hørt, at de ikke blir tatt på alvor. Det er jo så vanskelig at det hjelper jo ikke, ikke sant. Så det er hele prosessen da, som kan oppleves som vanskelig for dem. Med retten til medvirkning».

I forhold til kartlegging trekker Barneombudet også frem forslag til ny barnevernlov, og viktigheten av økt fokus på at ungdommens stemme kommer tydelig frem, og at de får være med på hele prosessen.

Fylkesnemnda deltar ikke i prosessen med kartleggingen av ungdommen i forkant av sak i nemnda, men vi lurer på om de anser at de får tilstrekkelig informasjon til å ta gode beslutninger om plassering etter §4-24.

De opplever at barneverntjenesten snakker med ungdommen i disse sakene, og får frem deres mening. Men fordi institusjonsplass ikke er på plass, får man ikke gjennomført en samtale om et av de viktigste temaene så er jo en av de viktigste tingene ikke behandlet før vi får saken til oss.

«Så det er jo det som er utrolig sørgelig at vi sitter nå med et barn som sier at det kan være at det er det riktige for meg, å komme på institusjon nå, men det vil ikke jeg mene noen ting om før jeg ser hvor jeg skal hen. For det er jo helt naturlig, og det ville alle tenkt».

Barneverninstitusjonen har også en annen rolle, og vil være en av de som mottar informasjon fra kartleggingen. Ut ifra denne informasjonen legger de strategi, og utvikler planer i forhold til ungdommer de mottar. Barnevernsinstitusjonen forteller at de definitivt savner mye real informasjon om ungdommen, slik at de bedre kan forstå hvem denne personen er i praksis. Den innsamlede informasjon fra BUP, akutt psykiatri, skole, foreldre osv. er innhentet i veldig forskjellige settinger, og med forskjellig oppdrag og målsetting som utgangspunkt. Dette hevder

barneverninstitusjonen medfører at informasjonen spriker og bærer veldig preg av hva oppdraget er og hva man har lett etter.

Barnevernsinstitusjonen stiller spørsmålstegn ved om barneverntjenesten som samler inn informasjonen er presset, og kommenterer samtidig andre utfordringer ved kartleggingen av ungdom:

«... barneverntjenesten har ofte møtt ungene i en jævlig ubehagelig situasjon på barnevernskontoret slik at ehhhh ... denne mangelen på informasjon kan slå veldig sterkt begge veier. Det ene er at vi kan møte unger som er veldig mye mer oppegående og gjennomtenkte, etter at vi har sittet med ungene en måneds tid da de har funnet litt mer ro en det de klarer å finne på et barnevernskontor eller en akutt institusjon. Det kan også være en del skjulte ting som man aldri har klart og tatt tak i det hele tatt som fremkommer, og et typisk trekk kan være rusproblematikk som de ikke har fått tak i. Og det kan være psykiatri problematikk av en helt annen karakter enn det som disse etatene har valgt i mangel av kunnskap å kalle det et atferdsproblem».

4.1.3 Innflytelsen ved valg av institusjon som en styrke i brukermedvirkningen?

Fellesorganisasjonen organiserte en stor-høring i forbindelse med «Glassjenta Ida-saken», og i den forbindelse ble det tatt opp et spørsmål om det var mulig å tenke seg at ungdommen kunne få velge mellom to eller tre institusjoner. Tanken var at dette skulle øke graden av brukermedvirkning i forhold til tvangsplasseringer på institusjon.

Vi valgte derfor å spørre ungdommene i Forandringsfabrikken om hva de tenker om dette forslaget:

«Ja, jeg føler det ville være bedre med flere valg. Ikke bare sånn, du skal dit nå, liksom 3 timer unna her».

Selv om de er positive til valgmuligheter i forhold til institusjonsplass, vil de poengtere at de ikke er positive til plassering under tvang.

Barneverntjenesten vil i samarbeid med Nit søke rett institusjon ut ifra ungdommenes behov, og vi undrer oss om det i noen tilfeller med plassering etter §4-24, legges opp til at ungdommene kan velge mellom to eller flere plasseringsalternativ. Barneverntjenesten svarer:

«... jeg har ikke vært med på at de direkte har fått valget, men de blir jo hørt i Fylkesnemnda i hvert fall».

Nasjonalt inntaksteam forteller også at det ikke er vanlig at ungdommene får muligheten til å velge mellom to eller flere alternativ. Men de viser til et nylig eksempel der en ungdom fikk velge mellom tre ulike avdelinger på en institusjon. Ungdommen valgte annerledes enn de hadde forventet, og fikk innvilget sitt ønske. NIT forteller at dette ikke hender ofte, og at i dette tilfelle var ønsket fra ungdommen knyttet opp til en spesiell fritidsinteresse.

NIT sier videre at de vil bidra til at de får høre ungdommenes mening, men de ønsker ikke å skape en slags skinnbrukermedvirkning der ungdommen får inntrykk at de kan velge hvor de ønsker å bo i landet. De ønsker å være ærlig ovenfor ungdommen på at de forsøker å ta hensyn til deres behov, men samtidig forklare at det ikke er institusjoner over alt. Samtidig ser de viktigheten av å begrunne hvorfor de har valgt som de har valgt.

Vi formidler den samme tanken om valgmulighet til Fylkesnemnda, og spør hva de tenker om dette spørsmålet, og hva som kan være eventuelle hindringer:

Ja, jeg tenker det kan være godt. Men da må jo ... vi må jo kunne forstå hvorfor begge deler kan være gode alternativer ... når jeg tenker på det behandlingstilbudet, så må det jo være ett eller annet forskjell. Det kan ikke bare være helt likt ... men det kan jo være forskjeller i det vi snakket om plassering, turnus og såne ting som gjør at det ene kan være bedre for ungdommen enn det andre. Men vurderingen av hva barnet trenger, den må jo være lik. Det er jo ikke sånn at den ene er en rusinstitusjon og den andre går på omsorg. Hvis du forstår?

Men jeg tror at det ... jeg skjønner veldig godt at ungdommen tenker at det hadde være godt for dem. For de blir jo liksom presset på en måte. Take it or leave it. Dette er det du får, og at de mer kunne føle at de hadde mer kontroll hvis de kunne velge mellom to, ikke sant. Så jeg syntes det er et godt forslag jeg, men krevende, det skjønner jeg. For det er jo noen ganger slik at vi får beskjed om at dette er den institusjonsplassen som vi har ledig nå, sånn er det, ikke sant. Da har du ikke mye valg, på en måte.

Vi stiller det samme spørsmålet til Barneombudet, som er opptatt av strukturendringer og hvordan endringer i barnevernlov vil skyve ansvar over til kommunene. Barneombudet viser til

kritikken mot at kommunene har hatt for liten kontroll over valg av institusjon, som har medført at ungdommen har blitt den skadelidende part.

«... i noen tilfeller kunne det være slik at ungdommene og kommunene på sett og vis var enig, eller at en saksbehandler satt og følte, at jeg hører hva du sier, men det er ikke noe annet. Vi har ingenting. Vi har også hatt saker hos oss der kommunen har ønsket sterkt at ungdom skulle få slippe å være der han var, men de fikk ikke tilbud om noe annet».

Barnevernsinstitusjonen har i denne sammenhengen en annen rolle, og vil jo være den som eventuelt tilbyr plass til ungdommen. Men fra deres ståsted ønsker vi å vite hva de tenker om forslaget. Barnevernsinstitusjonen fremhever at det kan være tungt for ungdommene å ta et slikt valg, men:

«at de blir involvert i to valg synes jeg er fornuftig, fordi for det første kan det være ting som vi ikke ser som disse ungene ser, som er helt vesentlig og de ikke klarer uttrykke. Det andre er at der er ganske ansvarliggjørende, særlig for de litt eldre». Barnevernsinstitusjonen kommenterer også at det å gi ungdommene mulighet til å velge, vil kunne gi et mye bedre utgangspunkt for samarbeid».

4.2 Tverretatlig samarbeid

4.2.1 Påvirker ressurser kvaliteten ved det tverretatlig samarbeidet?

Hvilken rolle spille ressursene når tre instanser skal jobbe sammen for å finne den rette bvl § 4-24 institusjonen? De tre instansen som er involvert i denne prosessen er barneverntjenesten, NIT og barneverninstitusjonen. Vi skal her løfte frem meningene til den enkelte aktør i et felles perspektiv i form av ressurser som behøves i prosessen er til stede eller ikke. Disse utsagnene vil vi tillegg understøtte eller betvile ved hjelp av aktører som er representanter for barnet ved forandringsfabrikken og barneombudet. I tillegg så vil vi bruke uttalelser fra fylkesnemnda for å få frem deres synspunkter i forhold til tilgang til og bruk av ressurser under samarbeidet ved plassering av unge etter bvl. § 4-24.

Ressurser til å finne rett plassering til den enkelte ungdom

Utgangspunktet for denne samhandlingen mellom de tre aktørene starter hos barneverntjenesten ved at de har bekymring rundt atferden til en ungdom. De ønsker da og fremme sin sak for fylkesnemnda. I forkant må de gjøre en så grundig jobb som mulig i kartleggingen for å finne den barneverninstitusjonen som kan hjelpe akkurat denne ungdommen og de atferds uttrykk denne fremviser. Barnevernlederen vi intervjuet understreket dette ved å si:

«Vi må jo beskrive det godt nok så det treffer riktig jeg synes de lytter til det vi sier og den søknaden som blir sendt herifra og som vi drøfter oss frem til også er det bv.tj. som bestemmer hva ungdommen skal ha, Bufetat skal på en måte gi oss det vi vil ha ... Selv om det ikke er spesifikt på det ene eller andre stedet, men hvis vi klarer å beskrive godt nok, så får vi det vi ønsker. Det synes jeg fungerer bra når det gjelder ungdom.»

På spørsmål om barneverntjenesten synes de har tilstrekkelig kunnskap, rammer og ressurser til å gjennomføre undersøkelser- og rapporteringer for å gi et godt grunnlag for å velge riktig institusjonsplassering ved § 4-24 plasseringer, så svarer barnevernlederen slik:

«I og med at vi har NIT på plass nå så synes jeg at det er mye bedre enn det har vært. Før så måtte vi jo lage disse kartleggingene selv, og nå er det en NIT kartlegging i tillegg til det vi gjør selv og en annen steds vurdering og som gjør at de kan si at de er enige eller uenige i vår vurdering. Så jeg tenker det er bra ... veldig bra ...»

Under intervjuet med barneverntjenesten så spør vi også om de i en bvl. § 4-24 sak med forespørsel om plassering til Bufetat/regionalt inntaksteam/NIT alltid har en tydelig konklusjon i forhold til ungdommenes behov og hva barneverninstitusjonen bør kunne tilby akkurat denne ungdommen. Dette slik at de med større sannsynlighet kan gi ungdommen den plasseringen de trenger.

«Ja det blir drøftet internt her, der kan vi sikkert bli bedre.. jeg tenker vi blir mer konkrete når vi må søke NIT og gå igjennom det grundige skjema de har. Så det tenker jeg at gjør oss bedre rett og slett. Og den aktuelle saksbehandleren må jo ta opp problemstillinger fordi det dukker opp flere ting i kjølvannet av en slik kartlegging.»

Her ser vi at barneverntjenesten selv tenker at de kan bli bedre og mer tydelig i sin forespørsel til Bufetat/NIT. Når vi nå ser videre i vårt datamateriale hentet fra intervjuet med barnevernlederen så er vi nysgjerrige på om det hos barneverntjenesten er et stort arbeidspress. Dette da vi tenker at høyt arbeidspress kan ha stor innvirkning på kvalitetsnivået på informasjonen som produseres, og brukes som et av de viktigste grunnlagene i prosessen i forhold til valg av rett institusjon for den enkelte ungdom. Slik svarte barnevernslederen på om de synes arbeidspresset var for stort for barneverntjenesten:

«Nei ... det synes jeg ikke, fordi vi er opptatt av at det vi får til er bra og vi kan godt si at Nja.. det kan jo spille en rolle om det er veldig langt unna, men her nede kan man jo kjøre dit man vil. Det jeg er vant til nordover, er jo å fly, dårlig vær og det ikke er alltid man kommer seg dit man skal, men vi er jo litt prisgitt de plassene som finnes da, så det er jo ikke alltid man skal skreddersy det, selv om det er det man ønsker det helt konkret.»

Når barneverntjenesten har samlet sammen tilstrekkelig informasjon om ungdommens situasjon og behov så henvender de seg til nasjonalt inntaksteam/NIT. De har den nasjonale oversikten over hvilke institusjonsplasser som er tilgjengelig til enhver tid, og hva den enkelte barneverninstitusjon kan tilby.

«Vi påberoper oss at vi er de som kjenner hele landet best, og at vi vet om det står institusjoner ledige og har greie på hvordan det står til på den enkelte institusjon.»

Deres oppgave er å kartlegge ungdommen ved hjelp av YLS kartlegging som er beskrevet tidligere i oppgaven. I forhold til deres offisielle mandat ved å bistå kommunen så handler dette om å plassere ungdommen i rett målgruppe, for så å informere kommunen om hvilke institusjonsplasser som er tilgjengelig for ungdommen. På utsiden at dette klare mandatet så kommer det frem igjennom intervjuet at NIT i enkelte saker fungerer som en rådgivende instans for barneverntjenesten. NIT forklarer dette slik:

«Men det handler om forholdet mellom stat og kommune det vet du ... noen kommuner ser den kompetansen vi sitter på i forhold til det nasjonale overblikket og søker råd i dialogen, men ikke alle»

Og dette bekreftes også i en uttalelse fra barnevernslederen, Vi spør: Hvor åpne er NIT med dere i de tilfellene de er usikre på plasseringsalternativ? Spiller de ball med dere?

«Ja da, da drøfter de det med saksbehandler så han kan ta med det tilbake til oss som sitter her i ledelsen her hos oss, så drøfter vi dette ...»

NIT er veldig klare under hele intervjuet med oss at de er en støttefunksjon for inntak som igjen bistår barneverntjenestene og ikke har noe formelt førende mandat bortsett fra å kunne tilby plasseringer på barneverninstitusjoner på bakgrunn av YLS kartlegging og plassere ungdommen i rett målgruppe. Det er barneverntjenesten som bestemmer og avgjør hva som skal fremmes i saksfremlegget til fylkesnemnda om bvl. § 4-24 plassering. Dette formidles klart fra NIT blant annet på denne fremstillingen:

«Det er kommunene som er nærmest barnet og familien, så det er jo den kommunale barneverntjenesten som kjenner behovene best, også får de vårt bidrag med hvordan ser institusjonslandskapet ut og hva tror vi kan matche behovene best mulig. Da får forhåpentligvis både kommune og NIT jobbe godt sammen ved å utfylle og få til best mulig sammenheng mellom behov og tilbud.»

På siden av dette informerte NIT om et prosjekt der de jobber med å få brukerstemmen inn i deres kartleggingsoppdrag. Dette gjøres ved å snakke med ungdommer som er akutt plassert på barneverninstitusjon i påvente av bvl. § 4-24 sak i fylkesnemnda. Brukerstemmen kartlegges i en annen del av oppgaven, så det er ikke det vi er interessert i å løfte frem her. Vi er i denne sammenheng mer interessert i utsagnet i forhold til tilgjengelige ressurser for en god og fullstendig kartlegging av ungdommen hos barneverntjenesten i forkant av bvl. § 4-24 plassering. Det er også interessant og se på det faktum at NIT ønsker å implementere dette i sitt arbeid for å kvalitetssikre den tverretatlige prosessen.

«... man kan faktisk få mye bedre kontakt med ungdommen enn det man skulle tru, og de er der over noen uker så. Det er ikke alltid saksbehandler har denne relasjonen og noen ganger har ikke saksbehandler snakket med ungdommen ...»

Hva sier så barneverninstitusjonene om denne prosessen å finne rett plassering til det enkelte barnet? Vi spør representanten i vårt utvalg om de får dekket behovet i forhold til informasjon som de anser nødvendig for å forberede inntak av ungdommer?

«Det er ganske mye real informasjon som savnes. Hvem er dette barnet i praksis? Der savnes det mye veldig ofte, fordi informasjonen mellom de ulike som har gitt informasjon det kan være BUP, det kan være akutt psykiatri ... Det kan være skole. De kan være foreldre ... for å ta noen ... de møter jo disse ungene i veldig forskjellige settinger og får forskjellige ting ut av dem, slik at den informasjonen kan veldig ofte sprike veldig kraftig og kan bære veldig preg av hva oppdraget er og hva de ser etter. Og bv.tj har ofte møtt ungene i en jævlig ubehagelig situasjon på barnevernskontoret»

Når vi spør barneverntjenesten hvilke rutiner de har for å sikre at barneverninstitusjonene får den informasjonen de trenger for å ivareta ungdom som er plassert etter bvl. § 4-24, og om det hender at barneverninstitusjonene gir tilbakemelding på at de savner informasjon svarer de slik:

«Vi pleier ofte å dele fylkesnemnd vedtaket også har vi også plasseringsvedtak og vi holder ikke tilbake noe, men tvert imot deler det fordi de skal få god nok informasjon for å gjøre en god jobb. Så det er sjelden vi får noe klage på dette»

Videre fortelles det fra barneverninstitusjonen ved spørsmål ved markante trekk i informasjonsmangelen, at det gjentagende dukker opp områder som man ikke har klart å kartlegge i forkant av plasseringen. Disse dukker gjerne opp noen uker etter plasseringen hos barneverninstitusjonen.

«Det kan også være en del skulte ting som man aldri har klart og tatt tak i det heletatt som fremkommer, og et typisk trekk kan være rusproblematikk som de ikke har fått tak i. Og det kan være psykiatri problematikk av en helt annen karakter enn det som disse etatene har valgt i mangel av kunnskap og valgt å kalle det et atferdsproblem»

Fylkesnemnda sier også noe om at atferden ungdommene fremviser ikke alltid henger sammen med incentivet i behandlingsoppleggene og dermed ikke fungerer som man håpet. Derfor tenker fylkesnemnda at ungdommen ikke er så godt utredet i forhold til psykisk sykdom.

«vanligvis så tenker jeg at vi vet mye om ungdommen. Om de vanskene som ungdommen har, Hvordan den atferden de viser ... Mange ganger når saken kommer til oss, er barnet eller ungdommen da i gang eller akkurat begynt med et behandlingsopplegg som kanskje ikke har gått så godt og så videre, så de er kanskje ikke så godt utredet på psykisk sykdom, men de har vist en atferd som da er ... ja ... veldig avvikende på forskjellige områder.»

Også barneombudet sier noe om nødvendigheten av bedre kartlegging av de unge i forkant av plassering på barneverninstitusjoner, og behov for utredning for psykisk sykdom, slik at man kan få hjelp av rette instanser.

«da taper jo de (barna) sine rettigheter i helsevesenet og, men må være i barnevernet som ikke har gjort en god jobb. Og da er den kommunale barneverntjenesten som har bestilleransvaret eller via Bup da. Som sørger for den individuelle kartleggingen er så nødvendig for at man skal få det nødvendige tilbudet, så man slipper å være på en institusjon uten å få andre tilbud eller supplerende tilbud, eller kanskje til og med et helt annet tilbud enn en barnevernsinstitusjon»

Når vi spør barneverninstitusjonene om deres erfaringer og syn på den generelle kapasiteten til barneverntjenestene så fremstilles dette slik:

«Det kommer fryktelig an på presset mot den enkelte bv.tj. Antall ansatte i forhold til antall saker Men generelt så er jo bv.tj. underbemannet så det suser, og på det små stedene så er det så få folk at det liksom ikke blir noe miljø, det sitter en eller to mennesker som ... ja det blir jo ikke akkurat kjempemessig det. De største delene av Oslo er for eksempel. dritbra.. Alna bydel f.eks. der er 40 stykker ... de har miljø.. mens i Nord-Odal er det en ...»

Når vi spør fylkesnemndene om det er noen områder barneverntjenesten som fremmer bvl. § 4-24 kunne blitt bedre på, eller noen områder som skiller seg positivt ut så svarer de slik.

«Jeg vil si at det barneverntjenester ikke er like, og at det er kvalitetsmessige forskjeller der sånn at det er vanskelig å svare på.»

Fylkesnemnda forteller oss også noe om tidspresset barneverntjenesten må forholde seg til når de forbereder seg ved å kartlegge en ungdom og dens behov ved å fremme en bvl. § 4-24 sak for fylkesnemnda.

«Det betyr at saken må fremmes fra barneverntjenestens side innen 2 uker fra akutt plasseringen, så det betyr at i disse sakene, så er det en veldig intens periode der de forbereder saken»

Barneombudet viser også til tilsynsrapporter som peker på at ressurser i form av økonomi påvirker kvaliteten på arbeidet i barnevernet. De tenker ikke at dette er individ styrt, men at systemet driver frem en ukultur, der man ønsker å skjule feil i eget systemet.

«alle vet jo at økonomi har veldig mye å si for barnevernet, og det ser man jo på alle disse tilsynsrapportene, som viser at man ikke overholder undersøkelsesfristen og man kanskje til og med kommer til å henlegge saker som det er alvorlige bekymringer knyttet til, og i de verste tilfeller hvor man makulerer ting. Jeg tror ikke det er individstyrt, at man kan komme i en sånn situasjon, det er ikke det at det bare jobber mennesker der som ikke bryr seg om loven men man kan komme i ett system som driver frem en ukultur. Og et ønske om å skjule ting som er feil, for Fylkesmannen som kommer.»

Videre så spør vi om barneombudet tenker at dette har en sammenheng med antall saker og arbeidspresset i barneverntjenestene opplever, og at dette igjen kan føre til høy turn-over og ineffektivitet ved hyppige utskiftninger av saksbehandlere.

«Ja, og høyt press utenfra. Altså det er flott at vi har tilsyn, det er fint. Samtidig så har du et større engasjement fra folkevalgte, fra media, fra interesseorganisasjoner, ulike grupperinger, som setter barnevernsansatte under et vanvittig press. Så det blir ikke lettere å bli barnevernsarbeider i kommunene, hvis man ikke gjør noe med strukturene, altså kommunestrukturen.»

Fylkesnemnda presiserer at de har mulighet til å ikke fatte vedtak om de tenker det er feil institusjon i forhold til manglende utredning, men at dette gjøres sjelden:

«Ja, det har vi selvfølgelig, og vi har også. Hvis det er en alternativ institusjon som er godt nok opplyst da, det er absolutt en forutsetning, så har vi anledning til å stille vilkår om bestemte institusjon. Det gjøres veldig sjelden, og det vil jo være ... vi kan jo lett se at det ikke er godt nok utredet rett og slett altså, men det hender.»

Fylkesnemnda uttrykker at føler seg litt pressa i forhold til alternativene til det plasserings forslag som fremmes, men om de føler seg usikre så sier de nei til barneverntjeneste og de må eventuelt fremme nye sak med nytt forslag til institusjon.

«akkurat dette med at vi føler at vi får, vi får liksom et alternativ. Vurder dette. Det føles litt pressa. Hva er alternativet? Hvis ikke vi godkjenner dette, hva er da alternativet for denne gutten eller jenta? Det er veldig vanskelig.»

4.2.2 Har aktørene tilstrekkelig kunnskap om hverandre?

Vi ønsker i denne delen og se på meningsbærende utsagn fra intervjuobjektene, som sier noe om hvor godt de ulike instansene kjenner hverandres funksjoner i denne prosessen mellom de ulike aktørene. De skal sammen finne den institusjonen som kan gi best mulig hjelp til ungdommene som plasseres etter bvl. § 4-24. Derfor kan det være essensielt å vite hvordan «den andre» løser sitt oppdrag, for å maksimere utbyttet ved å jobbe sammen om oppgaven.

I samtale med intervjuobjektet som representerer institusjonene så spør vi generelt om deres erfaring med samarbeid med andre instanser og deres inntrykk av kvaliteten på dette tverretatlige samarbeidet.

«Det er det at disse systemene er fylt opp med mennesker og det er menneskene vi samarbeider med i systemene, så det er personavhengig. Hvem er det man treffer og hvordan er kjemien mellom de som treffer hverandre, Dette har veldig mye å si. Og i hvilken grad man har respekt for hverandres systemer og det man er underlagt under, og hvilke lover og reguleringer man er underlagt som er ulike, fordi vi har helt ulike

samfunnsoppdrag I utgangspunktet, selv om vi skal enes om noe, spesielt ved et enkelt barn.»

Institusjonen snakker også om sine erfaringer, og viser til at det tar tid for å få tverretattlig samarbeid til å fungere godt, og at man er avhengig av å se utfordringene likt og kunne forstå hverandre.

«Vi har gjerne holdt på et års tid først, før liksom er enig om at vi ser utfordringene likt ... også blir det sånn. Det har vi hatt to steder, altså på begge sider av «fjorden», og det har vært kjempefint.»

Intervjuobjektet fra barneverninstitusjon tar her frem sin erfaring og snakker om kjemi og viktigheten av å ha respekt for hverandres systemer, om man skal ha respekt så tenker vi at det er vanskelig å ha respekt om man ikke kjenner hverandres systemer godt nok. Vi skal løfte frem et par eksempler fra våre data der man ser to sider av samme sak mellom NIT og barneverntjenesten. Først så trekker vi frem en uttalelse fra NIT om barneverninstitusjonene i Norge:

«Vi påberoper oss at vi er de som kjenner hele landet best, og vi vet om det står institusjoner ledige og vi her greie på hvordan det står til innafor veggene»

Når vi intervjuer barneverntjenesten om hvordan de undersøker for å finne den rette bvl. § 4-24 barneverninstitusjonen så forklarer de det på denne måten:

«Vi får jo informasjon fra Bufetat og fra den aktuelle institusjonen selv ... også kan man jo selvfølgelig søke litt på nettet og lese litt om de der og stille spørsmål man lurer på i den forbindelse og vi googlet jo en del selv, og hadde god erfaring med denne institusjonen fra tidligere. Informasjonen skaffer vi også ved direkte møter med institusjonene, men det ligger veldig mye informasjon på nettet.»

NIT trekker også frem at det er mange som misforstår funksjonen deres og kartleggingen ved målgruppe differensieringen ved YLS.

«YLS`n sier ikke noe om atferden er høy nok til at du skal bli plassert.»

«Altså de tror at vi skal foreta en vurdering om det er alvorlig nok for plassering»

Når vi spør om det er slik at barneverntjenestene noen ganger ønsker en forsterket sak i fylkesnemnda ved en sakkyndigvurdering ved å benytte seg av NIT, så svarer de slik:

«Ja dette er en av de vanlige feilforståelsene, at kan ikke bare NIT ta en test så får vi avklart det en gang for alle.»

Videre så spør vi, så da tror barneverntjenesten at deres vurdering styrker fremlegget i fylkesnemnda?

«Ja ikke sant.. og nemnder som ikke har satt seg godt nok inn i det de leser og synes at vi (NIT) har opplyst saken for dårlig. Fordi de ikke anser dette som en inndeling i risiko grupperinger.»

«Så det er en forventning om at dette skal være en fullstendig sakkyndig vurdering, og det bryter litt rundt det, de to forståelsene kolliderer litt.»

Barneverntjenesten sier under intervjuet som følger om bistanden de får fra NIT

«Ja i forhold til det vi hadde før så synes jeg vi nå får frem mye mer i en søknad enn det vi klarte å gjøre selv før. Veldig omfattende verktøy, også gjør de noen vurderinger, så det ikke bare er bv.tj. som uttaler seg, det er også noen andre som bekrefter/avkrefter det vi tenker. Så selv om det er mer arbeid så er det betryggende at man da får en kvalitetssikring i det å finne det rette stedet for å ungdommen å plasseres

Senere i Intervjuet uttaler de følgende om samme tema

«I og med at vi har NIT på plass nå så synes jeg at det er mye bedre enn det har vært. Før så måtte vi jo lage disse kartleggingene selv, og nå er det en NIT kartlegging i tillegg til det vi gjør selv og en annen steds vurdering og som gjør at de kan si at de er enige eller uenige i vår vurdering. Så jeg tenker det er bra, veldig bra ...»

Vi hadde i forkant av intervjuet av NIT i Trondheim gjort en del undersøkelser for å finne ut hva NIT sitt ansvarsområde og oppgaver gikk ut på uten å bli veldig mye klokere av dette. Vi spurte derfor om hvorfor den oppklarende informasjonen vi fikk i løpet av intervjuet ikke var tilgjengelig på internett, og fikk følgende svar

«Altså tilgjengeligheten på denne informasjonen synes dere er for dårlig? Dere savner noe på nett, er det dere spør om? Vi bruker reisene våre til å informere».

Etter en diskusjon om hvordan de tenker å informere om seg selv og vi oppfatter de som svært lydhøre for vår opplevelse av å ikke finne informasjon så avslutter de diskusjonen med følgende utsagn

«Det er naturligvis et mål å nå ut med kunnskap for å få et bedre tilbud for enkelt ungdommene, men også for tjenestene så de kan forstå hvordan vi jobber»

4.2.3 Hvor god er den felles fundamenteringen av målsetninger?

I tverretattlig samarbeid så ser man på felles målsetninger blant deltakerne som en viktig faktor for at samarbeidet skal bli vellykket. Derfor vil vi nå ta ut meningsbærende enheter fra våre intervjuobjekter og sette de i sammenheng og se om disse kan si noe om felles tanker og virkemidler for å nå de målene gruppen har fått i oppgave å løse.

Vi ønsker først å se på oppgaven som NIT er satt til å gjøre, som vi tidligere har belyst er NIT sin oppgave igjennom Bufetat og inntaksteam å ha en oversikt over alle intuisjonene i Norge. I tillegg til dette skal de målgruppe differensiere de ungdommene som de får forespørsel fra barneverntjenesten om å finne en plass til. Det vil si at man får relativt tydelige kategorier av ungdommer, og på den andre siden spesialiserte adferds institusjoner etter de målgruppene man

har kategorisert etter. Tidligere i oppgaven har det blitt understreket at det er barneverntjenesten som bestemmer hvilket institusjonstilbud ungdommen skal ha, men allikevel ser vi noen uttalelser som sår usikkerhet om felles målsetninger og veien til målet. Barneverntjenesten uttaler seg slik når vi spør om deres faglige plattform og skape institusjonsplasseringer som fungerer.

«Jeg tenker etter som tiden går og vi får mer kompetanse så tror jeg vi vil det samme alle sammen, men vi må ikke låse oss i spesifikke tiltak, men klarer å tenke litt utenfor boksen med de aktuelle unger for å få til ting ... (kommer med et praksiseksempel) ... for ingen unger er jo like. Det er jo en fare for at man låser seg i hva man kan tenke, om man spisser tiltakene for mye ... cowboy virksomhet kanskje, men det var jo til det beste for familien og ungen»

Når vi er inne på tematikken om balanse mellom evidensbaserte tiltak og det å se individet så uttaler NIT seg på denne måten. De ser fordelene ved å behandle en stor mengde saker og dermed bli spesialister som skaper en kvalitetsheving ved å utføre oppgaven på en enhetlig måte.

«I forhold til dette med spesialisering/kvalitet opp imot nærhet, så kan jeg vanskelig se at noen har tapt på denne organiseringen. NIT representerer en spesialisering og kvalitetsheving i behandlingen av disse sakene og stor mengdetrening fører til en enhetlig og god behandling av sakene nasjonalt»

Barneverninstitusjonen fremmer også at de trenger tid for å bli kjent med hver enkelt ungdom etter ankomst, slik at de får utarbeidet en individuell handlingsplan som har større treffsikkerhet i forhold til de målsetninger som blir satt for ungdommen.

«hvis vi setter av tid til en observasjonsperiode en måneds tid før vi leverer handlingsplan eller målstyringsplan så får vi mye bedre mål, det er jeg helt overbevist om. Dette er ukjent tenkning mange steder, det er også veldig ukjent hos fylkesmannen fordi de skal ha handlingsplanen på plass med en gang. Og rent arbeids teknisk og prosess messing så mener jeg det er helt feil. Men vi har alle dårlig tid, derfor er det kanskje greit å hoppe over en fase, jeg mener dette er helt avgjørende for gode mål rundt ungdommen, og gode måle er helt avgjørende for å nå målet og nå målet er poenget med arbeidet vårt.»

Barneverntjenesten løfter frem en tanke om å bruke institusjon som utredning for å kvalitetssikre individuelt tilpassede plasseringer og unngå plasseringsbrudd.

«Jeg tror vi trenger institusjoner for kortvarige opphold og utredning slik at vi i større grad er sikker på at det vi gjør er riktig og å slippe alle disse «bruddene».»

Det er viktig med tillit til de andre instansene i det tverretatlige samarbeidet, om tilliten ikke er god kan mye av synergieffekten av samarbeidet forsvinne. Store deler av oppgaven i å kartlegge ungdommens behov for plassering etter bvl. § 4-24 ligger hos barneverntjenesten, så hva skjer da når man får brudd i plassering. Hvem tar på seg ansvaret for dette? Når vi spør barneverntjenesten om årsakene til plasseringsbruddene svarer de slik.

«jeg tenker at det kan være noe i forhold til kjemi, det kan være at det er valgt feil tiltak også kan også ungdommen endre seg underveis sånn at det blir feil plassering på grunn av det, her kunne kanskje institusjonene være mer smidige og tilpasse seg der, slik at man ikke måtte omplassere på grunn av dette. Litt det Bufetat har drevet med de siste årene er kanskje å spesialisere seg.. men jeg tror ikke at man klarer å rendyrke problemstillinger slik at den ene ungdommen passer det osv.. da må man drive å flytte de rundt da.»

Fra barneverninstitusjonen sin side så forstår vi det slik at de synes det er vanskelig å si opp ungdommen, og når man faller igjennom så trekker samarbeidspartner seg tilbake

«Nei, men derimot har jeg vært i kjempe konflikt der jeg har sagt «Nå er det nok det funker ikke lenger. Da har jeg fått trusler, rene trusler på at du har ikke rett til å si opp denne saken, du må bare kjøre på ... (kommer med et eksempel) En annen sak så kom trusselen, og da skrev jeg ned hele trusselen også sendte jeg den trusselen til øverste ledelse i Bufetat og sa ... dette er truslene jeg mottar og jeg sier opp saken allikevel, og aldri hørt noe tilbake ... hverken positiv eller negativt, det ble for vanskelig for de å gjøre noe med ... Det kom tidligere mange henvendelser fra det stedet, men da var det stopp, og fra sentralt hold «ingen kommentar».»

Prop 73 L kap 11 institusjon, forklarer bla om ansvarsfordelingen

5. Drøfting

5.1 Brukermedvirkning

I denne delen av oppgaven ønsker vi å drøfte kvaliteten på ungdommenes brukermedvirkning i saker som omhandler §§4-24. Det er flere årsaker til at ungdommenes deltagelse og innflytelse er viktig, men under teorikapittelet om brukermedvirkning viste vi til et intervju med flere barn og ungdom, der de blant annet trakk frem prinsippet om rettferdighet, læring og bedre avgjørelser ved å høre på barna (Strandbu og Vis 2008, 4).

Innledningsvis vil vi først undersøke hvilke områder ungdommene kan ha deltagelse og innflytelse, og videre se hva som hva kan være eventuelle hindringer for dette. Vi ønsker deretter å belyse hvordan man får frem ungdommenes stemme.

Til informasjon ønsker vi å opplyse om at vår drøfting også inneholder funn og utsagn fra *Rapport fra tilsyn med Nasjonalt inntaksteam i Bufetat 2017*. Ved dette tilsynet ble det avdekket lovbrudd, men tilsynsmyndighetene har vurdert at iverksatte tiltak er tilstrekkelig. Tilsynet er derfor avsluttet. Vi velger allikevel å ha med denne rapporten, da den i stor grad belyser aktuelle problemstillinger i forhold til ungdommenes brukermedvirkning.

5.1.1 Hvordan blir det lagt til rette for brukermedvirkning ved plassering etter bvl. § 4-24?

Som vi har vært inne på tidligere, legger plassering etter §4-24 automatisk noen hindringer i forhold til brukermedvirkning. Med tanke på at dette omhandler tvangsplassering på institusjon, vil det fattes avgjørelser hvor ungdommene er uenig. Dette vanskelig eller umulig å komme utenom, og må inkluderes i vurderingen om ungdommen er deltagende og har innflytelse. Med tanke på Peyrot's faser, vil man umiddelbart se flere utfordringer. Her skal man tenke deltagelse og innflytelse i forhold til: å bestemme om et problem eksisterer, definere hva problemet gjelder, avgjøre om man skal iverksette tiltak, velge tiltak, og velge om denne kontakten skal fortsette, endres eller avsluttes (Seim og Slettebø (red) 2007, 29)

Forskriften om medvirkning og talsperson i barnevernet (forskrift av 1. Juni 2014 nr 697) kommenterer at hensikten med medvirkning er å styrke ungdommens posisjon og styrke dens rettssikkerhet. Forskriften viser også til at ungdommen skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og deretter gis mulighet til å gi uttrykk for egne synspunkter. Det blir også fremhevet at ungdommen skal bli lyttet til og at meningene ilegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

Deltagelse

I forhold til §4-24 er det barneverntjenesten som tar initiativ til å fremme sak for Fylkesnemnda, og vi ønsket derfor å undersøke med vårt intervjuobjekt i barneverntjenesten for å belyse hvilke muligheter de ser for brukervedvirkning. Barneverntjenesten opplyser at de alltid pleier å snakke med ungdommene slik at de får fortalt om deres behov og ønsker. Samtaler med ungdommene vil alltid være et viktig grunnlag i prosessen med brukervedvirkning, og (Seim og Slettebø (red.) 2007, 84) påpeker at god informasjon fra ungdommene er avgjørende for å kunne oppnå en realistisk oppfattelse av situasjonen.

I forhold til tilbakemeldingen fra vårt intervjuobjekt fra Barneverntjenesten viser de til samtaler med ungdommene, og på denne måte kan vi se en form for *deltagelse* fra ungdommens side. Deltagelse er et av vilkårene for brukervedvirkning, men denne deltagelsen må også ha en virkning. Først da ser man om ungdommens har hatt innflytelse (Seim og Slettebø (red) 2007, 15). Vi kommer tilbake til innflytelse senere i oppgaven.

Med tanke på ungdommens deltagelse har det følt naturlig å henvende oss til våre intervjuobjekter i Forandringsfabrikken, for å høre hvilken erfaring de har med å lese dokumentasjon som omhandler dem selv. De gir tilbakemelding om at de ikke kjenner seg godt igjen i dokumentene, og de påpeker om et ensidig fokus på negative hendelser.

Brukermedvirkning bygger på brukerens historie. Når ungdommene deltar og formidler sine behov og ønsker, er det viktig at dette kan gjenkjennes senere i prosessen med brukervedvirkning. Man viser da at man lytter til ungdommene. Tilsynsrapporten «Dei forsto meg ikkje» viser til kommentarer fra Kirsten Sandberg i «Barnekonvensjonen», som fremhever at ungdommens uttalelser kan ha en betydelig interesse når man opplyser en sak. Medvirkning har på dette sett minst to formål, der det ene kan formuleres slik: «den det gjeld skal ha ein opplevning av at deira synspunkt er sett og forstått. Det andre er altså at det ligg god og viktig

informasjon i å få tak i meninga til barnet for å få kunnskapen om akkurat hvem dette barnet er» (Fylkesmennene i Hordaland, Rogaland og Troms 2016, 38).

I forhold til tilbakemeldinger om ensidig fokus på negative hendelser, kan det absolutt være relevant at man inkluderer dette i samtale med ungdommene, men som profesjonsutøver bør man sørge for at dette ikke overskygger andre emner. Med tanke på brukermedvirkning, må hensikten være at ungdommen deltar og får formidlet sine behov og ønsker. Dette bør dermed legges føringer for hva man velger å ta opp med ungdommen i denne anledning.

«Kommunikasjon er en *sirkulær prosess*». Dette innebærer at partene i en samtale hele tiden gir hverandre tilbakemeldinger i ett samspill.

«Negativ tilbakemelding er en reaksjon som ikke fører til endring av kommunikasjonsmønsteret. Positiv tilbakemelding er atferd som fører til at samspillet endrer seg. Ordet positiv og negativ er ikke knyttet til om atferden oppleves positivt eller negativt, men til hvilke konsekvenser atferden har for kommunikasjonsmønsteret» (Røkenes og Hansen 2012, 216).

Det kan være mange, og sammensatte årsaker til at ungdommene ikke kjenner seg igjen i dokumentasjonen. Har ikke saksbehandler klart å fange opp den informasjonen ungdommen har gitt? Eller er informasjonen gjengitt ukorrekt? Hvordan har ungdommen klart å formidle sin historie? Har ungdommen et urealistisk bilde av seg selv og sin historie?

Med en årrekke i arbeid på ulike barnevernsinstitusjoner, og gjennomlesing av hundrevis av «mapper» kan vi forstå tilbakemeldingene fra Forandringsfabrikken. Mange ansatte på institusjoner har som rutine, å ikke lese for inngående informasjon om ungdommene, før man har blitt litt kjent med ungdommene. Store avvik mellom dokumentasjonen og «hvem ungdommen faktisk er» er årsaken til dette, og man vil ikke la seg påvirke i for stor grad før man blir kjent. Vårt intervjuobjekt i barnevernsinstitusjon støtter vårt inntrykk, og kommenterer at de ofte savner mye real informasjon om ungdommen. På grunn av dette, opplever de også å få en manglende forståelse av hvem ungdommen er. Samtidig anerkjenner de at barneverntjenesten i mange tilfeller har en vanskelig oppgave i forhold informasjonssinnhenting, i deres møte med ungdommer som ofte er preget av uro.

Vi får en annen tilbakemelding hos våre intervjuobjekter hos Nit, som sier seg fornøyd med den informasjonen de får fra barneverntjenestene. De anser altså at de får tilstrekkelig informasjon til å definere målgruppetilhørighet hos ungdommene, og deretter finne egnet behandlingssted.

Nasjonalt inntaksteam bruker: *Skjema for innhenting av informasjon for vurdering av institusjonsplass for ungdom med alvorlige rus- eller atferdsvansker*, når de får informasjon om ungdommene fra barneverntjenestene. Innledningsvis i dette skjema er fokus på brukermedvirkning og ønsker for behandlingsoppholdet. Det tydeliggjøres at ungdommens rett til medvirkning er særlig vektlagt. Samtidig tenker de at en prosess hvor ungdommen opplever å bli inkludert i valg av egnet behandlingssted, vil kunne ha stor betydning for videre behandlingsløp. I denne delen av informasjonssinnhenting blir barneverntjenesten bedt om å beskrive:

- Beskriv prosessen rundt innhenting av ungdommens synspunkt – hvor godt er ungdommen informert, hvordan har kommunikasjonen blitt ivaretatt?
- Hva ønsker ungdommen vedrørende plasseringen? For eksempel geografisk område, type institusjon, ungdomsgruppe, behandlingsmål?
- Har ungdommen uttrykt ønske om noe annet enn institusjonsplassering?
- Hva ønsker ungdommen etter avsluttet institusjonsopphold?
- Hva ønsker foreldre/foresatte vedrørende plasseringen og tiden etter?

(Bufetat/Nasjonalt inntaksteam, 2018)

Ungdommens rett til medvirkning er særlig vektlagt, og vil vi ta opp dette senere under delen om *innflytelse*. Vi har ikke grunn til å betvile vårt intervjuobjekt fra barneverntjenesten som sier de gjennomfører samtaler med barna, og når man ser dette skjema for innhenting av informasjon fra Nit, tenker vi umiddelbart at dette kvalitets sikrer ungdommens brukermedvirkning. Her blir altså barneverntjenesten bedt om å dokumentere ungdommens ønsker og behov, samtidig som man må dokumentere selve prosessen rundt innhenting av informasjonen. Vi tenker at dette er et viktig og nødvendig bidrag for å styrke ungdommenes rett til brukermedvirkning.

I 2017 gjennomførte Fylkesmannen i Hordaland tilsyn med Nasjonalt inntaksteam i Barne- ungdoms og familieetaten (Bufetat). Dette tilsynet konkluderte med brudd på barnevernloven på to punkter, og i forhold til vårt tema om brukermedvirkning siterer vi det andre punktet: «Nit

sikrer ikke barns rett til medvirkning i sitt arbeid med å innstille på tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker» (*Rapport fra tilsyn med Nasjonalt inntaksteam i Bufetat 2017*).

Som vi opplyste innledningsvis, er det satt i verk tiltak i forhold til konkluderte lovbrudd, og dette tilsynet har derfor blitt avsluttet. Vi har verken oversikt over hvilke tiltak som er iverksatt, eller dokumentasjon på om disse tiltak fungerer i henhold til krav i lov. Det er flere forhold å kommentere i denne rapporten, men først og fremst finner vi det bekymringsfullt at tilsynet viser så store avvik i forståelsen av begrepet brukermedvirkning:

«Noen mener at brukermedvirkning er avgrenset til å sørge for at det er klart hva barnet mener om plasseringen. Noen mener at brukermedvirkning er at barnet får bestemme. Andre sier at det bare er kommunen som har ansvar for brukermedvirkning» (Ibid).

Dette viser de antagelser vi har fått under vårt arbeid med denne oppgave, med relativt store avvik i forhold til hvordan ulike aktører innenfor barnevern beskriver sin forståelse av brukermedvirkning. Foruten ulik forståelse av hva ungdommens deltagelse bør inneholde, ser vi lite til tanker om mulighet påvirkning eller innflytelse. For å kunne vurdere graden av deltagelse, må dette dokumenteres. Nit viste til et godt eksempel på dette i sitt *skjema for innhenting av informasjon for vurdering av institusjonsplass for ungdom med alvorlige rus- eller atferdsvansker*. Men som tilsynet viser, blir ikke denne informasjonen fylt ut i tilstrekkelig grad, og det er ikke rutiner for at man etterspør kommunen om utfyllende kommentarer. Hvordan kan vi vurdere deltagelse, når det ikke dokumenteres?

Kontakt med ungdommene

I teorikapittelet viste vi til en studie gjennomført av Skauge, som har undersøkt saksdokumenter i barnevernet, med hensikt å belyse tilstedeværelse av barnets stemme. Funn i denne studien viste at det i 2000 var spor etter samtale mellom barn og saksbehandler i 60 prosent av saksdokumentene, men tilsvarende tall fra 2009 viste kun 30 prosent. (Gulbrandsen (red) 2014, 32).

Med utgangspunkt i brukermedvirkning er dette uforståelig, og ikke i samsvar med uttalelser fra vårt intervjuobjekt i barnverntjenesten. Vi stiller derfor spørsmål om det vil være store forskjeller i forhold til de ulike barneverntjenestene. Samtidig kan vi undre oss over om mange

saksbehandlere gjennomfører samtaler med ungdommen, men utelater og dokumentere dette i etterkant. Det vil i så fall være en liten anelse bedre, samtidig som god dokumentasjon er absolutt nødvendig for en god prosess videre i forhold til brukermedvirkning.

Våre intervjuobjekter i NIT kommenterer at de ikke har kontakt med barna, men de er opptatt av å samarbeide med akuttinstitusjonene for å fange opp ungdommenes stemme. I tillegg har de et samarbeid med Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) for å få frem deres stemme.

Samarbeidet med LFB anses som kollektiv brukermedvirkning, og selv om det absolutt er viktig, har vi valgt å avgrense oss til individuell brukermedvirkning. Men vi ønsker å inkludere en kommentar i forhold til deres samarbeid med LFB: «*Det kan jo bli en reaksjon at alle ungdommer ønsker å snakke med NIT, og ungdommene snakker jo med veldig mange og vi er jo bare en støttefunksjon for inntaket*». De poengterer videre at det er kommunen som sitter nærmest ungdommene og foreldrene, og dermed kjenner dem best. Samtidig så nevner de i en annen sammenheng at det ikke er alltid saksbehandler har denne relasjonen til ungdommen og noen ganger har det heller ikke vært kontakt.

Vi er usikre på hvordan vi skal tolke utsagnet fra nasjonalt inntaksteam i forhold til at en konsekvens av deres samarbeid med LFB, kan bli at alle ungdommene vil snakke med dem. Hvis alle ungdommer skulle ønske å prate med NIT, tenker vi at dette hadde vært bra i forhold til ungdommens deltagelse, men vi forstår at dette også kan handle om ressurser. Samtidig forteller de om situasjoner hvor saksbehandler ikke har relasjon med ungdommen, og tilfeller hvor det heller ikke har vært kontakt mellom ungdommen og saksbehandler. Dette støtter i så fall forskningen vi viste til innledningsvis, og da kan vi stille spørsmålstegn ved hvem som skal formidle ungdommen behov og ønsker.

Seim (2007) beskriver en fjern saksbehandler, som jobber «rundt» ungdommene, og i et intervju så kommenterer en ungdom: «Hun har jo egentlig jobbet mest rundt meg da, på en måte. Snakket med mamma og skolen og sånt ...». Videre gjennomførte de et intervju med en nyansatt sosionom i barneverntjenesten: «Jeg lurte ofte på hvor barna er hen i barnevernet ... jeg synes ofte det blir hovedfokus på foreldre og samarbeidspartnere, så barna blir ofte litt borte» (Seim og Slettebø (red) 2007, 78).

Nå har vi sett forskning og tilbakemeldinger som viser manglende grad av kontakt mellom ungdommene og saksbehandlere. Samtidig trekkes utsagn om manglende relasjon frem som en faktor som kan forklare den manglende kontakten. Men klarer man å skape relasjon hvis man sjelden har kontakt? Nasjonalt inntaksteam trekker frem deres samarbeid med akuttinstitusjonen, for å få frem ungdommens stemme, og dette kan absolutt være en god tanke. Også på akuttinstitusjoner tilbringer miljøpersonalet ofte relativt mye tid sammen med ungdommene og gjennomføres felles aktiviteter. Dette kan være en god arena for ungdommen å formidle sine ønsker og behov.

Det er fornuftig at de med relasjon, eller best mulighet til å oppnå en relasjon, gjennomfører samtaler om brukermedvirkning med ungdommene. At ungdommen også er involvert i denne prosessen er god brukermedvirkning. Men det er viktig at ansvarsforholdet rundt dette er avklart, og det er alltid de voksne som har ansvar for at dette blir gjennomført.

Innflytelse

Forskriften om medvirkning og tillitsperson (2014) viser til tilstrekkelig og tilpasset informasjon og mulighet for å gi uttrykk for egne synspunkter. Men den fremhever også at ungdommenes meninger ikke bare skal bli lyttet til, men også ilegges vekt i samsvar med modenhet og alder.

I «Brukermedvirkning i barnevernet» poengterer man at brukermedvirkning i stor grad handler om å være deltagende, og at denne deltagelsen har en virkning (Seim og Slettebø (red) 2007, 15). Dette innebærer at ungdommens deltagelse som vises i kapitlet innledningsvis, alene ikke er tilstrekkelige tiltak for å anerkjennes som brukermedvirkning. Man må altså se at ungdommens deltagelse medfører en form for innflytelse.

Vi spør våre intervjuobjekter hos Forandringsfabrikken i forhold til hva de er opptatt av vedrørende brukermedvirkning. En viktig tilbakemelding fra dem var:

«Ingenting skjer over hodet mitt lengre. Ingen tar telefoner, verken barneverntjenesten eller noen tar telefoner til voksne uten å ha pratet med meg først. Og da spør de: Hva er greit å si og hva er ikke greit å si? Og ingen går i møter uten at jeg er tilstede, og de tilrettelegger for at jeg ønsker å komme på de møtene. Og ikke sånne møter der det er 10 voksne og jeg kjenner halvparten, men der er de voksne som er nyttige for meg og så prater vi ikke bare om alt det gale jeg har gjort i det siste, men også om de gode tingene jeg har gjort, fordi jeg gjør mange gode ting. Jeg

er nærmeste samarbeidspartner, jeg bestemmer ikke alt ... men jeg merker at de samarbeider med meg».

I forhold til denne tilbakemeldingen trekker de frem det «å bli jobbet over hode på», som vi nylig refererte til. Handler ikke dette om at andre tar beslutninger over en selv, uten at man føler deltagelse eller innflytelse over hva som gjøres? Mye av det Forandringsfabrikken kommenterer, bør man sørge for å tilrettelegge. Ikke altfor mange voksne som deltar på møtene. Møtene skal ikke bare inkludere fokus det negative rundt ungdommene gjør. Det skal tilrettelegges for at ungdommen ønsker å komme. Samtidig ser vi at det ikke er alt som lar seg gjennomføre. Taushetsplikten legger føringer ift hva profesjonsutøvere kan utveksle av informasjon, og man bør ha en åpen dialog med ungdommene om samtaler som gjennomføres. Men at alle samtaler må godkjennes på forhånd, tenker vi både kan være uhensiktsmessig i forhold til ungdommens beste, og praktisk umulig å gjennomføre. I forhold til informasjon, kan det også være faglige og individuelle begrunnelser for at man velger å utelate noe av dette ovenfor ungdommen. Derfor kan det også være deler av møter, hvor det verken er hensiktsmessig, eller til ungdommens beste at de deltar.

Vårt intervjuobjekt fra Barneverntjenesten fremhever utfordringen med at ungdommene ikke alltid klarer å se sitt eget beste, og er samtidig bekymret for at endringer i barnevernloven, hvor de hevder at det skal legges ytterligere vekt på barnets mening. Det blir poengtert videre at det er en grunn til at ungdommene vurderes flyttet på institusjon etter §§4-24 eller 4-26, og at med for stor rett til å bestemme, vil man bruke opp tiden man har for å skape en positiv endring.

Barneombudet deler ikke denne bekymringen i forhold endringer i barnevernloven, og mener dette vil styrke barnets rett til medvirkning. De viser til at de i lang tid har vært bekymret for at barns rettigheter etter barnekonvensjonens artikkel 12 og barnevernloven §6-3 om barns rett til medvirkning blir brutt. Barneombudet forklarer videre at de fullt ut støtter barnets medvirkning i den nye bestemmelsen til å gjelde alle avgjørelser etter hele barnevernloven. De viser til at denne ordlyden tydeliggjør at barnet skal inkluderes i hele prosessen, og ikke kun i forhold til at det skal fattes en beslutning (Barneombudets innspill Familie- og kulturkomiteens høring om forslag til endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)

Barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland kommenterer endringer i barnevernloven av 1. juli 2018. Hun tydeliggjør at barnevernloven er en rettighetslov for barn, som fremhever at barnet er hovedpersonen i barnevernssaker. Hun forteller videre at endringene også har til hensikt å styrke barnas medvirkning, og at det er viktig å høre på dem man skal hjelpe. Barne- og likestillingsministeren viser til flere tilsyn som viser at barn medvirker i altfor liten grad, og at endringer i barnevernloven vil påpeke at barn har rett til å medvirke i alle forhold som gjelder barnet. Det er også en målsetting at styrke graden av dokumentasjon i barnevernet, da dette gir bedre beslutningsgrunnlag og mulighet for å ta riktigere avgjørelser til barnets beste. §6-3a i barnevernloven trekkes også frem, hvor det nå er lovfestet at vedtak i barneverntjenesten og fylkesnemnda skal inneholde barnets synspunkt. Det skal også fremkomme hvilken vekt man har tillagt barnets mening og hvordan barnets beste er vurdert (Barne- og familiedepartementet, 2018).

I forhold til enkelte kommentarer vedrørende endringer i barnevernloven fra vårt intervjuobjekt fra barneverntjenesten, føler vi et behov for å avklare. Barnevernloven har blitt en rettighetslov, som blant annet fremhever at det er barnet som er hovedpersonen i barnevernssaker. Det er også nå lovfestet at vedtak i barneverntjenesten og fylkesnemnda skal inneholde barnets synspunkt, samt at det skal fremkomme hvilken vekt man har tillagt barnets mening og hvordan man har vurdert barnets beste. Vi er ikke uenig at enkelte ungdommer strever med å se sitt eget beste, og at det ligger en forklaring bak at ungdommenes vurderes plassert på institusjon etter §§4-24 og 4-26. Med all vår erfaring fra ulike barnevernsinstitusjoner, vet vi også at man ofte har dårlig tid til å skape en endring sammen med ungdommene. Men vi tenker absolutt at disse endringen i barnevernloven har vært nødvendig. og tidligere i denne oppgaven har vi sett flere eksempler som viser dette. Og så til kanskje den viktigste avklaringen: Endringer i barnevernloven gir *ikke* føringer for at barnets meninger skal illegges ytterligere vekt, de skal fortsatt vurderes opp imot alder og modenhet. På samme måte som tidligere.

Innflytelse ved valg av tiltak

Hittil kan det fremstå som om det ikke er mange områder der ungdommene som plasseres etter §4-24 har store direkte muligheter for innflytelse, og vi ønsker derfor å drøfte hvordan mulighetene er for at ungdommen kan være med å bestemme valg av institusjon.

Vårt intervjuobjekt i barneverntjenesten har fortalt at de gjennomfører en kartlegging av ungdommen, for deretter ta kontakt med NIT. Videre fortalte intervjuobjektene i NIT at de bruker YLS/CMI (Youth Level of Service/ Case Management Inventory) som et risikovurderingsinstrument i deres videre kartlegging av ungdommene. YLS'en har til hensikt å sikre at NIT har tilstrekkelig informasjon og dokumentasjon til å definere målgruppetilhørighet. Man vil deretter plassere ungdommene ut ifra hvilken gruppe de tilhører.

Umiddelbart kan det være vanskelig å se deltagelse og innflytelse inn i denne vurderingen, men brukermedvirkning er tatt med innledningsvis i kartleggingen. Her ønsker man å få oversikt over ungdommens synspunkter for plasseringen. Eksempler på dette kan være spørsmål om ønsket plasseringssted i forhold til geografi, type institusjon, ungdomsgruppe, mål for plasseringen og eventuelt andre ønsker.

Som vist tidligere, har tilsyn i 2017 påpekt mangler i forhold til ungdommenes rett til brukermedvirkning hos Nasjonalt inntaksteam: «I 21 av 30 saker vi gjennomgikk under tilsynet, kan vi ikke se av begrunnelsen hvorfor tiltaket er riktig for barnet. Det er ikke en vurdering av om tiltaket samsvarer med barnets behov. I 10 av sakene fremstår vurderingene som helt generelle og ikke knyttet opp mot barnet» (Rapport fra tilsyn med Nasjonalt inntaksteam i Bufetat 2017, 7).

Med dette kan man stille seg spørsmål om verdien på inkluderingen av brukermedvirkningen i skjema for innhenting av informasjon. Er kvaliteten på ungdommenes brukermedvirkning god nok? Når begrunnelsene for de faglige vurderinger er fraværende i så stor grad, vil det være vanskelig å vurdere om ungdommen opplever reell innflytelse i forhold til valg av institusjon. Deres begrunnelser er i for stor grad fraværende.

Vårt intervjuobjekt i barneverntjenesten tenker at brukermedvirkning i stor grad handler om å finne individuelt rettede tiltak, og anser selv at de konstant utvikler sin kompetanse på dette. De fremhever også at man ikke må låse seg fast i spesifikke tiltak, men klare å tenke «litt utenfor boksen». I og med at ingen ungdommer er like, er de redd for at man spisser tiltakene for mye.

Når vi spør om utviklingen rundt dette har endret seg over tid, svarer de: «...jeg tror vi fikk til mere slike ting før, enn vi gjør i dag. Cowboy virksomhet kanskje, men det var jo til det beste for familien og ungen ...».

Dette er slik vi kjenner oss igjen fra institusjonene, med individuelt rettede tiltak som utvikles i samarbeid med barneverntjeneste, ungdom og andre samarbeidspartnere. Nå skal vi ikke ta en debatt om evidenstenkning og fokus på individet, men vi registrerer kommentaren fra barneverntjenesten som sier at man kanskje var flinkere til å «tenke utenfor boksen» tidligere. I forhold til samme problemstilling, er våre intervjuobjekter i Forandringsfabrikken inne på samme tema, og de hevder de ikke opplever at de har en reell påvirkning, og at de kommer til et «ferdig opplegg».

Arnstein sammenligner deltagelse med makt, og bruker sin stige som metafor for å fremvise hvor mye reell-, makt og -innflytelse brukeren har. I forhold til prosessen rundt ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering, vil ulike deler av prosessen kunne gi forskjellig gradering på stigen. Ungdommene har kanskje hatt større deltagelse i prosessen med kartlegging, og ytret både behov og ønsker. Mens videre under valg av institusjonen, har man for eksempel funnet mindre, eller lite tegn til at man har tatt hensyn til ungdommens egne vurderinger.. Med unntak av noen få eksempler fra våre intervjuobjekter i barneverntjenesten og hos Nasjonalt inntaksteam, hvor ungdommene fikk velge mellom 2-3 tiltak, har vi foreløpig ikke sett tydelige tegn på noe som kan graderes som *partnerskap* eller høyere. Vi minner om at innenfor denne stigen, er det kun borgerstyring, delegert makt, og partnerskap som betegnes som brukermedvirkning (Seim og Slettebø (red) 2007, 31).

Kan det legges til rette for at ungdommen får velge mellom 2 eller flere institusjoner?

Det kan se ut som det er store utfordringer i forhold til at ungdommen skal være tydelig delaktig å velge institusjonsplass, derfor ønsker vi å drøfte mulighetene for en mildere variant, hvor ungdommene får velge mellom 2 eller flere alternativer.

I forbindelse med stor-høringen om «Glassjenta Ida-saken» ble det lansert et forslag om at ungdommen kunne få velge mellom 2 eller 3 institusjoner. Hensikten med dette var å øke graden

av brukermedvirkning. Vi ønsker derfor å drøfte om dette er hensiktsmessig og om dette vil være gjennomførbart.

Våre intervjuobjekter hos Forandringsfabrikken er ikke positive til bruk av tvang i barnevernet, men de tenker det ville vært bedre og hatt en valgmulighet, fremfor en plassering uten innflytelse. Det er flere begrunnelser bak brukermedvirkning, men et argument er at:

«De som har vært med på å bestemme, vil føle et eierskap og tiltro til at det er riktig beslutning som er fattet, enn dem som ikke har vært med. Det er også vanskeligere å protestere mot en beslutning man selv har deltatt i» (Olsen mfl, 2019, 23).

Verken våre intervjuobjekter hos Nasjonalt inntaksteam eller hos barneverntjenesten forteller at det er vanlig at ungdommene får muligheten til å velge mellom to eller flere alternativ. De kan vise til noen få eksempler, og at dette var valg som innebar at ungdommen fikk velge mellom tre ulike avdelinger på en institusjon.

NIT er tydelige på at man ikke har nok institusjoner til at ungdommene kan få velge slik de ønsker, og de vil derfor heller ikke bidra til at ungdommene får dette inntrykket. De vil heller forsøke å ta hensyn til ungdommens ønsker, samtidig som de skal begrunne de valg de må ta. Vi skal ikke repetere funn fra tilsynsrapporten hos Nasjonalt inntaksteam i 2017, men fremhever viktigheten av god dokumentasjon av ungdommenes ønsker og behov, og tydelig argumentasjon for de beslutninger som tas.

Intervjuobjektet i Fylkesnemnda er positiv til forlaget, med tanke på valgmuligheten for ungdommen. Samtidig så fremheves viktigheten med at de ulike alternativer tilbyr noe ulikt, og at det selvfølgelig må dokumenteres hvorfor akkurat dette tilbudet er bra for den gitte ungdom. Fylkesnemnda ønsker å være realistisk, og hevder at det antall institusjoner som er per i dag, ikke er tilstrekkelig for et slikt tilbud til ungdommene.

Hos intervjuobjektet hos Barneombudet stiller det samme spørsmålet. I forhold til dette tema er de hovedsakelig opptatt av strukturendringer, med mer ansvar til kommunene. I forhold til valg av institusjon vises det til kritikk av kommunens manglende kontroll, med følgen av at ungdommen har blitt den skadelidende part.

Akkurat som Nasjonalt inntaksteam tenker vi at ærlighet ovenfor ungdommene er viktig, og man skal ikke skape inntrykk av valgmuligheter, hvis realiteten tilsier noe annet. I forhold til diskusjonen om strukturendring, er dette et stort og omfattende tema. Vil ungdommene få flere valgmuligheter, om mer ansvar går til kommunene? Vi er usikre på dette. Men vi er mer sikre på at dagens ungdommer ikke nødvendigvis opplever mye innflytelse i forkant av plassering på institusjon etter §4-24. Vi registrerer at de i ulik grad er deltagende i forhold til kartleggingen-, og med deres bidrag i forhold til egne ønsker og behov. Vi håper at ungdommenes bidrag blir drøftet videre i prosessen med brukermedvirkning, men er samtidig usikker på kvaliteten av dette arbeidet. Vi har sett få eksempler på at ungdommene har stått ovenfor reelle valg, men samtidig må vi ta høyde for utvalget at intervjuobjekter. Samtidig må vi ikke glemme at §4-24 omhandler tvangsplassering på institusjon, men vi kan stille oss spørsmålet om, behovet for fokus rundt brukermedvirkning blir større, fordi §4-24 allerede innskrenker innflytelse som ungdom ellers har?

5.1.2 Hvordan bruke samtaler for å få frem ungdommens stemme?

Utgangspunktet for oppgaven er å belyse hvordan ivaretagelsen av ungdommens individuelle behov sikres i forkant av plassering etter barnevernloven § 4-24. I første kapittel har vi drøftet ungdommens erfaring med brukermedvirkning, og hva som kunne være eventuelle hindringer for dette. *Ungdommens stemme* kan ses på som utgangspunktet i brukermedvirkningen, men det handler også en *bevisstgjøring av metodebruk*. Med hjelp av meningsbærende enheter fra våre intervjuobjekter, ønsker vi å drøfte hvordan de får frem ungdommens stemme.

Med tanke på ungdommenes rett til medvirkning, har vi tidligere vist til forutsetninger i lov. I forhold til ungdommenes stemme, blir det fremhevet at de fritt skal gis mulighet for å gi uttrykk for sine synspunkter. Dette betyr også at ungdommene kan medvirke i egen sak ved å uttrykke forståelse, valg og preferanser gjennom både verbal og ikke-verbal kommunikasjon.

Samtidig blir det presisert at det er barnevernet som har ansvar for å sikre at ungdommen gis mulighet for å medvirke, og at dette skjer i trygge rammer. I forskrift om medvirkning og tillitsperson viser § 6 også til:

«Den som er ansvarlig for å høre barnet må snakke med ham eller henne. Det skal legges særskilt vekt på at muligheten til å medvirke blir gjennomført for barn som har problemer med å forstå og få uttrykt sine synspunkter i beslutningsprosesser».

Gjennomføring av samtaler med ungdommene

Våre intervjuobjekter hos Forandringsfabrikken kommenterer at mange ungdommer føler de strever med å formidle sin «egen stemme», og at deltagelse i samtaler med barnevernet oppleves som vanskelig. Det er ikke alle ungdommer som vil delta i samtaler med barnevernet, men de ønsker at muligheten skal være der. De trekker også frem at saksbehandler noen ganger må spørre flere ganger for å få ungdommene til å delta. I forhold til selve prosessen vil de også fremheve at det må brukes mer tid til samtaler og at innholdet ikke bare kan inkludere negative episoder.

Langaard (2018, 84) trekker frem Giddens samfunnsanalyse hvor *valget* har en tydelig betydning. Valg kan medføre til individuelle usikkerhet, og mange ungdommer opplever dilemmaer når de blir bedt om å velge. Valg tas på grunnlag av informasjon, og ungdommene må forklares på hvilke områder de kan ha innflytelse. Informasjonen skal være tydelig og individuelt tilrettelagt den enkelte ungdom. Dette viser behovet for grundig planlegging i forkant av samtalen.

For å underbygge påstandene fra intervjuobjektene i Forandringsfabrikken, bruker vi ofte kommentarer fra vårt intervjuobjekt hos Barneombudet. De har en annen rolle, og når kanskje ut til ungdommene på en annen måte enn Forandringsfabrikken. I forhold til dette tema, viser de til innspill fra ungdom, som ikke føler at de blir hørt.

«Å høre barnet når viktige spørsmål for barnet skal utredes og besluttes, må derfor metodisk ta hensyn til barnets formelle rettigheter, dets aktøregenskaper, dets avhengighet og psykologiske utviklingsnivå» (Øvreide 2009, 187).

Når ungdommen forteller at de ikke føler seg hørt, kan dette ha flere årsaker. I en samtale må profesjonsutøveren vise at de forstår ungdommens budskap, og vi bruker ofte non-verbal kommunikasjon for å bekrefte dette. For enkelte ungdommer kan dette oppleves som utydelig. Å gjøre korte notater underveis kan være hensiktsmessig, og ved spørre om man har forstått riktig,

vil man i større grad sikre at ungdommens budskap kommer frem. Denne dokumentasjonen kan også danne et godt grunnlag for neste samtale.

At ungdommene ikke føler seg hørt, kan også knyttes opp til opplevelsen av manglende innflytelse. «Det hjelper ikke uansett hva jeg sier», er et eksempel på en kommentar som vi tidligere har henvist til under kapittelet om brukermedvirkning.

I forhold til spørsmål om kartleggingen av ungdommen har vi tidligere spurt vårt intervjuobjekt i barneverntjenesten, om hvordan de får frem barnets stemme. De forklarte at de gjennomførte samtaler med ungdommene, slik at de fikk fortalt om sine ønsker og behov. Det ble ikke forklart hvordan samtalene ble gjennomført rent praktisk.

Profesjonsutøveren skal gjennomføre en *profesjonell samtale*, og må stille seg spørsmål om hva som er hensikten med samtale, og planlegge ut ifra dette. Profesjonelle samtaler er å anse som et *relasjonelt samarbeid* (Langaard 2018, 124).

Undersøkende samtaler betegnes om samtaler der hensikten er å utvide kunnskapen om ungdommens oppfatninger, væremåte, erfaringer, funksjonsnivå og utviklingsnivå. Samtaler hvor man har til hensikt å få frem *ungdommens vilje*, er et eksempel på en undersøkende samtale. (Øvreeide 2009, 185).

Vi ser her at samtalen ikke bare skal gjennomføres, men den må også planlegges. Ut ifra dette må det også tas konkrete valg med tanke den konkrete ungdommen man skal gjennomføre samtale med. Hva vet man om ungdommen fra før? Hvordan har tidligere samtaler foregått?

Ungdommene formidlet at de verken får uttrykt sine synspunkter, eller føler seg hørt, og dette kan være en indikasjon på at samtalene ikke har vært tilstrekkelig forberedt. Når ungdommen ikke føler at de får formidlet sitt budskap, kan dette også forklares med at samtalen ikke er tilstrekkelig lagt til rette for ungdommens utviklingsnivå. En samtale om brukermedvirkning vil ikke bare handle om hva ungdommen formidler, men også om profesjonsutøverens forståelse av dette budskapet. «... god kommunikasjon skjer når det er samsvar mellom det budskapet som blir sendt, og det budskapet som blir oppfattet» (Røkenes og Hanssen, 2002, 241). Man kan stille spørsmål om vi klarer å videreformidle ungdommenes synspunkter på en god måte. Sett opp imot utfordringer som har kommet frem tidligere i oppgaven, tenker vi at dette i stor grad handler om at ungdommens budskap ikke dokumenteres tilstrekkelig.

Intervjuobjektene fra Forandringsfabrikken trakk frem at saksbehandler noen ganger må spørre flere ganger for å få ungdommene til å delta. Vi er usikre på hvordan dette gjøres i praksis, og trekker frem et eksempel fra vår egen hverdag i arbeid på institusjon.

Etter et tilsynsbesøk fra Fylkesmannen, fikk vi blant annet tilbakemeldinger på store mangler i forhold til dokumentasjon av vårt praktiske arbeid med ungdommene. Dette medførte til en ganske stor prosess, med markante endringer i forhold til arbeidsmetode. Ungdommene var sterkt delaktig i dette arbeidet, og det vokste frem en tydelighet rundt ungdommens deltagelse.

Brukermedvirkning har alltid hatt stort fokus, men i arbeidet med denne forandringsprosessen, ble *vårt ansvar* i forhold til ungdommens deltagelse mer synlig. Der hvor vi tidligere hadde forsøkt å inkludere ungdommene til deltagelse, hadde vi gitt opp etter noen forsøk. Ungdommen har fått tilbud om å medvirke, og da er vel kravet om brukermedvirkning oppfylt? Det er slik vi tenkte, og etter en gjennomgang i denne oppgaven, ser jeg at vi ikke alene.

På bakgrunn av dette har vi endret praksis i forhold til vårt arbeid med å oppnå deltagelse fra ungdommene. Hvis vi opplever utfordringer med ungdommenes deltagelse i dag, vil dette være et fokusområde, og sammen med ungdommene vil vi søke løsninger for å skape deltagelse. Der vi tidligere ga opp, søker vi nå heller etter alternative metoder for å komme i samtale med ungdommene.

Relasjonens betydning

Røkenes og Hanssen (2002, 25) viser til at en relasjon mellom fagperson og bruker ikke oppstår av seg selv, men bygger på en samhandlingsprosess som frembringer trygghet, tillit og en opplevelse av tilknytning og troverdighet. Dette kan for eksempel oppleves gjennom å være tilgjengelig, bry seg og ikke gi opp. Når en samhandling fortøner seg slik, utvikles en bærende relasjon.

Vi har tidligere vist til varierende grad av kontakt mellom ungdommene og saksbehandlere. For å skape relasjon med ungdommene, er man avhengig av kontakt. Det er ikke alle i barnevernet som nødvendigvis har en rolle som innebærer direkte kontakt med ungdommene, mens andre møter ungdommen mer hyppig.

«Undersøkelser og systematiserte praksiserfaringer viser at relasjonen ofte betyr mer enn de instrumentelle, målrettede teknikkene og metodene fagpersonen bruker» (Røkenes og Hanssen 2002, 19).

Våre intervjuobjekter hos NIT forklarer at de vanligvis ikke har kontakt med ungdommene, men at enkelte telefonsamtaler kan forekomme. De opplever også at kontakten mellom barneverntjenestene og ungdommene varierer stort. De fremhever at de bruker andre aktører for å veie opp for mangelen på deres kontakt med ungdommene, og de velger å bruke akuttinstitusjonene for å fange opp hva ungdommenes stemme.

Røkenes og Hansen (2002, 19) viser til en undersøkelse, som fremhever at brukerne vektlegger at profesjonsutøverne forstår dem, tror på dem, tar dem på alvor og møter dem som et medmenneske. Vi forstår at dette er en prosess som skapes, og utvikles over tid. Intervjuobjektet fra barneverntjenesten formidlet at de gjennomførte samtaler med ungdommene, men ga ingen informasjon om hvordan samtalen ble gjennomført eller hvor mye tid de brukte på dette.

Når undersøkelser viser at relasjon kan bety mer enn metode, ser vi det som svært problematisk at profesjonsutøverne i denne sammenheng, har relativt lite kontakt med ungdommene. Vi tenker at et tverretattlig samarbeid mellom NIT og akuttinstitusjonene kan være et fornuftig tiltak for å minske disse utfordringene. Samtidig ser vi at det er nødvendig med en felles avklaring i forhold til rolle, mandat og ansvar. Vi anser det også som nødvendig at akuttinstitusjoner opplæres i innhold på kartlegging og egnede samtalemetoder.

Samtaleprosess

Som vi forklarte innledningsvis i oppgaven, foregår forhandlingsmøtet i Fylkesnemnda i utgangspunktet som en rettsprosess i norsk domstol. Dette gjelder også den fysiske utformingen av salen, hvor forhandlingsmøtet foregår. Vårt intervjuobjekt i Fylkesnemnda forklarer at det klassiske forhandlingsmøtet ikke er spesielt godt tilrettelagt for barn og ungdom. «Det har jo ikke det perspektivet, med kontradiksjon, partsprosesser også videre». Selve prosessen handler mye om ungdommen, hva som har gått galt, og den negative atferden. De er forbauset over hvor mange ungdommer som ønsker å delta, men ser at dette kan være svært belastende for

ungdommene. Vi har derfor ønsket å ha med dette som et eksempel, på en etat som ser utfordringer i forhold til ungdommenes deltagelse, og gjør forsøk på å motvirke dette.

Fylkesnemnda gjennomfører derfor et prøveprosjekt med *samtaleprosess*, hvor partene samtykker til, eller tar initiativ til samtale om saken utenfor det ordinære forhandlingsmøte.

Prøveprosjektet startet opp i 2016 i fem av landets fylkesnemnder. Samtaleprosessen gjennomføres i et vanlig møterom, og fokus skal være hvilken fremtidig ordning som er den beste for ungdommen. Vårt intervjuobjekt i Fylkesnemnda trekker frem at detaljer rundt historikken i mindre grad trekkes frem enn i ordinært forhandlingsmøte. Det er også lagt opp til at nemndsleder kan tillate at andre parter deltar i møtet, som for eksempel støttekontakt, tillitsperson for ungdommen, kontaktlærer, aktivitetsleder, behandler, representant fra aktuell institusjon o.l. Disse personene kan fungere som støtte for både ungdom og foreldre, eller tilføye informasjon som kan være avgjørende for en løsning i saken.

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker forklarer at igangsetting av en samtaleprosess kan ha til formål å:

- bringe partene sammen for kartlegging av faktiske forhold og/eller konflikttemaer,
- bedre partenes kommunikasjon og øke deres forståelse,
- legge til rette for enighet om en midlertidig ordning og
- legge til rette for hel eller delvis løsning av saken til barnets beste.

(Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker 2019)

Arbeid med ungdom bør inneholde størst mulig grad av deltagelse, og her tenker vi samtaleprosess belyser flere ting som vi vet er utfordrende for ungdom. Både lokaler og prosessen i et forhandlingsmøte vil være ukjent for de fleste ungdommer, og intervjuobjektet hos Fylkesnemnda påpeker selv at dette ikke innbyr til samarbeid. De forklarer videre at fokus under forhandlingsmøtet ofte vil være på hva som har gått galt, og den negative atferden. Dette var et av punktene som intervjuobjektene hos Forandringsfabrikken tok opp, da de savnet et betydelig større fokus på det positive rundt ungdommen.

Selv om hovedfokus er å finne fremtidsrettede løsninger, vil samtaleprosessen også inkludere faktiske forhold og eventuelle konflikttemaer, men dette får et langt mindre fokus. Samtidig kan

Nemndsleder få en type meklerrolle, som hjelper partene med å definere hverandres posisjoner. «Mekleren må lytte til begge sider og bruke fantasi og oppfinnsomhet for å finne de formuleringene som kan bidra til at partene «skjærer igjennom» vanskelighetene» (Dahl 2001, 190).

Siden samtaleprosessen legger opp til at nemndsleder kan tillate at andre parter deltar i møtet, vil dette kunne bringe inn viktige momenter og informasjon, samtidig som samtalen får et mer uformelt preg. Tidligere i oppgaven har vårt intervjuobjekt fra Fylkesnemnda etterspurt at ungdommene, på et tidligere tidspunkt får mer utfyllende informasjon om institusjonen. Med å kunne bringe institusjonen inn i samtaleprosessen, vil ungdommen for eksempel kunne rette spørsmål direkte til institusjonen.

Oxford Research har i samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet, professor Camilla Bernt og psykolog Wenke Siljeholm evaluert prøveprosjektet, som konkluderer med at samtaleprosess bør bli en permanent ordning i alle nemnder. De begrunner dette blant annet med:

- Samtaleprosess vurderes til å være egnet til å bedre kommunikasjon og dialog.
- I en del saker ser man at enighet og samtaleprosess i all hovedsak ivaretar ungdommens rettssikkerhet på en tilfredsstillende måte.
- Samtaleprosess vil ikke føre til økt ressursbruk

Samtidig ser man behov for å gjøre noen tilpasninger: Det er gjennomført intervjuer med ungdommer i etterkant, og enkelte har følt seg presset til å delta, og at de ikke forstår hva samtaleprosess er. Det vil derfor være et betydelig informasjonsbehov, slik at ungdommen får forståelse av samtaleprosess i forkant av oppstart. I flere gjennomførte samtaleprosesser har ungdommens talsperson vært inkludert. Evalueringen viser også til viktigheten ved at ungdommens talsperson kjenner til, og har forståelse for hva samtaleprosess er. Uten denne kunnskapen vil de ikke kunne forklare, eller gi råd i forhold til samtaleprosessens muligheter og begrensninger (Barne- og likestillingsdepartementet 2019).

5.2 Tverretatlig samarbeid

Vi ønsker i denne delen av oppgaven å drøfte kvaliteten på det tverretatlig samarbeidet mellom instansene som er involvert i prosessen ved utvelgelsen av institusjonsplass. Her tenker vi på de ungdommene som barneverntjenesten ønsker å plassere etter barnevernloven § 4-24. Det er fare for at ungdommene vil bli skadeildene om det tverretatlige samarbeidet ikke fører frem til å finne det institusjons tilbudet som kan gi adekvat hjelp til den enkelte ungdom (Lauås og Lauås 2004, 21). Derfor ønsker vi å se på tre områder innen det tverretatlige samarbeidet og drøfte de funn som har kommet frem i empirien ved hjelp av relevant teori og forskning.

5.2.1 Påvirkes valget av bvl. § 4-24 institusjon av ressursene i det tverretatlige samarbeidet?

Det første området vi ønsker å drøfte er om det finnes tilstrekkelige ressurser for godt samarbeid mellom instansene og eventuelle ringvirkninger av dette. Om man har knappe ressurser i den enkelte etat så kan man fort føle at man ikke har overskudd til å bruke energi på samarbeid med andre etater (Glavin og Erdal 2013, 43). NOU 2009:22, (55) Viser også til at ressursknapphet i samarbeid kan føre til at man ønsker å prioritere egne arbeidsoppgaver, og i større grad skyve fra seg oppgaver som andre kan utføre. Videre viser de til at mange ansatte i en etat ser ut til å ha en positiv effekt på samarbeid med andre instanser. Kinge (2012, 181) skriver også at rammefaktorer kan skape hindringer i det tverretatlige samarbeidet. Hun peker på praktiske, økonomiske og tidsmessige faktorer kan påvirke graden av samarbeid. Det påpekes at dette handler om hvordan man på et høyere nivå organiserer og prioriterer i den enkelte etat, og at det i mange tilfeller ikke står på det enkelte individs vilje til å samarbeide.

I denne oppgaven ønsker vi å se på hvordan de individuelle behov for hver enkelt ungdom blir ivaretatt i forkant av en bvl. § 4-24 plassering. Den instansen som fremmer saken for fylkesnemnda er den aktuelle barneverntjenesten på kommunalt nivå. Senarioet er i mange tilfeller slik at det har kommet inn en bekymringsmelding som omhandler alvorlige atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, vedvarende misbruk av rusmidler eller andre alvorlige forhold til barneverntjenesten. I prosessen med å finne rett barneverninstitusjon til den

enkelte ungdommen så får barneverntjenesten bistand til å finne rett institusjon av Nasjonalt inntaksteam (NIT) (Bufdir, 2017), som sitter med den nasjonale oversikten over de barneverninstitusjonene som er godkjent av Bufetat. NIT kom inn som bistand til den kommunale barneverntjenesten og inntak i 2013. I mange av tilfellene blir ungdommen i forkant akutt plassert ved bvl. § 4-25, dette da det ofte er knyttet stor bekymring rundt den atferdsmessige utviklingen til ungdommen. Når de plasserer ungdommen på en bvl. § 4-25, så sier bvl. at barneverntjenesten har 14 dager på å kartlegge situasjonen og fremme sak for fylkesnemnda.

Høyt arbeidspress i barneverntjenesten?

Vårt intervjuobjekt i masteroppgaven som representerer barneverntjenesten ga inntrykk av at denne prosessen med å finne rett institusjon til den enkelte ungdom fungerer bra. De gir uttrykk for å ha en god dialog med Nit, men legger inn et forbehold om at de selv må kartlegge godt nok for at de skal få den institusjonen de ønsker for den enkelte ungdom. Barneverntjenesten legger også til de synes det er bedre at NIT nå bidrar til å kartlegge ungdommene i kontrast til slik det var tidligere. Vi spør om de alltid har en tydelig konklusjon i forhold ungdommens behov og hva barneverninstitusjonen burde kunne tilby den enkelte ungdom i søknaden til NIT. De uttrykker at de sikkert kunne blitt bedre på dette, men at NIT gjør de bedre ved at de må være mer konkrete i beskrivelsene en tidligere. Dette da de må kartlegge ungdommen ved hjelp av NIT sine grundige skjemaer. Vi spør videre om barneverntjenesten føler at de jobber under et stort arbeidspress, slik at dette påvirker kvaliteten på kartleggingen, som igjen vil påvirke grunnlaget til NIT for å velge rett institusjon til den enkelte ungdom. Barneverntjenesten synes ikke at arbeidspresset er for stort på tjenesten, med unntak av de deler av landet som har ekstremt lange reiseveier som i Nord-Norge.

Vi undret jo noe på disse uttalelsene til barneverntjenesten da vi fra vår praksis ute på barneverninstitusjonene har et inntrykk av at barneverntjenestene har mye å gjøre og kan være vanskelige å få tak i. Dette inntrykket forsterkes når man ser til Prop. 73L (2017-2017, 27) der det kommer frem at det er et insentiv for å redusere antall barn per saksbehandler. Man har klart å redusere dette fra 12 til 10 saker i snitt fra 2010 til 2015. Allikevel kan en artikkel fra Fontene 12.03.19 (Rød og Viggan, 2019) som gir signaler på at noen i tjenestene fortsatt føler på et høyt arbeidspress ute i kommunene. Vi ser det ikke som usannsynlig at eksisterer en skjevfordeling i arbeidspresset mellom de ulike kommunene i landet. I artikkelen kommer det frem at Sv ønsker

en nasjonal bemanningsnorm på 15 saker per saksbehandler i det de betegner som det er krise i barnevernet i mange kommuner, på grunn av høy arbeidsbelastning.

Når vi snakker med NIT og deres mandat ved å bistå kommunene med en YLS kartlegging og tilby en institusjonsplass etter målgruppe nivået, så spør vi om de også fungerer som en rådgivende instans for barneverntjenesten i kommunene. NIT svarer at noen kommuner ser den kompetansen de sitter i forhold til det nasjonale overblikket og søker råd, men andre gjør det ikke. Den barneverntjenesten vi brukte som intervjuobjekt sa også at de brukte NIT som rådgivende instans. Saksbehandler drøftet med NIT også tok saksbehandler det tilbake for drøfting i barneverntjenesten. Samtidig så hevder vårt intervjuobjekt i barneverntjenesten at de ikke lider under noe spesielt høyt arbeidspress. Tidligere forskning viser til at det er enklere og ha tverretatlig kontakt om man har flere ansatte i barneverntjenesten (Østveiten 1996, 58). Vårt intervjuobjekt kom fra en middels stor by som kan påvirke fagmiljøet i positiv forstand ved at de er en stor nok gruppe ansatte for gode faglige drøftinger.

NIT har et offisielt mandat til å finne rett institusjon til ungdommen, men ikke til å være rådgivende instans. Hvordan vil dette da kunne påvirke med tanke på forskjeller mellom de kommunene som ønsker drøfting med NIT og de som ikke ønsker det? Om man antar at denne drøftingen fører til et nærere og mer takknemlig forhold til NIT, slik som vi kan se ut ifra svarene til vårt intervjuobjekt som representerer barneverntjenesten. Vil man da i større grad komme i en personlig relasjon til de som jobber i NIT? Lauås og Lauås (2004, 28) beskriver samarbeidet mellom mennesker som en dynamisk prosess, der det er og vil utvikles relasjoner imellom deltakerne, uavhengig om man er oppmerksom på det eller ikke. En studie som undersøker samordning av tjenester til utsatt barn og unge ser på nytten av sosiale relasjoner i tverrfaglig samarbeid: *det sosiale aspektet er avgjørende for å få et godt samarbeid, dette øker forståelsen og tilliten til hverandre.* (Winsvold 2011, 106).

Et godt tverretatlig samarbeid der barneverntjenesten utnytter seg av drøftingen med NIT vil sannsynligvis heve nivået på kartleggingen. Dette da barneverntjenesten oppnår en økt kompetanse igjennom en tettere relasjon med NIT. Dette tettere samarbeidet vil føre til en synergi i kunnskap mellom de to samarbeidspartene, også NIT vil på en gjensidig måte profitere på økt kompetanse hos samarbeidspartneren og i eget felt ved å lære sine samarbeidspartnere bedre å kjenne (Galvin og Erdal 2013, 23). Et slikt tverretatlig samarbeid vil øke de faglige ressursene til

barneverntjenesten ved et tettere faglig samarbeid. Et biprodukt av denne relasjonsbyggingen som fører til økt kompetanse vil føre til en større effektivitet. Prosessen blir enklere fordi man kjenner den andres system bedre og man kan da raskere og mer effektivt finne den rette plasseringen til den enkelte ungdom (Glavin og Erdal 2013, 24).

Om våre antagelser er rett, og at enkelte barneverntjenester nyttiggjør seg av det ekstra tilbudet fra NIT ved drøfting, så er dette isolert sett bra. Vi tenker at en slik ekstra drøfting kan føre til at man treffer bedre med tanke på å kartlegge ungdommenes hjelpebehov. Problemet ved en slik valgfri ordning, er at ungdommene der barneverntjenesten velger å ikke nyttiggjør seg av denne drøftingen, står i fare for å motta dårligere tilpasset institusjonstilbud enn den andre gruppen. Vi ønsker å tro at vi vil gi alle unge et enhetlig tilbud uten forskjellsbehandling. NOU (2009:22, 54) tar for seg viktigheten av klart definerte roller mellom samarbeidspartene. Om våre antagelser er riktige, er det en mulighet for at ungdommene opplever en kvalitetsforskjell i prosessen med å finne en individuelt tilpasset institusjonsplassering. Dette kan gi en hemmende faktor i det tverretatlige samarbeidet ved å ivareta ungdommens individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24 for enkelte av barneverntjenestene. Utspringet til denne forskjellen kan komme av at NIT ikke har en klart definert rolle som drøftingspartner i støttefunksjonen mot barneverntjenesten. Den formelle rolleforventningen er å kartlegge og finne rett institusjon til den enkelte ungdom. Men hos enkelte barneverntjenester finnes det en uformell rolleforventning om å være en drøftingspartner i dette vanskelige og intensive arbeidet (Lauås og Lauås 2004, 66).

Nå har vi sett på samspillet mellom barneverntjenesten og NIT, og slik det ser ut ifra de funnene vi har presentert hittil, så ser det ut til at samarbeidet med å finne rett institusjon til den enkelte fungerer tilfredsstillende. Vår erfaring fra praksis i en årrekke på barneverninstitusjon tilsier at dette funnet ikke representerer en speiling av våre erfaringer i feltet. Derfor vil vi i oppgaven bringe frem funn fra intervjuet med representanten for barneverninstitusjonene. Her vil vi se deres syn på denne samarbeidsprosessen med å finne rett plass til denne gruppen med ungdommer som plasseres etter bvl. § 4-24.

Ved spørsmål om barneverninstitusjonene får den informasjonen de trenger fra barneverntjenesten for å ivareta ungdommen etter innflytting til deres institusjon. Så svarer de at de savner mye informasjon om hvem ungdommen er i praksis, og at det etter innflytting på institusjonen ofte fremkommer skjulte problemområder hos ungdommene som ikke er kartlagt

tidligere. De trekker frem noen typiske trekk, som rusproblematikk som ikke er oppdaget og manglende kartlegging innen ungdommenes psykiatriske utfordringer. Deres erfaring er at det kan være psykiatriske problemer av en helt annen karakter enn det som er beskrevet i kartleggingen. De gir uttrykk for at de som kartlegger, i mangel på kunnskap velger å kategorisere det som et atferdsproblem. Videre uttrykker de at de opplever barneverntjenestene som underbemannet «så det suser» da vi spør om deres syn på barneverntjenesten sin generelle kapasitet.

Barneverntjenesten på sin side forteller oss at de deler den informasjonen de har, med formål å sikre at barneverninstitusjonen er best mulig rustet til å ivareta den enkelte ungdom.

Barneverntjenesten sier videre at de sjelden får noe klage på at de ikke gir god nok informasjon om ungdommen.

For å trekke inn et objektivt perspektiv har vi også brukt fylkesnemnda som intervjuobjekt. De trekker frem at ungdommene mange ganger i forkant av akutt plassering har begynt på et behandlingsopplegg som ikke har fungert etter intensjonen. Når de faller igjennom det tiltenkte behandlingsopplegget, blir endel akutt plassert på vei mot en bvl. § 4-24 plassering.

Barneombudet tenker da at de kanskje ikke er så godt utredet i forhold til psykisk sykdom, men viser en avvikende atferd uttrykt på ulike måter. I tillegg trekker de frem at det er en intens periode for barneverntjenesten når de i mange tilfeller må fremme en sak for fylkesnemnda innen to uker etter akutt plassering.

Barnets syn i vår oppgave blir blant annet representert av barneombudet. Vi spurte om de føler at ungdommene blir godt nok kartlagt med tanke på å finne den institusjonen som kan dekke den enkelte ungdoms behov for hjelp best mulig. Barneombudet er opptatt av at ungdommene som blir plassert i barnevernet ikke skal miste sine rettigheter i helsevesenet. Slik det blir lagt frem er de bekymret for at en dårlig kartlegging fører til at man kan miste et supplerende tilbud fra helsevesenet og i ytterste konsekvens så kan de bli plassert på en barneverninstitusjon når de har behov for en helt annen behandling.

Ut ifra de funnene vi viser til, er det tydelig for oss at det er en delt oppfatning mellom intervjuobjektene om barneverntjenesten er underbemannet og arbeidspresset hos den enkelte barneverntjenesten er for stort. Det kommer tydelig frem at barneverntjenesten ikke føler at de

har for høyt arbeidspress ved å kartlegge den enkelte ungdom for å finne rett institusjon, og at de synes dette fungerer godt. Dette står i kontrast til en del av uttalelsene til våre andre intervjuobjekter, som hevder at de ikke kjenner seg igjen i kartleggingen. Ungdommene sier at de ikke kjenner seg igjen i dokumentene, og institusjonen trenger en måned før de kan lage målsetninger for ungdommen. Hva kan da være galt? Nå skal det sies at vi er klar over at vårt utvalg er smalt og at det helt sikkert er store variasjoner i forhold til de ulike barneverntjenestene rundt om i landet. Fylkesnemndene presiserer også dette, ved å si at det er store kvalitetsmessige forskjeller i de ulike barneverntjenestene. De ønsker derfor å frastå fra å kommentere forbedringsområder for barneverntjenesten i forhold til deres fremlegg til nemndsak etter bvl. § 4-24. Vi har vært undrende til denne splittelsen mellom de ulike intervjuobjektene når det gjelder å ha nok ressurser til å kartlegge godt nok i disse bvl. § 4-24 sakene. I tillegg så ser vi at det fremmes kampanjer i media der fokuset er arbeidspress i deler av barneverntjenestene i Norge. I kampanjen *heierna* ønsker man som tidligere nevnt en bemanningsnorm i barneverntjenesten (Befring, 2019). Og som vi har vist til tidligere så jobbes det på politisk plan for å øke antall årsverk i barneverntjenesten for å få ned arbeidsbelastningen. Vi ønsker derfor med henblikk til tverretatlig teori og drøfte noen mulige teorier med tanke på denne splittelsen i synet på ressurser til kartleggingen.

Alle mennesker ser sin arbeidshverdag igjennom sitt eget perspektiv, ut ifra forholdene som man over tid har vent seg til å arbeide under. Barneverntjenesten har sin hverdag, som ut ifra utenforstående kan virke stressende og kanskje kaotisk med så mange saker man må sjonglere med til enhver tid. Men *virkelighetsforståelsen* til de som jobber i barneverntjenesten er muligens annerledes (Lauås og Lauås 2004, 199). De lever i sin virkelighet og er til en viss grad blitt vant til sitt eget perspektiv og virkelighet. Dette kan nesten sammenlignes med å bli herdet for enkelte utfordringer i sin egen arbeidshverdag, og har fått en indre bekreftelse på de forhold som eksisterer i arbeidshverdagen er permanente. På en slik måte så er det ikke umulig at barneverntjenesten ikke ser seg selv som overarbeidet i det tverretatlige samarbeidet. De er vant til en hverdag der det skjer mye, og synes de håndterer oppgavene de har fått tildelt på en tilfredsstillende måte, ut ifra de forutsetninger som ligger til grunn. Når dette er sagt så er det ikke sikkert at de som har et annet perspektiv enn barneverntjenesten tenker det samme. Dette fordi de

vektlegger ulike forutsetninger, og dermed tenker annerledes i forhold til målstandarden for når oppdraget er «godt nok» løst.

Et annet aspekt som kan spille en rolle i det tverretatlige samarbeidet er *personlige barrierer*. Kinge (2012, 188) tar opp den menneskelige reaksjonen i det å forsvare seg når man føler at verdigheten eller selvbildet er truet. Når barneverntjenesten i det tverretatlige samarbeidet føler de lider under tidspress, er underbemannet og ikke har makt til å kontrollere disse rammene. Er det da nærliggende å tenke at de føler seg truet i forhold til sin faglige kompetanse og dyktighet? Om barneverntjenesten står i en situasjon der de må kartlegge en ungdom for en bvl. § 4-24 som skal fremmes for fylkesnemnda, men står i avmakt og ikke klarer å levere et godt nok med bakgrunn i de rammer som ligger rundt mandatet. Er det da ikke naturlig at man vil forsøke å forsvare seg, da man ser at det er rammene som er problemet og ikke kompetansen? Vi har ingen evidens for at det er slik med vårt ene intervjuobjekt som representerer barneverntjenesten, men vi undrer om det kan være en slik sammenheng. Om så er tilfelle så kan naturlig forsvarsmekanisme være og benekte situasjonen, overse det hele som et problem. Å passivt projisere dette problemet til de som styrer rammene, og tenke at vi gjør så godt vi kan i forhold til de forutsetningen vi har (Kinge 2012, 190).

Som nevnt er evidensen svært svak i forhold til siste teoretiske tilnærming, men vi kan forsøke å underbygge denne teorien ved uttalelsene til barneombudet, der de uttrykker en generell bekymring for kulturen i barnevernet.

«alle vet jo at økonomi har veldig mye å si for barnevernet, og det ser man jo på alle disse tilsynsrapportene, som viser at man ikke overholder undersøkelsesfristen og man kanskje til og med kommer til å henlegge saker som det er alvorlige bekymringer knyttet til, og i de verste tilfeller hvor man makulerer ting. Jeg tror ikke det er individstyrt, at man kan komme i en sånn situasjon, det er ikke det at det bare jobber mennesker der som ikke bryr seg om loven men man kan komme i ett system som driver frem en ukultur. Og et ønske om å skjule ting som er feil, for Fylkesmannen som kommer.»

Vi ønsker ikke å kommentere denne uttalelsen noe videre, men når barnets offentlige talsperson uttrykker seg så sterkt om kulturen i barnevernet så vekker dette bekymring hos oss som fagpersoner. Hvordan kan vi bidra til å endre dette som her blir kalt *ukultur*? Utgangspunktet for

oppgaven er våre observasjoner av at ungdommer kommer til feil type plassering på barneverninstitusjoner. Der de ganske raskt faller ut av det tiltenkte systemet og over i kriminalomsorgen eller blir stående uten noe godt tilbud fra barnevernet, i form av en leilighet med noe oppfølging. Vi har et håp om at det kunne blir slutt på denne praksisen, ved at man i større grad satte systemet i stand til å ivareta ungdommens individuelle behov i forkant av bvl. § 4-24 plasseringer.

5.2.2 Har aktørene i det tverretatlige samarbeidet tilstrekkelig kunnskap om hverandre?

I tverretatlige samarbeid er det viktig å kunne kommunisere for å formidle, og å overføre kunnskap og informasjon til det beste for ungdommen. Om overføringen av informasjon imellom deltakerne i samarbeidet svikter, vil samarbeidet i mindre grad sikre ungdommene en helhetlig behandling (Lauås og Lauås 2004, 21). Når vi trekker frem helhetlig behandling her, så tenker vi på en god kartlegging av ungdommen på tvers av deltakerne i det tverretatlige samarbeidet.

Lauås og Lauås (2004, 178) påpeker viktigheten av å gi relevant informasjon til samarbeidspartnerne, slik at hensiktsmessige beslutninger kan treffes. Dette er viktig så samarbeidspartnerne kan oppnå en felles forståelse av faget og prosessen, slik at man i fellesskap kan nå de målene som er satt for det tverretatlige arbeidet.

Det funnene i vår studie viser, er at det er en generell misforståelse ved NIT sitt mandat. NIT er svært tydelige på at deres rolle er å gjennomføre en YLS kartlegging, for å kunne bistå i å finne rett institusjon til den enkelte ungdom ut ifra resultat fra YLS kartlegging. Ut fra intervjuet med NIT kommer det tydelig frem en frustrasjon over at barneverntjenester tror de kan få en forsterket sin sak i fylkesnemnda ved at de får en sakkyndig rapport fra NIT. Barneverntjenesten forventer at NIT skal uttale seg om at atferden er «høy nok», slik at ungdommen blir plassert etter bvl. § 4-24. I tillegg uttrykkes det fra NIT at også fylkesnemndene ved enkelt episoder har kritisert NIT fordi de har opplyst saken for dårlig. Dette ser vi som problematisk da dette slik NIT beskriver det, ikke er deres sitt mandat i denne prosessen.

Denne problemstillingen bekreftes av intervjuobjektet som representerer barneverntjenesten. De informerer oss om at de ser på NIT som en stor støtte i bvl § 4-24 fremleggene i fylkesnemndene.

Dette da de sier de får en annen steds vurdering ved NIT, som støtter eller ikke støtter barneverntjenestens egen kartlegging. Flere ganger under intervjuet gjentar barneverntjenesten at de finner det betryggende at de får en annen steds vurdering ved NIT sin vurdering. Ved at NIT sier om de er enige eller uenige i barneverntjenesten sine tanker rundt kartlegging av ungdommen.

En studie av samarbeid i barnevernet kommer det frem at det er nærliggende å tro at ulike oppfatninger av hverandres roller, kan gjøre samarbeidet vanskeligere (Harsheim og Østtveiten 1995, 73). Når forståelsen av samarbeidet er så sprikende, så finner vi det ikke betryggende for kvaliteten i samarbeidet med å ivareta den individuelle ungdommens behov ved å finne rett plassering. Kinge (2012, 44) uttaler «*Flere rapporter har dokumentert at samarbeid blir hemmet av at de ansatte i ulike tjenester har for lite kunnskap om hverandres kompetanse og faglige tradisjoner*». Videre peker hun også på viktigheten av å vite hvem som har ansvar for hva, og at informasjonsutveksling fremmer samarbeidet. Dette funnet fra vår empiri er ikke betryggende for kvaliteten på samarbeidet mellom de ulike etatene. Dette kan i føre til en redusert kvalitet på prosessen vedrørende utvelgelsen av institusjon som kan yte best mulig hjelp til den enkelte ungdom.

Vi ser i empirien at NIT er veldig tydelige på sitt ansvar på to områder. De skal YLS kartlegge for å finne risikogruppe for den enkelte ungdom og deretter finne rett institusjon for denne. Går grensen for deres ansvar der, eller har de også et ansvar når det gjelder å kartlegge utenfor YLS`n på et mer generelt nivå? Ifølge tilsynet av NIT utført av fylkesmannen i Hordaland som ble publisert 31.01.2018, så kommer det klart frem at tilsynet konkluderer med at NIT har brutt barnevernloven § 2-3 andre ledd bokstav a, jf. § 1-4 og § 2-3 tredje ledd.

«NIT sikrer ikke et tilstrekkelig informasjonsgrunnlag for sine avgjørelser, og heller ikke at det blir gjort forsvarlige vurderinger av om tiltak er egnet for å ivareta barnets behov i sitt arbeid med å innstille på tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker.» (Fylkesmannen Hordaland, 2018). Vi ser ikke formålet med å gå i detaljer rundt lovbruddene i denne delen av oppgaven, da tilsynsmyndigheten har vurdert de tiltakene som er satt i verk som tilstrekkelige og har avsluttet tilsynet. Uavhengig av dette så sier fylkesmannen noe om ansvaret til NIT. Litt i kontrast til det vi får opplyst på intervjuet med NIT der vi oppfatter det som de ikke har noe annet ansvar en å bruke YLS og finne en passende institusjon ut ifra kartleggingen fra barneverntjenesten i

kommunen. Slik det legges frem fra fylkesmannen i tilsynet av NIT, forstår vi det som at NIT har et ansvar i å kvalitetskontrollere den kartleggingen barneverntjenesten har utført. Om kartleggingen fremstår som ufullstendig så er det NIT sitt ansvar å se til at det blir utarbeidet god nok kartlegging av den enkelte ungdom. På denne måten kan man i større grad kan sikre ivaretagelsen av ungdommens individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24.

Slik det fremstår for oss så ser det ut til at rolleforventningene i det tverretatlige samarbeidet koliderer (Lauås og Lauås 2004, 70). NIT ser ut til å ha en egen forestilling om hva standarden for deres rolle skal innebære. Problemet slik det kommer frem her, er at denne standarden ikke ser ut til å stemme overens med fylkesmannen sine forventninger til hva NIT sin rolle skal innebære. Vi kan også trekke frem forventningene til barneverntjenesten, som ønsker å få en sekundær sakkyndig uttalelse i bvl. § 4-24 sakene de skal fremme for fylkesnemnda. NIT på sin side hevder at det er en misforståelse at barneverntjenestene skal få en slik vurdering fra dem, og at dette ikke er mandatet til NIT.

En faktor som NOU 2009:22 (54) ser på som fremmede, under punktet styring, ledelse og rutiner er *gode systemer for deling av informasjon*. Hvem er så ansvarlig for at disse systemene for deling av informasjon opprettes innenfor barnevern segmentet. Når vi leser om ledelse innenfor tverrfaglig samarbeid så trekker flere av forfatteren frem viktigheten av en flat organisasjonsstruktur. Der man appellerer til den enkeltes ressurser, slik at de beholder sin kreativitet og kritiske tenkning i arbeidet. Galvin og Erdal (2013, 37) skriver at «ansvarlighet, ansvar og autoritet må overføres fra lederen til praktikerer». Lauås og Lauås (2004, 122) tar opp det funksjonelle lederskap, der den som føler seg ansvarlig i prosessens tar grep der og da i en flat struktur der alle i gruppa tar ansvar i form av «felles» ledelse. Denne lederstilen har vi troen på når det gjelder å benytte seg av alle ressursene i et tverretatlig samarbeid ved oppnå synergieffekter for å finne rett plassering til ungdommen. På siden av denne flate organiseringen ser vi et behov for et ytre element som kan legge til rette for godt samarbeid ved å ta et annet perspektiv enn de som er direkte involvert i samarbeidet.

I forhold til hvem som skal gjøre hva i dette tverretatlige samarbeidet og kartleggingen for å sikre ungdommens individuelle behov i forkant av bvl. 4-24 plassering, står fortsatt noe uklart for oss. Det kan se ut til at det er ulike forventninger knyttet til rollene til de ulike aktørene. Det som står klarere frem for oss er at den manglende informasjonsflyten og uklare fordelingen av klart

definerte roller vil være hemmende for det tverretatlige samarbeidet. Vi tenker at det finnes et forbedringspotensial i prosessen, og at et forslag til forbedring er en koordinator av samspillet mellom barneverntjenesten, NIT og barneverninstitusjonene. En koordinator som plasseres på utsiden av det direkte samarbeidet, for å ikke ødelegge styrken ved en flat organisering. Denne koordinatoren sin oppgave vil være og sørge for å øke og vedlikeholde kunnskap om de andre samarbeidspartnere ved å klargjøre deres roller i forhold til hverandre, ansvarsområder og strukturene i det tverretatlige samarbeidet (Galvin og Erdal 2013, 41).

5.2.3 Er det fundamentert et felles verdigrunnlag i det tverrfaglige samarbeidet?

Formålet med et godt tverretatlig arbeid er å skape en samlet effekt av at de ulike instansene som arbeider sammen mot et felles mål. Hver etat og fagtilhørighet har sin styrke og spesialitet som de bringer med seg inn i det tverretatlige samarbeidet. Vi synes utsagnet «Vi trenger den enkeltes kompetanse og fellesskapets styrke» fremmer målsetningen til det tverretatlige samarbeidet på en enkel og forståelig måte (Kinge 2012, 52).

For å komme i en slik posisjon at man kan høste av investeringene i det å opprette tverretatlig samarbeid så, kreves det nøye forberedelser og kartlegging av eventuelle utfordringer og ikke minst justeringer underveis i prosessen (Lauås og Lauås 2004, 18). En av forutsetningene for effektivt samarbeid er felles målsetninger (Galvin og Erdal 2013, 35). Ut ifra intervjuene er det ingen funn som tyder på at de ulike instansene ikke har felles målsetninger. Alle de berørte samarbeidspartene ser ut til å ønske å ivareta de individuelle behovene til ungdommen i prosessen ved å finne en rett institusjonsplassering. I den tverretatlige prosessen der man ønsker å nå de felles målene så trekker Galvin og Erdal (2014, 37) frem felles verdigrunnlag som en forutsetning for å målsetningene. Når det kommer til funnene hos våre intervjuobjekter kan det se ut som det finnes noen ulike verdier i forhold til hvordan man skal ivareta individuelle behov hos ungdommen ved plassering på institusjon etter bvl. § 4-24.

Først så ønsker vi å løfte frem NIT sin tilnærming, slik prosessen deres fremstår for oss igjennom de meningsbærende enhetene fra intervjuet. NIT er opptatt av å fremheve at de kjenner bvl. § 4-24 institusjonene bedre enn noen andre innenfor Norges grenser. De hevder på grunnlag av dette at de er spesialiserte ved deres kjennskap til institusjonene og mengdetreningen i å plassere

ungdommer der etter YLS kartleggingen. De forteller også at de ikke møter ungdommene, men at de ut ifra kartleggingen til barneverntjenesten kategoriserer ungdommene i ulike målgrupper. Det vil si at NIT ved å bruke YLS, som kartlegger åtte livsområder, kan si noe om ungdommenes individuelle behov og hvilken type institusjon som kan ivareta ta disse behovene uten å ha møtt ungdommene selv. Det stilles spørsmål fra fagfeltet om å objektivere ungdommer på denne måten er gunstig, ved at man konstruerer identiteter ved å kategorisere de etter skjemaer (Hennum 2006, 35). Faren ved dette er at YLS kategoriseringen får forrang over ungdommens egen beskrivelse av seg selv og hvordan man oppfatter sin egen livsverden.

Vi ønsker ikke å bruke mye tid på evidensdebatten her, da dette ikke er en del av problemstillingen til oppgaven, men tenker som Ogden (2012, 26) at vi ønsker å se på evidens som en berikelse som kan utfylle praksis erfaring. Her er vi i større grad interessert i NIT sitt verdigrunnlag kontra barneverntjenesten og barneverninstitusjonen sin tilnærming i prosessen ved å finne institusjonsplasser som kan ivareta deres individuelle behov. Dette da tverretatlig teori legger felles verdigrunnlag som en forutsetning for godt tverretatlig samarbeid (Glavin og Erdal 2013, 38). Barneverntjenesten kommer med utsagn i intervjuene ved at de ikke ønsker å låse seg til spesifikke tiltak. De mener ingen unger er like, og at det da utgjør en fare ved at man spisser tiltakene for mye. Vi spør barneverntjenesten i forhold til hva de tenker om årsakene til brudd i plasseringer på barneverninstitusjonene. De svarer at bruddene kan komme av kjemi, eller at det har blitt valgt feil tiltak eller at ungdommene er dynamiske og endrer seg under institusjonsoppholdet. Barneverntjenesten ønsker seg i denne sammenheng at institusjonene kunne bli litt mer smidige og omstille seg etter ungdommens dynamiske prosesser. Som for eksempel om ungdommen begynner å ruse seg, så ser barneverntjenesten det mer hensiktsmessig at institusjonen forandrer seg, fremfor at ungdommen må bytte institusjon. Slik vi ser det fra intervjuet med NIT så er ikke dette etter intensjonene deres. De ønsker at ulike grader av atferd hos ungdommene skal behandles på ulikt graderte institusjoner. Risiko for smitteeffekt mellom ungdommene vektlegges som viktigere et relasjon- og behandlingsbrudd ved bytte av institusjon. Barneverntjenesten uttrykker også at de ikke har troen på at man klarer å spesialisere seg ved å rendyrke problemstillinger til den enkelte ungdom, slik Bufetat har forsøkt de siste årene. De mener dette resulterer i brudd i plasseringene for ungdommene.

Vi ser her to ulike tilnærminger til å finne bvl. § 4-24 plasseringer som kan dekke den individuelle ungdommens behov. Den ene er teoretisk og *vitenskapelig* rettet der man ønsker å se hvilken score ungdommen får på YLS kartlegging, og plassere de ut ifra hva tidligere forskning forteller oss om hvilken tilnærming som fungerer for denne kategorien ungdommer. Den andre retningen er mer rettet mot det som oppleves ute i *praksis* og profesjonsutøveren i større grad må bruke skjønn (Grimen og Terum 2009, 13) sammen med ungdommen. Her ser man ungdommene i større grad som dynamiske og at omgivelsene bør bevege seg sammen med de i utviklingen (Ekeland 2009, 1036).

Vårt intervjuobjekt som representerer barneverninstitusjonene presiserer også at de har et ønske om å bli kjent med den enkelte ungdom, før det er mulig å sette mål for ungdommen ved en handlingsplan. De ser på det som vanskelig å finne mål for ungdommen ut ifra den informasjonen som foreligger i forkant av plassering, og tenker at man trenger en periode på en måneds tid for å kartlegge ungdommen. Dette ønsker de for å lage gode mål rundt ungdommen, da det å nå målsetninger sammen med ungdommen er hele poenget med arbeidet slik de ser sin oppgave. Denne *direkte* metoden å kartlegge ungdommen i sitt naturlige miljø over en måneds tid, vil sannsynligvis ha større sjans for å bringe frem en mer nyansert problematferden i sin naturlige kontekst. NIT og barneverntjenesten kartlegger ungdommen ved hjelp av en *indirekte* metode (Drugli 2013, 78). Dette gjør de i utgangspunktet ved to forskjellige tilnærminger. 1) ved hjelp av skjema kartlegger de atferden til ungdommen ved at andre en barnet selv er informant, og informasjonen er segmentert fra ulike instanser. 2) De snakker direkte med ungdommen, men som vi er inne på i delen av denne oppgaven i forhold til brukermedvirkning, så er det ikke alltid man får til dette (Drugli 2013, 78). Vi ser at begge metodene har fordeler innen kartleggingen, og at de nødvendigvis ikke trenger å være motsetninger, men heller kan komplementere hverandre. Dette kan være godene ved å jobbe sammen i tverretatlig samarbeid. Man har et felles verdigrunnlag der man respekterer samarbeidspartneres styrker, og ser fordelene ved å kartlegge på ulike måter for å få en mer helhetlig vurdering av ungdommens behov (Galvin og Erdal 2013, 22).

Men hvordan går det når en av partene i samarbeidet føler at det ikke går så bra med ungdommen? Vår informant fra barneverninstitusjonen hadde tidligere opplevd at de ikke klarte å ivareta barnets behov på den institusjonen det var plassert ved. Om utgangspunktet for at

ungdommens individuelle behov ikke kunne møtes var dårlig kvalitet på kartleggingen eller ungdommens utvikling i en dynamisk prosess uttales ikke fra intervjuobjektet. Uavhengig av dette, så blir det meldt ifra til barneverntjeneste og Bufetat om at det ikke er forsvarlig at ungdommen bor på institusjonen lenger. Det intervjuobjektet da opplever er å bli truet, med at de ikke har rett til å si opp saken. Representanten fra barneverninstitusjonen måtte da kontakte øverste ledelse i Bufetat for å få en løsning på saken. De fikk ingen tilbakemeldinger på saken eller senere plasseringer fra denne barneverntjenesten som de fra før hadde godt samarbeid med. For å oppnå et godt tverretattlig samarbeid så en av forutsetningene et felles verdigrunnlag, som blant annet består av menneskesyn, respekt, åpenhet og redelighet (Galvin og Erdal 2013, 38). Nå fikk vi ikke noe inntrykk av at slike hendelser er dagligdagse, men konsekvensene for den ungdommen det gjelder blir ikke mindre av den grunn. For det *første* så synes vi i dette tilfelle blir utvist dårlig skjønnet ved at man ikke ivaretar menneskesynet å putte ungdommens beste først ved å ta uttalelsen fra barneverninstitusjonen på alvor. Hva som er årsaken til at samarbeidspartnerne ikke lyttet til institusjonen vet vi ikke, men de hadde den daglige omsorgen og vurderte det slik at det ikke var det beste for barnet å forbli på denne institusjonen. Bør ikke barnet da få komme til et annet sted som i større grad er i stand til å ivareta ungdommens individuelle behov? For det *andre* hvilken respekt viser man samarbeidspartneren ved barneverninstitusjonen når de møter de med å forfekte at de ikke har rettigheter til å si opp saken, og komme med trusler om de ikke ønsker å fortsette med plasseringen. Også ved å benevne ungdommen og dens behov som *saken* fører oss tilbake til punkt en, i forhold til menneskesynet. Og for det *tredje* hvor åpen og redelig er man i en samarbeidsprosess om man ikke klarer å kommunisere rundt det som har skjedd i etterkant, slik at dette ikke skal skje igjen?

Som vi ser kan verdigrunnlaget være noe ulikt hos de de ulike samarbeidspartnerne i arbeidet ved å ivareta ungdommens individuelle behov i forkant av en bvl. § 4-24. Når det er sagt så tenker vi ikke at dette er statiske verdier. Vi tenker at disse systemene disse systemene inneholder mennesker, og menneskene som vi samarbeider med i disse systemene. Hvem vi treffer og kjemien mellom disse. I tillegg tar det tid å bygge relasjon, både til ungdommer, medarbeidere og de vi samarbeider med.

6. Avslutting og videre forskning.

Utgangspunktet for denne oppgaven springer ut fra praksis i feltet. Det har igjennom en prosess på flere år utformet seg et område som har vakt vår nysgjerrighet i forhold til muligheter for forbedringer. Denne nysgjerrigheten har vært grobunn til denne oppgaven der vi har ønsket å se på hvordan de ansvarlige instansene kartlegger den enkelte ungdoms individuelle behov før en bvl. § 4-24 plassering. De er to områder som utmerket seg som interessante å drøfte med bakgrunn i de funn vi gjorde fra våre intervjuer. Det første området har vært å belyse det tverretatlige samarbeidet mellom de ulike ansvarlige instansene i prosessen. Dette for å se på mulige forbedringer i utnyttelsen av kunnskapen på tvers av de ulike instansene, som igjen kan bidra til økt kvalitet ved utvelgelsen av institusjon ved bvl. § 4-24 plasseringer. Det andre området er i hvilken grad brukervedvirkningen blir ivaretatt under en tvangsplassering, som i seg selv er en selvmotsigelse. I denne anledning ønsket vi å belyse hvordan det blir lagt til rette for at ungdommene deltar-, og har innflytelse i forkant av plassering. Siden brukervedvirkning starter med ungdommens stemme, har vi ønsket å se hvordan ulike profesjonsutøvere bruker samtale som en metode, for å få kjennskap til ungdommenes ønsker og behov.

6.1 Konklusjon

6.1.1 Brukervedvirkning

I denne oppgave har vårt utgangspunkt vært å besvare: Hvordan sikres ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. §4-24?

For å besvare dette valgte vi innledningsvis å drøfte hvordan det legges til rette for at ungdommene skal oppleve brukervedvirkning, før plassering på institusjon. Vi valgte deretter å bruke *deltagelse* og *innflytelse* som kategorier, for å tydeliggjøre eventuelle muligheter og begrensninger ved brukervedvirkning. Som nevnt tidligere legger plassering etter §4-24 noen begrensninger i forhold til innflytelse, og av denne årsak inkluderte vi to underpunkter. Vi anser at valg av institusjon er et område hvor det er mulig å tenke en grad av innflytelse, og vi ønsket

derfor å drøfte muligheten for dette. Vi valgte å legge inn to alternativer, da vi hevder at *valg av tiltak* inneholder høyere grad av innflytelse, enn å *velge mellom 2 eller flere institusjoner*.

Innledningsvis i prosessen med kartlegging virker det umiddelbart som ungdommene generelt deltar, men Forandringsfabrikken og barnevernsinstitusjonen er samstemt i forhold til at de opplever store avvik i forhold til kartleggingen og den «reelle ungdommen». Barneombudet kommenterer i vårt intervju at de får tilbakemeldinger som underbygger dette. NIT og barneverntjenesten hevder at kartleggingene er tilstrekkelig gjennomført, men tilsyn med NIT i 2017 påviste store svakheter.

I forhold til en vurdering, kan vi først tenke at ungdommene deltar på et tilstrekkelig nivå. Ungdommens manglende kontakt med NIT, dekkes til en viss grad av fokus på brukermedvirkning i deres kartleggingsskjema. Utspill fra barneverninstitusjonen og Forandringsfabrikken, medfører spørsmålstegn ved kvaliteten på selve kartleggingen. Selv om tilsynet med NIT i 2017 er avsluttet, påviser dette svakheter ved systemet. En stor andel saker viste manglende begrunnelse ved valg av tiltak, samtidig som ungdommens synspunkter ikke var vurdert.

I forhold til deltagelse så viser våre funn at barneverntjenesten forteller om gjennomføring av samtaler med ungdommene. Ungdommene prater ikke direkte med NIT, men indirekte gjennom deres ytringer i samtale med saksbehandler. NIT behandler denne informasjonen og inkluderer dette i sine vurderinger. Denne indirekte deltagelsen vil også forekomme ved plasseringer på akuttinstitusjoner, som formidler kartlegging videre til NIT. Tilsyn med NIT i 2017 påviste svakheter med informasjon som formidles via andre, og som ikke dokumenteres i god nok grad.

Teori viser at deltagelse alene ikke er tilstrekkelig for å oppnå brukermedvirkning, det må også vises til *innflytelse*. Derfor ønsket vi å drøfte på hvilke områder ungdommene kunne ha innflytelse i forkant av plassering. Vi spurte Forandringsfabrikken først: De trakk først frem begrepet «å bli jobbet over hodet på», samtidig som de hadde flere konkrete eksempler på områder de kunne ha innflytelse. Noen opplevdes som fornuftige, og som en selvfølge: Ikke altfor mange voksne på møtene, ikke bare inkludere alt negativt, det skal tilrettelegges for at ungdommen ønsker å delta på møter. Andre innspill er muligens vanskeligere å gjennomføre, og noen er ikke nødvendigvis til ungdommens beste: Ungdommen skal godkjenne alle samtaler som

omhandler seg selv, de skal bestemme hva som er greit å si-, og ikke. Vi fastholder ved at det ofte kan være faglige og individuelle begrunnelser for at ungdom ikke skal ha fullt innsyn i alt som omhandler seg selv.

Når vi spør barneverntjenesten om ungdommenes *innflytelse*, stiller de spørsmålsteget ved om ungdommene klarer å se sitt eget beste. De er også skeptisk til endringer i ny barnevernlov, hvor de hevder det skal legges ytterligere vekt på barnets mening. Intervjuobjektet fra barneombudet er mer positiv til lovendringen, og trekker frem behovet for ytterligere dokumentasjon av faglige begrunnelser. Avslutningsvis stiller vi spørsmålsteget ved riktigheten ved utsagnet, om endringer i lov vil medføre at det skal legges ytterligere vekt på barnets meninger.

Under forrige del om deltagelse, ble det ikke påvist annen direkte deltagelse enn møter og samtaler i forhold til kartlegging. Vi vil inkludere deltagelse i forhold til brukermedvirkning i informasjonsinnhentingsskjema til NIT, men etter tilsyn er vi usikker på hvordan dette gjennomføres i praksis. Ut ifra funn kan vi foreløpig ikke registrere nevneverdig grad av innflytelse for ungdommen i forkant av plassering.

Siden vi hittil ikke har registrert noen nevneverdig grad av innflytelse, så vi ønsker å belyse om ungdommene har påvirkning på *valg av tiltak*. Når vi spør våre intervjuobjekter hos NIT, svarer de at de bruker YLS som kartleggingsinstrument og at ungdommene deretter plasseres etter målgruppe og behov. YLS inneholder en viktig del om brukermedvirkning, hvor saksbehandler skal kartlegge ungdommens behov og ønsker. Saksbehandler bes også om å gi en detaljert beskrivelse av hvordan prosessen med kartleggingen av ungdommen har foregått. Som nevnt tidligere anså vi dette som et godt instrument for kvalitetssikring av brukermedvirkningen, men i forhold til dette, viste tilsynet at et stort flertall av sakene mangler dokumentasjon på hvorfor tiltaket er riktig for ungdommen. Uten disse begrunnelser, med hva som er vektlagt, kan man ikke se om ungdommene har hatt reell innflytelse.

I forhold til valg av institusjon, så har både NIT og barneverntjenesten fortalt at det ikke er vanlig at ungdommene får bestemme. De kan vise til noen få eksempler hvor det er tilbudt at ungdommen har fått velge mellom ulike tiltak innad i en barnevernsinstitusjon. NIT velger institusjon på grunnlag av deres YSL, og det kan stilles spørsmålsteget ved hvordan YLS'n ivaretar de individuelle behov til ungdommene. Vi finner det bekymringsverdig at det

fremkommer rapporter på at innsamling av informasjon har blitt betegnet som svak og at avgjørelsene mangler argumentasjon.

Under stor-høringen i forhold til «Glassjenta Ida-saken» overhørte vi et spørsmål om det kunne legges til rette for at ungdommene kunne velge mellom 2 eller flere tiltak. Man innså alle begrensninger rundt en tvangsplassering, samtidig som man ønsket å vurdere et alternativ med valgmulighet for ungdommene. Vi spurte derfor våre intervjuobjekter om hva de mente om et slikt forslag. Forandringsfabrikken var positiv til et slikt forslag, og fortalte at det kunne være positivt med valgmuligheter. Mens både barneverntjenesten og NIT forklarte at det hadde blitt gjennomført noen ganger, men at det ikke var ofte. NIT forklarte at de var positive, men de poengterte at det ikke er nok institusjoner til å gjennomføre dette. Fylkesnemnda var også positiv til forslaget, men som NIT, kommenterte de at det ikke er nok institusjoner til å gjennomføre dette. Det kan fremstå som om det er velvilje for et slikt forslag, men utfordringen ligger i antall tilgjengelige institusjoner.

Våre funn viser at mange er positive til at ungdommene skal kunne velge mellom 2 eller flere tiltak. Fylkesnemnda kommenterte at de ulike valgmuligheter må være institusjoner med et differensiert behandlingstilbud, og at det må begrunnes hvorfor det passer det enkelte barn. Til tross for at alle intervjuobjekter så verdien i dette forslaget, fremhevet både Fylkesnemnda og NIT at det ikke er nok institusjoner til å gjennomføre dette. Når mulighetene for innflytelse ved tvangsplasseringer i utgangspunktet er så få, bør man gjøre videre undersøkelser, om både verdien og gjennomførbarhet ved dette forslaget.

Ungdommens stemme

Som en del av brukermedvirkning, er ungdommens stemme et utgangspunkt. På bakgrunn av gjennomførte intervjuer, har vi ønsket å drøfte hvordan samtaler brukes for å få frem ungdommenes stemme. Herunder har vi innledningsvis tatt for oss hvordan samtalene med ungdommene gjennomføres. Barneverntjenesten formidlet at de gjennomførte samtaler med ungdommene, men forklarte ikke metode eller tidsbruk på dette. I sammenheng med dette trakk vi frem forskning som påviser liten grad av kontakt mellom ungdommene og saksbehandlerne. Dette sto i sterk kontrast med tilbakemelding fra vårt intervjuobjekt hos barneverntjenesten, og vi stilte spørsmål ved store forskjeller mellom de ulike barneverntjenestene. Forandringsfabrikken

fortalte at de strever med å formidle «egen stemme», og vi viste eksempler på forklaring. Giddens samfunnsanalyse viser til forholdet mellom valg og individuell usikkerhet, når mange ungdommer opplever dilemmaer ved valg.

Vi påviste derfor nødvendighet med tilpasset informasjon, tydelighet på valgmuligheter samt en bevisstgjøring av metodebruk. For å underbygge kommentarene fra Forandringsfabrikken, brukte vi kommentarer som Barneombudet har mottatt. De forteller at ungdommene ikke føler at de blir hørt. Vi viste til at dette kunne ha bakgrunn i flere årsaker. Når man ikke får innflytelse, føler man seg ikke hørt. Samtidig kan dette også handle om metode, og Røkenes og Hanssen 2002, 241) viste til at «... god kommunikasjon skjer når det er samsvar mellom det budskapet som blir sendt, og det budskapet som blir oppfattet». Vi fremhevet viktigheten av god dokumentasjon, og her håpet vi tilføring av §6-3a medfører til endret praksis i både argumentasjon og dokumentering. Profesjonelle samtaler handler også om metode, og vi viste til *undersøkende samtale*, og *ungdommens vilje* som god metode for å frembringe kunnskap om ungdommens oppfatninger, væremåte, erfaringer, funksjonsnivå og utviklingsnivå. Metode handler også om forberedelser og tilpassing av samtalen i forhold til den enkeltes ungdoms utviklingsnivå. For å få ungdommene til å delta i ytterligere grad, ønsket Forandringsfabrikken at saksbehandlerne skulle «presse» mer på, og spørre flere ganger. Vi valgte derfor å vise til et eksempel fra vår arbeidshverdag på institusjon: Det er lett å tenke at profesjonsutøverens ansvar ovenfor brukermedvirkning stopper når ungdommen har fått et tilbud om å delta. Noen ganger forsøker man flere ganger før man gir opp, og skyver ansvaret over på ungdommen. De vil ikke delta. Under vår prosess på institusjonen, ble *vårt ansvar* mer tydelig. Hvis ungdommen ikke vil delta eller samhandle, er det profesjonsutøveren som har ansvaret og må endre metode for å skape deltagelse.

Våre funn viser at barneverntjenesten gjennomfører samtaler, uten å forklare metode eller tidsbruk. Forandringsfabrikken formidlet at de ønsket at det blir brukt mer tid på samtaler. Dette utsagnet underbygges av empiri som viser til at det er lite kontakt mellom ungdom og saksbehandlere. I denne sammenheng poengterte Barneombudet at det er store forskjeller mellom de ulike barneverntjenestene. Forandringsfabrikken forteller videre at de ofte sliter med å formidle «sin stemme», i tillegg til at de ikke føler seg hørt. Vi har stilt barneverntjenesten spørsmålet om dette handler om ressurser, men de benektet dette.

Kvaliteten på samtalen vil i stor grad påvirkes av den relasjon som finnes mellom ungdommene og profesjonsutøverne. Vi viste til undersøkelser som viser at relasjon ofte betyr mer enn metode, og på grunn av dette ønsket vi å undersøke hvordan vi ser dette blir brukt for å få frem ungdommenes stemme. Vårt intervjuobjekt fra barneverntjenesten fortalte at de gjennomførte samtaler med ungdommene, men ga ikke en utdyping av metode eller tidsbruk. NIT forklarte at de sjelden hadde kontakt med ungdommene, og at de bruker akuttinstitusjonene for å formidle ungdommenes stemme. Vi argumenterte for at akuttinstitusjonene kan være et egnet sted for kartlegging av ungdommene, og at forholdene der i større grad ligger til rette for samtaler og relasjon, enn andre steder i barnevernet.

I våre funn forteller NIT at de bruker akuttinstitusjonene for å oppveie for deres egne manglende kontakt med ungdommene. Evidens viser at relasjon ofte betyr mer enn metode, og da kan dette være et fornuftig tiltak, selv om personlig kontakt ofte er å foretrekke. Akuttinstitusjoner tilbringer ofte mer tid, og gjør mer felles aktivitet sammen med ungdommene enn andre profesjonsutøvere. Dette er et godt utgangspunkt for samtale, og vi mener dette bør vurderes som en fast base for kartlegging, i større grad enn i dag.

Vi har tidligere trukket frem kommentarer fra ungdommene som forteller at de sliter med å uttrykke seg, Derfor har vi avslutningsvis ønsket å bringe inn *samtaleprosess* fra Fylkesnemnda, som et eksempel på hvordan man kan møte ungdommenes utfordringer. Vårt intervjuobjekt fra Fylkesnemnda anerkjente at forhandlingsmøte hos dem, ikke er godt tilrettelagt for barn og ungdom. Utgangspunkt er en veldig formell ramme, som ikke innbyr til samarbeid. De ser også at mye fokus på negativ atferd og hva som har gått galt, kan være svært belastende for ungdommene. Intervjuobjektene fra Forandringsfabrikken har tidligere reagert på et ensidig negativt fokus, og at det ikke blir lagt til rette for at de skal delta. Fylkesnemnda har valgt å undersøke om de kan møte disse utfordringene og satte i gang prøveprosjektet med samtaleprosess. I stedet for et negativt fokus, blir det heller vektlagt å finne fremtidige ordninger som er til det beste for ungdommen. Videre ble muligheten til å bringe andre parter inn i prosessen fremhevet, og de viste til eksempelet hvor institusjonen kan delta og møte ungdommen før plassering. Vi trakk frem fordelene med nemndleder som i større grad kan innta en meklerrolle, som hjelper partene med å finne felles forståelse.

Våre funn viser at Fylkesnemnda har anerkjent at de har en stor utfordring med gjennomføringen av et forhandlingsmøte. De kommenterer selv at det ikke er tilrettelagt ungdom, og at det kan være svært belastende for ungdommene. Samtaleprosess skal ha fokus på løsninger til beste for barnet, og nemndleder blir i større grad en mekler enn tidligere. Empiri viser at sannsynligheten for et godt resultat er større ved bruk av samarbeid.

6.1.2 Tverretatlig samarbeid

Når vi arbeidet oss igjennom intervjuene fant vi flere serier med interessante utsagn i forhold til samarbeidet mellom de ulike etatene. Vi så på det tverretatlige arbeidet ved kartleggingen av ungdommen og prosessen ved å ivareta deres individuelle behov ved valg av institusjon. Disse ble plassert i tre ulike kategorier, og en av de var i forhold om ressurser påvirker kvaliteten i det tverretatlige samarbeidet for kartlegging og valg av plasseringer.

Slik det fremstår i våre funn ser det ikke ut til at barneverntjenesten selv opplever at de har for knappe ressurser i form av kapasitet til å kartlegge ungdommene som plasseres etter bvl. § 4-24. De gir til uttrykk at de får god støtte av NIT i denne prosessen, ved drøfting og bistand til kartlegging. Derimot så ser det ut til at barneverninstitusjonene, det politiske miljøet og representantene for barna ikke alltid synes at ressursene til barneverntjenestene er tilstrekkelige i form av god kvalitet på kartleggingen av ungdommene. Det fremgår av uttalelsene til barneverninstitusjonene og fylkesnemnda i studien, at det er store forskjeller i kvaliteten i kartleggingen fra de ulike barneverntjenestene. En medvirkende årsak til den varierende kvaliteten hos de ulike barneverntjenesten i kartleggingen, kan ha utspring i det valget de tar ved å bruke NIT som drøftings partner eller ikke. NIT informerer oss om at de tilbyr drøfting til barneverntjenesten i forbindelse med arbeidet ved finne rett institusjon til den enkelte ungdom, men bekrefter også at ikke alle barneverntjenester benytter seg av dette tilbudet. Som vi vet har NIT en unik oversikt over landets institusjoner og hva de representerer i form av spesialisert kunnskap til hjelp for ungdommene ved å finne rett institusjon. I lys av dette anser vi det som en fordel for barneverninstitusjonen og kunne drøfte sine plasseringer med NIT. NIT må ses på som en ressurs med en unik kompetanse som ingen andre innehar i dette tverretatlige samarbeidet. En hindring for utnyttelsen av denne ressursen, er at NIT ikke har en klart definert rolle som

drøftingspartner i kartleggingsprosessen. Som tidligere nevnt uttrykker NIT at det er forskjeller imellom barneverntjenester i forhold til ønsket om å drøfte i fellesskap. Denne skjevheten i bruk av ressurser hos barneverntjenestene, kan være med på å forsterke det inntrykket barneverninstitusjonene og Fylkesmannen har ved at det finnes kvalitetsmessige forskjeller hos de ulike barneverntjenesten. Våre antagelser med utgangspunkt i studien, er at man ved å gi NIT en klarere definert rolle til å veilede barneverntjenestene, kan bidra til å øke ressursene til å kartlegge ungdommene som plasseres etter bvl. § 4-24. Teorien innen tverretattlig samarbeid underbygger dette ved at tettere samarbeid øker forståelsen for hverandres ansvarsområder, og bidrar til å bygge relasjoner. Ved tettere relasjon mellom NIT og barneverntjenestene vil flyten av kunnskap mellom samarbeidspartene øke. Denne relasjonen og deling av kunnskap vil komme ungdommen til gode ved at man i større grad sikrer ivaretagelsen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering ved høyere kvalitet på kartleggingen og institusjonsvalget.

Vi drøftet også funnene i studien ved uttalelser fra barneverninstitusjonene, fylkesmannen, og de som representerer barna, om påstått manglende ressurser i barneverntjenestene. Disse påstandene underbygges også av den politiske debatten og incentivet ved fokuset på å få ned gjennomsnittet på antall saker per saksbehandler i barneverntjenestene. Vi har belyst dette med ulike teorier som tentativt kan fortelle noe om hvorfor barneverntjenesten i vår studie ikke selv oppfatter at de har knappe ressurser. Her har vi ingen evidens for sammenhengene som ble drøftet, men valgte allikevel å trekke dette frem med bakgrunn i de ulike oppfatningene om barneverntjenestene sine ressurser i vår studie. Årsaken til dette er at vi ønsker en refleksjon over to ulike perspektiver for å forstå forskjellene ved uttalelsene i studien. I det første perspektivet ser man barneverntjenesten isolert sett i forhold til den kvaliteten de leverer på kartleggingen av ungdommen. Denne kan man i noen tilfeller se som manglende og ufullstendig, slik som en del av våre informanter påstår. I det andre perspektivet ønsker vi å legge inn de rammer og ressurser som barneverntjenesten må forhold seg til i sitt arbeide. Faktum i dette perspektivet er at man har to uker på å kartlegge og fremme en bvl. § 4-24 sak for fylkesnemnda. I denne perioden så er det jo ikke slik at de eksempelvis femten andre sakene som saksbehandler har, blir satt på vent. Alle barna i barnevernet har behov for en mer eller mindre kontinuerlige oppfølging. Med bakgrunn fra intervjuene i studien så hevder vi at det på et individuelt nivå finnes et genuint ønske om å hjelpe ungdommene ved å finne rett plassering. Problemet kan da synes å være at man ikke har de

rammene i form av ressurser som kreves for å utføre de oppgavene man er pålagt. Dette kan resultere i en redusert kvalitet på kartleggingen av ungdommenes individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24. Poenget med dette resonnementet er å belyse at man internt i barneverntjenesten kan se tydelig forskjell på ressurser på individ og ramme nivå. Derfor kan årsaken til det ulike synet på ressurser være begrunnet i perspektivet til intervjuobjektene i vår studie, uten at vi har noen evidens som underbygger dette.

I den neste kategorien av tverretatlige temaer som kom frem i studien vår, så er det et felles verdigrunnlag som drøftes. Som vi har nevnt tidligere så er det liten grunn til å betvile at aktørene i det tverretatlige samarbeid har en felles målsetning ved at de ønsker å hjelpe ungdommene som plasseres etter bvl. § 4-24. Vårt intervjuobjekt som representerer barneverninstitusjonene fortalte om sin erfaring der man potensielt ikke hadde lykkes med å ivareta ungdommenes individuelle behov i forkant av plasseringen. Vi får en narrativ fremstilling av et plasseringsbrudd, på lik måte som vi gjentatte ganger har sett det i vår praksis. En forutsetning for å oppnå godt tverretatlig arbeid er et felles verdigrunnlag. Når en plassering tilsynelatende går godt så har vi få indikasjoner på at det ikke finnes et felles verdigrunnlag, men når en plassering derimot ikke fungerer som tiltenkt, så fremstår det fra uttalelser fra barneverninstitusjonene at det felles verdigrunnlaget svekkes. Dette underbygger vi ved at barneverntjenesten og Bufetat ikke ser ut til å ta på alvor den bekymringen institusjonen har rundt ungdommen. Den som først og fremst blir skadeildene, om plasseringen ikke er rett er ungdommen. Hvilket *menneskesyn* fremmes her? Ungdommen er i en uhensiktsmessig situasjon, og får slik institusjonen ser det ikke adekvat hjelp. Burde ikke samarbeidspartneren da bistå i å endre situasjonen til det beste for ungdommen, i motsetning til å true barneverninstitusjonen? Hvilken *respekt* viser man både samarbeidspartneren og ungdommen ved å unngå å ta tak i situasjonen ved og finne en alternativ løsning? I tillegg så setter vi spørsmål rundt *åpenhet og redelighet* Bufetat og avstå fra å svare institusjonen når de frastår fra å kommunisere med barneverninstitusjonen i etterkant av hendelsen og formell henvendelse sentralt. Vi vet ikke den fulle bakgrunnen for denne situasjonen og har bare fått presentert en side av saken. Det som fremstår som interessant ved funnet, er at det kan se ut som at det er enklere å ha en felles plattform for verdier når samarbeidet går bra, enn når det oppstår konflikter imellom samarbeidspartnerne. Dette løfter frem et behov for å kunne skape en felles forståelse og relasjoner i forkant av konflikter, og at det

kan være viktig og riktig og bruke ekstra ressurser på dette. En slik ekstra bruk av ressurser vil fundamentere et felles verdigrunnlag som vil tåle større påkjenninger parallelt med satsingen på relegasjons- og kunnskapsflyten i det tverretatlige samarbeidet.

For at et tverretatlig samarbeid skal fungere godt, så er man avhengig av man kjenner styrkene og svakhetene til de andre instansene. Det bør derfor deles informasjon mellom instansene, som kan bidra til at hensiktsmessige avgjørelser blir tatt til ungdommens beste. Det fremkommer tydelig i studien at spesielt barneverntjenester, men også fylkesnemnd misforstår NIT sin oppgave. NIT kommer med flere påstander om at barneverntjenestene har en forventning om utarbeidelse av en sakkyndig rapport fra NIT, som skal styrker deres fremlegg for fylkesnemnda for vedtak etter bvl. § 4-24. NIT uttrykker frustrasjon over denne forståelsen, som ikke er i tråd med deres mandat. Denne misforståelsen bekreftes også fra barneverntjenesten som vårt intervjuobjekt, de trekker frem sekundær vurderingen fra NIT som en stor styrke i deres fremlegg for fylkesnemndene. Her kolliderer rolleforventningene. Vi kan av den grunn med rimelig høy grad av sikkerhet hevde at det finnes evidens for et forbedringspotensial i det tverretatlige samarbeidet ved å ivareta ungdommens individuelle behov i forkant av plassering etter bvl. § 4-24. Dette bygger på teori om tverretatlig arbeid, som påpeker at informasjonsflyt er en viktig faktor for godt samarbeid.

6.2 Videre forskning

Arbeidet med oppgaven har bragt frem flere spørsmål en den har kommet med svar. Dette har vekket vår nysgjerrighet, og vi har underveis i prosessen drøftet muligheter for forskning på andre områder, som springer ut fra vår problemstilling.

Noen av de tar vi opp her:

- Studien åpner for at man kan forske på om Nasjonalt Inntaks bidrag til drøfting utgjør en forskjell for ressursene i barneverntjenesten. Videre om dette utgjør en forskjell ved om plasseringen blir vellykket i form av brukerundersøkelser og statistikk i forhold til plasseringsbrudd på bv. § 4-24 institusjoner.

- Vi drøftet også om det kunne være behov for en koordinator. Denne koordinatoren kunne jobbe på utsiden av samarbeidet, men bistå med å avklarer roller og sørge for god informasjonsflyt i det tverretatlige samarbeidet.
- En studie for å komplementere kunnskapen når det gjelder å praktisere brukermedvirkning i forbindelse med tvangsplasseringer hadde vært interessant. Dette da disse to begrepene i sin natur ikke er så helt enkle å forene i praksis.
- Vi observerte at flere av intervjuobjektene var bekymret i forhold til om ungdommene fikk rett hjelp i form av at svært mange unge på barneverninstitusjoner har psykiske problemer. Flere av våre intervjuobjekter påpekte et behov for utredning innenfor psykisk helsevern. Vi undrer hvordan barneverntjenesten skal være i stand til dette alene i en forberedelse til en bvl § 4-24 sak. Dette er jo ikke barnevernspedagogens fagfelt og kan by på utfordringer når det gjelder å fastsette utspringet til ungdommenes atferdsmessige uttrykk (Aamot 2011, 291). Vi ønsker derfor mer forskning i forhold til tiltak med tverretatlige forankring mellom BUP og barnevern velkommen. Slik som pilotprosjektet akutten i Trøndelag som et akutt- og utredningstilbud som drives i samarbeid mellom Bufetat Midt-Norge og helse Nord-Trøndelag (Prop 73L, 66). Her vil barneverntjenesten kunne få hjelp fra to instanser i en hektisk periode til å kartlegge ungdommene bedre. Både i forhold til atferd og psykiske utfordringer og man vil få en mer treffsikker utredning og bidra til at barneverntjenesten får avlastning i forhold til kartleggingen av den enkelte ungdom behov.

Litteraturliste

- Aamot, Laila Granli, Aamot, Ingrid, Schellenberg, Lise, Størkersen, Lise. 2011. *samhandling mellom barnevern og BUP – Kunnskapsutvikling i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Aase, Tor Halfdan og Erik Fossåskaret. 2014. *Skapte virkeligheter*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Arnstein, Sherry. 1969. *A Ladder of Citizen Participation*. I *The Citizens handbok*.
<http://www.citizenshandbook.org/arnsteinsladder.html>
(12.04.19).
- Barne- og familiedepartementet. 2003. *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
(12.05.2019).
- Barne- og familiedepartementet. 2018. *Endringer i barnevernloven fra 1. juli*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-i-barnevernloven-fra-1.-juli/id2606170/>
(17.04.2019).
- Barne- og likestillingsdepartementet. 2019. *Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*.
<https://oxfordresearch.no/wp-content/uploads/2019/02/Evaluering-av-fors%C3%B8k-med-samtaleprosess-i-fylkesnemndene.pdf>
(12.05.19)
- Befring, Åse Marit. 2019. *Disse historiene får barnevernansatte til å demonstrere mot Erna Solberg*.
<https://www.nrk.no/norge/disse-historiene-far-barnevernansatte-til-a-demonstrere-mot-erna-solberg-1.14409162>
(05.05.2019).
- Brinkmann, Svend og Steinar Kvale. 2012. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Bufdir. 2017. *Nasjonalt inntaksteam (NIT)*.
<https://www.bufdir.no/Kontorsok/Inntak/Nasjonaltinntaksteam NIT/>
(24.04.2019).
- Bufdir. 2018. *Rutine 01: Skjema for innhenting av informasjon for vurdering av institusjonsplass for ungdom med alvorlige rus- eller atferdsvansker*.

<https://www.bufdir.no/PageFiles/20602/NIT%20Rutine%2001%20Skjema%20for%20innhenting%20av%20informasjon.pdf>

(18.04.19)

Bunkholt, Vigdis og Mona Sandbæk. 2008. *Praktisk barnevernarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Dahl, Øyvind. 2001. *Møter mellom mennesker - Interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Dalland, Olav. 2007. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, May Britt. 2013. *Atferdsvansker hos barn – Evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm AS

Ekeland, Tor-Johan. 2009. Evidensbasert behandling: Kvalitetssikring eller instrumentalistisk mistak. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. 35:1036-1047

Falck, Sturla. 2006. *Mellom straff og behandling*. Oslo: Kommuneforlaget.

Fylkesmannen Hordaland. 2018. *Rapport fra tilsyn med Nasjonalt inntaksteam i Bufetat 2017*.

<https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/hordaland/2017/bufetat-tilsyn-med-nasjonalt-inntaksteam-2017/>

(07.05.2019).

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. 2019. *Retningslinjer for samtaleprosess i fylkesnemndene*.

<https://www.fylkesnemndene.no/globalassets/pdfer/samtaleprosess.pdf>

(13.05.19)

Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. Kristiansand: Høyskoleforlaget A/S

Glavin, Kari og Bodil Erdal. 2013. *Tverrfaglig samarbeid i praksis – Til det beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: Kommuneforlaget.

Gulbrandsen, Liv Mette (red); Bjørg Fallang; Benedicte C. Rappana Olsen; Kari Opsahl; Sissel Seim; Oddbjørg Skjær Ulvik; Ingvil Øien; Sigrid Østensjø. 2014. *Barns deltagelse i hverdagsliv og profesjonell praksis*. Oslo. Universitetsforlaget.

Halvorsen, Terje. 2012. *Miljøarbeid i institusjoner for utsatte unge*. Bergen: Fagbokforlaget.

Harsheim, Janike og Helge Strand Østtveiten. 1995. *Samarbeid i barnevernet – Realitet eller*

- retorikk?* Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Hennum, Nicole. 2006. Faresignaler i tiltaksindustrien. *Norges barnevern* nr.1:23-42.
- Høstmølingen, Njål; Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red). 2016. *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kinge, Emilie. 2012. *Tverretatlig samarbeid omkring barn – En kilde til styrke og håp?* Oslo: Gyldendal Akademiske
- Knutsen, Harald. 2004. «samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser» i *Dugnadsånd og forsvarsverker – tverretatlig samarbeid i teori og praksis*» Red. Repstad, Pål. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget A/S
- Langaard, Kari. 2018. *Profesjonelle samtaler med ungdom: Et utviklingsfremmende perspektiv*. 1. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lauås, Kirsti og Per Lauås. 2004. *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lov av 17. juli 1992 nr. 100 lov om barneverntjenester.*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven>
(12.04.19).
- Malterud, Kirsti. 2011. *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget
- Myhra, Ann-Beate. 2012. *Fra bruker til samarbeidspartner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- NOU 2009:22. *Det du gjør, gjør det helt – bedre samordning av tjenester for utsatte barn og Unge*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- Ofstad, Kari og Randi Skar. 2010. *Barnevernloven*. 5. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ogden, Terje. 2012. *Evidensbasert praksis i arbeidet med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Olsen, Terje, Aida Tesfai og Adrian Lorentsson. 2019. *Unge og medvirkning. Maktbruk for nybegynnere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Prop. 73 L (2016-2017) *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)* Barne- og likestillingsdepartementet
- Ringdal, Kristen. 2013. *Enhet og mangfold, Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke A/S
- Rød, Solfrid og Eirik Vigen. 2019. *Maksgrense på 15 barn per ansatt i barnevernet får ikke*

støtte på Stortinget.

<https://fontene.no/nyheter/maksgrense-pa-15-barn-per-ansatt-i-barnevernet-far-ikke-stotte-pa-stortinget-6.47.616705.9b3d0563aa>

(05.05.19).

- Røkenes, Odd-Harald og Per-Halvard Hanssen. 2012. *Bære eller bryte - Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget
- Rønning, Rolf og Liv Johanne Solheim. 1998. *Hjelp på egne premisser? - om brukermedvirkning i velferdssektoren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandæk, Mona (red). 2001. *Fra mottaker til aktør - brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Schjeldrup, Liv E. og Cecilie Omre (red). 2007. *Veivisere for et fremtidig barnevern*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Seim, Sissel og Tor Slettebø (red). 2007. *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Strandbu, Astrid og Svein Arild Vis. 2008. *Barns deltagelse i barnevernssaker*. Barnevernets Utviklingscenter i Nord-Norge.
- Terum, Lars Inge og Harald Grimen. 2009. «Profesjonsutøvelse – kvalitet og legitimitet». I *Evidensbasert profesjonsutøvelse*. Res. Harald Grimen og Lars Inge Terum. Oslo: Abstrakt forlag.
- Thomassen, Magdalene. 2006. *Vitenskap, kunnskap og praksis – innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Winsvold, Aina. 2011. *Sammen for barn og unge – bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Østtveiten, Helge Strand. 1996. *For barnas skyld – En studie av samarbeidet mellom barnevernet og offentlige tjenester*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Øvreeide, Halvor. 2009. *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. 3. utgave. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Intervjuguide nasjonalt inntaksteam/Bufetat

1. Det ble våren 2016 valgt å endre system vedrørende innsamling informasjon ved endt plassering på institusjon etter bvl. §§ 4-24 og 4-26 ved resultatmåling (YLSS/CMI). Hva er bakgrunnen for denne endringen?
2. Hvilken bredde føler NIT at de har å tilby i forhold til institusjonsplasser for bvl. §§ 4-24 og 4-26? Får bv.tj. eller de unge noen ganger velge mellom ulike plasseringsalternativer?
3. Ved søk på internett finner vi finner lite informasjon om hvordan NIT jobber, hva er årsaken til dette?
4. Hvem er kontrollerende instans for kvaliteten hos NIT/Bufetat?

Faglig plattform/rutiner

1. Finnes det en felles faglig forankring hos barneverntjeneste, Bufetat og barneverninstitusjonene utenom det lovregulerte? Se på ordlyd, få frem budskap
2. Får NIT informasjon underveis i plasseringer etter bvl. §§ 4-24 og 4-26 om bruk av tvang? Om dette er tilfelle og man ser en høy grad av tvangsbruk, eller annen relevant informasjon som signaliserer at plassering ikke fungerer etter målsetting, har man i NIT rutiner for å gjøre tiltak i forsøk på å forhindre brudd i plasseringen?
3. Hvordan tenker NIT at dagens system der ulike aktører drifter barnevernsinstitusjoner fungerer, får de unge et likt nok plasseringstilbud uavhengig av om de er plassert hos, private-, offentlige- og ideelle aktører? Har systemet endret seg til det bedre i forhold til bredden i institusjonsutvalget etter at anbudssystemet ble innført i Norge?
4. Vi antar at arbeidet med resultatmålinger også vil gi noen indikasjoner på hvilke resultater hver enkelt institusjon har med gitte ungdomsgrupper. Tenker man at disse resultater kan brukes i et videre arbeid for å forbedre både institusjoner- og utvelgelsesprosessen av institusjoner til ungdommene?
5. Vår erfaring fra praksis i private institusjoner viser ofte at våre tyngste klienter kommer direkte fra offentlige institusjoner med plasserings brudd. Blir det i enkeltstående tilfeller opprettet nye tiltak i form av institusjonstilbud i Bufetat sitt system?
6. Vi antar at institusjonsplaner og kvalitetsgodkjenningen legges til grunn ved vurdering av plassering etter bvl. §§ 4-24 og 4-26 ved den enkelte institusjon, men er det andre faktorer som også er med og påvirker prosessen?
7. Hvordan venter Bufetat tilknytning og relasjoner i nærmiljøet som den unges behov opp mot å flytte en ungdom langt fra sitt hjemsted fordi institusjonen anses som mer egnet «behandlingsmessig».

Innhenting/deling av info

1. Hvordan ivaretar Bufetats kategoriseringssystem (omsorg/atferd av ulike typer) behovet for traumebevist omsorg? Hvordan kartlegges dette behovet av NIT før valg av institusjon?

Brukermedvirkning

1. I alt barnevernsarbeid er prinsippet om brukermedvirkning sentralt. Har NIT rutiner som skal sørge for at hensynet til barnets mening ivaretas i den grad det er mulig ved plassering?
2. I hvilken grad har NIT direkte kontakt med barnet? Baseres avgjørelsen om plasseringssted kun på sekundærinformasjon fra barneverntjenestens undersøkelser rundt barnet?

Tverretatlig/faglig samarbeid (arbeid på tvers av instanser)

1. Er rollefordelingen mellom barneverntjeneste og Bufetat/NIT per i dag tydelig? Fungerer denne delingen godt? Mottar dere god nok informasjon, for å finne egnet institusjonsplass?
2. Hva tenker NIT om at Oslo er i en særposisjon i forhold til delingen mellom stat og kommune? Hva er styrker og svakheter ved en slik ansvarsdeling som finnes i resten av landet?
3. I hvilken grad og hvordan samhandler NIT og barneverntjenester i saker der det er usikkerhet rundt plasseringsvalget? Der det for eksempel er usikkerhet på om man skal benytte fosterhjem eller institusjonsplassering.
4. Har NIT noen direkte kontakt med barneverninstitusjonene for å tilegne seg oppdatert informasjon om deres spesialiteter innenfor fagfeltet?
5. Har NIT inntrykk av at det er samsvar mellom institusjonsplan/kvalitetsgodkjenningen og reell kompetanse på institusjonene?
6. Hvordan kvalitetssikres det at barneverninstitusjoner får god nok informasjon om ungdommen før inntak?
7. Tenker NIT det er behov for ytterligere koordinering av informasjonsflyten og instansene som er involvert ved plassering etter bvl. §§ 4-24 og 4-26?

Bruk av begrepet atferd

1. Bruken av begrepet «atferd» i barnevernet diskuteres, og psykologspesialist Dag Ø. Nordanger og Forandringsfabrikken med flere, hevder at det i for stor grad fokuserer på

ungdommenes reaksjoner, fremfor hva som ligger bak handlingene. Blant annet på bakgrunn av dette foreslår de å fjerne dette begrepet fra barnevernet.

Har du noen tanker rundt dette?

Intervjuguide til Barneverntjenesten ved barnevernleder

Tverretatlig samarbeid:

Samarbeid med institusjonene og eksterne helseinstanser:

1. Når ungdommer med behov for koordinering av ulike helsetjenester plasseres etter § 4-24 i en annen region en hjemkommune, vil det da være normalt at barneverntjenesten har ansvar for å informere aktuelle helsetjenester som f.eks. Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk ved plasseringsstedet, eller er dette å anse som institusjonens oppgave?
2. Har dere noen konkrete erfaringer der ungdommen har endret eksterne helsetjenester fra en helseregion til en annen (som f.eks. BUP), og hva er ditt inntrykk av denne overflyttingen?
3. Av ulike årsaker velger man ofte bevisst å plassere institusjoner på mindre steder, og gjerne litt utenfor sentrale strøk. Dette medfører i noen tilfeller en lang kjørevei mellom institusjonene og eksterne helsetjenester. Har dere noen erfaringer der dette har blitt ansett som en ekstra utfordring?
4. Hvis man har ungdom med et særskilt behov for oppfølging av eksterne helsetjenester, blir dette tatt med i vurderingen i forhold til valg av institusjon? Og eventuelt hvordan?

Samarbeid mellom barneverntjenesten og Bufetat/Nit:

1. Hvordan undersøker barneverntjenesten om institusjonen kan gi rett hjelp for den enkelte ungdom som plasseres etter § 4-24? Her tenker vi f. eks. på geografi, metodikk og kompetanse.
2. Hvordan fungerer samarbeidet mellom dere og Bufetat/Nit i prosessen ved å finne rett institusjonsplass for de unge? Ser du områder som har forbedringspotensial i denne prosessen?

3. Hvor stor er barneverntjenestens mulighet for å påvirke valg av institusjon? Hvordan vil man eventuelt løse situasjoner der dere har ulike konklusjoner enn Bufetat/Nit i forhold til plasseringsalternativ?
4. Noen ganger opplever man brudd i institusjonsoppholdet av ulike årsaker. Finnes det rutiner for hvilke vurderinger man skal ta med tanke på re plassering? Hvordan forsøker man å sikre ytterligere brudd-, og re plasseringer i forkant av § 4-24 plasseringer?
5. I forhold til plasseringer etter §§ 4-24, opplever dere ofte plasseringsbrudd? Ser dere noen tendenser i årsakene til disse plasseringsbruddene?
6. I forhold til plassering av ungdom etter §§ 4-24, hva tenker dere i barneverntjenesten om ansvarsdelingen mellom stat og kommune? Ser dere noen klare fordeler eller svakheter?
7. Er det noen institusjonstilbud dere savner? (f.eks. spesiell kompetanse, annen bemanning, beliggenhet, faglig plattform el.) Har du tanker rundt de såkalte «sterktiltak» institusjoner som kan tilby det lille ekstra for de «tyngste» § 4-24 tilfellene?

Innhenting/deling av informasjon:

1. Har barneverntjenesten rutiner for å sikre at plasseringsstedet får den informasjonen de trenger for å ta imot ungdom etter § 4-24? Hender det at dere får tilbakemeldinger fra institusjonene om at de savner informasjon?
2. Anser du at barneverntjenesten har tilstrekkelig kunnskap, rammer og ressurser til å gjennomføre undersøkelser- og rapporteringer for å gi et godt grunnlag for å velge riktig institusjonsplassering ved § 4-24 plasseringer? Er det noe du etterlyser/savner i denne sammenheng?
3. Før dere sender henvisning til Bufetat/regionalt inntaksteam i forhold til plassering etter § 4-24, har dere alltid på forhånd en tydelig konklusjon i forhold til ungdommenes behov og hva institusjonen bør kunne tilby?
4. Har dere opplevd å få tilbakemeldinger fra nemndleder om behov for videre utdyping av den informasjon som foreligger i Fylkesnemndsaker vedrørende plasseringer etter § 4-24? Har dere erfaring med at Fylkesnemnda ikke har vært fornøyd med den institusjonen som ble foreslått som alternativ?

Intervjuguide til Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker ved fagsjef sentralenheten

1. Kan du beskrive saksgangen i en § 4-24 sak som fremmes for nemnda, vi tenker spesielt på informasjonsinnhenting og det tverretatlig samarbeid i forkant av en sak?
2. I forhold til grunnlaget for § 4-24 vedtak i nemnda: I hvilken grad tenker du at dere får nødvendig informasjon til å ta gode beslutninger om plassering etter § 4-24?
3. Har du eksempler på mangler i forhold til dokumentasjon i noen av disse sakene, og er det noen spesielle områder av dokumentasjonen som skiller seg ut i positiv eller negativ forstand?
4. Forekommer det at Fylkesnemnda ikke er fornøyd med den institusjon som er foreslått som alternativ i § 4-24 saker? Hvis ja, kan du gi eksempler på begrunnelser for dette og hvordan man jobber for å påvirke saken for finne den institusjonen man tenker kan gi barnet best mulig hjelp?
5. I tilsynsrapporten av 19. september 2016 «Dei forsto meg ikkje» kommenterer Nemndlederen i Rogaland deres nødvendighet av informasjon fra andre i forhold til å avgjøre om institusjonene er riktige for barnet. Hun sier at det er deres «ømme punkt», og at de som oftest ikke får godt nok svar på hvorfor akkurat denne institusjonen er god for akkurat dette barnet, selv om de under saksbehandlingen prøver å få informasjon fra både kommune, Bufetat og institusjonen. Er dette noe dere kjenner dere igjen i, og har du forslag til hvordan man kan bedre kvaliteten på det tverretatlige samarbeidet for å finne rett institusjon til det enkelte barn i § 4-24 saker.
6. Hvem har ansvaret for å koordinere det tverretatlige arbeidet ved å skaffe rett institusjon til rett barn i § 4-24 saker?
7. Er det noen institusjonstilbud dere savner? (f.eks spesiell kompetanse, annen bemanning, beliggenhet, faglig plattform el.)
8. Hvis vi tenker at det legges opp til at ungdommer som plasseres etter § 4-24 får velge mellom f.eks to ulike plasseringsalternativer, hva tenker dere vil være hindringer for å gjennomføre en slik alternativ ordning?
9. Har dere i Fylkesnemnda eksempler i saker vedrørende § 4-24, der ungdommers brukermedvirkning har kommet tydelig frem?
10. I hvilken grad opplever dere at ungdom som plasseres etter § 4-24 selv ønsker å være en aktiv deltager i sin egen sak?

11. I forhold til bvl. § 6-3 a, skal det nå stilles krav til begrunnelse, og det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets synspunkt, og hvilke vekt barnets mening er tillagt. Har dere sett noen endringer i praksis etter at denne lovendringen trådte i kraft 20.04.18?
12. Hvor tydelig kommer reell brukermedvirkning frem i saksfremlegget fra barneverntjenesten? Har du tanker om hvordan den reelle brukermedvirkningen eventuelt kan styrkes?
13. Hva kan være eventuelle utfordringer for å sikre at ungdommer som plasseres etter § 4-24, gis reell brukermedvirkning?
14. I samtale med Barnevernsproffene tar de opp misnøye rundt begrepet tvang. Hva er dine/Fylkesnemndas tanker rundt dette begrepet?

Intervjuguide til leder barneverninstitusjon

Innhenting/deling av informasjon:

1. Dekkes behovet i forhold til informasjon som dere anser nødvendig for å forberede inntak av ungdommer? Erfarer dere noen markante trekk i spesifikke områder av informasjon som savnes?
2. Under-/overrapportering er et tema i forhold til ungdommenes dokumentasjon ved inntak. Opplever dere samsvar mellom beskrivelsen av ungdommene i dokumentasjonen, og de ungdommene dere møter?
3. Hvordan jobber dere på institusjonen i forkant av plassering? Har man rutiner for konkrete tiltak?

Faglig plattform/rutiner:

1. Metodikk kan variere fra behandlingssted til behandlingssted, men kan også variere over tid, og kanskje til tider preges av «hva som er i vinden». Vi ser at dagens institusjoner preges av mye fokus på traumbasert omsorg. Hvordan forholder man seg i private institusjoner til valg av metodikk?
2. Finnes det en felles faglig forankring hos barneverntjenesten, Bufetat og barneverninstitusjonene utenom det lovregulerte?

3. Fylkesmannen kommenterer i tilsynsrapport av 19. september 2016 «*Dei forsto meg ikkje*»; «*Det Ida hadde, og andre har behov for, er ein institusjon som har både barnevernfagleg og barne- ungdomspsykiatrisk kompetanse. Tilbod som er tilpassa behova deira. Den institusjonen finst ikkje i dag*». I forhold til din kunnskap om institusjoner, er det praktisk mulig å ivareta krysningsfeltet mellom barnevern og psykiatri, og hva er eventuelle hindringer?
4. Du har tidligere nevnt løsninger om opprettelse av det man kan kalle «sterk-tiltak». Hvordan tenker du at dette kunne vært organisert? Hva er eventuelle hindringer for at man starter opp med dette?
5. Personalgruppen er de som har det direkte arbeidet knyttet til ungdommene på institusjonen. Hvilke hensyn er vanlige vurderinger ved sammensetting av en personalgruppe? I hvor stor grad er det viktig å beholde en «kjerne», og unngå utskiftninger? Er det noen tilfeller der det er fornuftig med bytte av personal i gruppen? Hvordan kan vikarbruk påvirke stabilitet på institusjonen?
6. Sett fra din posisjon, hvordan opplever du kvaliteten på de ulike barneverninstitusjonene i Norge i dag? Ser du noen endringer over tid?
7. Som miljøterapeuter opplever vi ofte et mangelfullt samsvar mellom institusjonsplanen, og den reelle miljøterapi som bedrives på institusjonen. Hva er ditt inntrykk av dette? Hva kan være eventuelle årsaker til mangler på slikt samsvar?
8. Hvis dere gjør egne vurderinger i forhold til ungdommenes behov, og disse avviker fra konklusjoner fra f.eks. barneverntjeneste eller Bufetat, hvordan løses dette?
9. Hvis man underveis i plasseringen opplever mye tvangsbruk, blir det gjort konkrete grep i forsøk på å forhindre dette?

Tverretatlig samarbeid:

1. Vi erfarer at institusjonene som regel samarbeider direkte med eksterne helsetjenester som f.eks. Barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikk, men har du en formening om generell kvalitet på dette samarbeidet? Har du noen konkrete positive tilbakemeldinger-, og eventuelt eksempler hvor dette samarbeidet møter hindringer?
2. Hvem har ansvaret for å koordinere hjelp fra eksterne helsetjenester, og herunder samle informasjon-, og overføre dette til nye instanser? Hvordan gjøres dette i praksis?

3. Hvordan opplever du at barneverntjenestene følger opp ungdommene som er plassert på barneverninstitusjon?
4. Når man opplever langt større utfordringer med ungdommene enn antatt, finnes det eksterne samarbeidspartnere dere velger å henvende dere til? Eller velger dere å løse dette internt, og eventuelt hvordan?
5. Har du erfaring med at Barne- og ungdomspsykiatriske tjenester har veiledet på institusjonen i forhold til konkret problematikk rundt en ungdom? Hvis ja, hvordan har denne veiledningen fungert? Ser du noen hindringer for at slik veiledning kunne hatt ett større omfang?
6. Hva skjer i diskusjoner med Bufetat/Nit vedrørende inntak av ungdom, og dere som privat aktør takker nei til å ta imot en ungdom? Har dere en reell mulighet til å takke nei? Og hva er eventuelle begrunnelser for å takke nei?
7. Journalist Thomas Ergo i «Glassjentesaken» foreslår av institusjonene ikke bør ha mulighet til å takke nei til å ta imot ungdom. Ser du eventuelle ulemper med dette?

Brukermedvirkning:

1. Har dere noen konkrete rutiner for at ungdommer som plasseres etter §§ 4-24 og 4-26 sikres brukermedvirkning? Hva kan være eventuelle hindringer for brukermedvirkning?
2. Har du noen eksempler på reell brukermedvirkning i praksis på en barnevernsinstitusjon?

Diskurs atferds begrepet:

1. Bruken av begrepet «atferd» i barnevernet diskuteres, og psykologspesialist Dag Ø. Nordanger og Forandringsfabrikken med flere, hevder at det i for stor grad fokuserer på ungdommenes reaksjoner, fremfor hva som ligger bak handlingene. Blant annet på bakgrunn av dette foreslår de å fjerne dette begrepet fra barnevernet. Har du noen tanker rundt dette?
2. I dagens system legger man opp til et skille mellom differensiering mellom atferd(høy/lav), rus og omsorg? Hvordan fungerer dette systemet for dere? Gir dette noen hindringer i arbeidet dere gjør?

Intervjuguide til Forandringsfabrikken/Barnevernproffene

1. Bruken av begrepet «atferd» i barnevernet diskuteres. Dere i Forandringsfabrikken og psykologspesialist Dag Ø. Nordanger og dere i Forandringsfabrikken hevder at det i for stor grad fokuserer på ungdommenes reaksjoner, fremfor hva som ligger bak handlingene. Blant annet på bakgrunn av dette foreslås det å fjerne dette begrepet fra barnevernet. Har dere noen tanker rundt dette?
2. Har dere noen tanker om skillet mellom atferd(høy/lav), rus og omsorg ved institusjonsplasseringer?
3. I forkant av plasseringer etter §§ 4-24 og 4-26 produseres det ofte mange rapporter som omhandler dere ungdommer. Føler dere at det har vært samsvar mellom det som rapportene beskriver og deres egne opplevelser?
4. Hvilke tanker har dere om kvaliteten på norske barnevernsinstitusjoner? Kan dere nevne eksempler på egne erfaringer eller tilbakemeldinger som ofte går igjen fra andre ungdommer? Dette kan gjerne være både positive og negative eksempler.
5. Har dere forslag til hva som kunne gjøre institusjonene bedre?
6. Brukermedvirkning blir ofte nevnt i barnevernet. Har dere eksempler der dere fikk være med og bestemme? Kom gjerne med eksempler eller tilbakemeldinger på dette, både før og under plassering på institusjon.
7. For oss som jobber på institusjon kan noen ganger være vanskelig å tolke ungdommens språk, atferd og annen kommunikasjon. Noen ungdommer er veldig direkte, mens andre oppleves ikke like tydelige. Har dere forslag til/eller tilbakemeldinger om hvordan ungdom kan få utvidede muligheter til å uttrykke seg slik at de i større grad blir hørt og forstått?
8. I hvilken grad opplever ungdommene at de har reell brukermedvirkning i forhold til valg av institusjon? Her tenker vi på for eksempel på geografiske, metodiske og sosiale forhold.
9. Tvangsbruk i barnevernet nevnes ofte. Har dere eksempler-, eller tilbakemeldinger på hva slags tvangsbruk som ofte går igjen?
10. Har dere forslag-, eller får dere tilbakemeldinger om hva som kan gjøres annerledes for å minske graden av tvangsbruk?

11. I hvilken grad klarer barnevernet å gi ungdommene den individuelle hjelpen den enkelte har behov for? Har dere eksempler på forslag til ideer om hva som kunne vært gjort annerledes for å få en bedre individuell hjelp ved institusjonsplassering?
12. Hvordan oppleves kvaliteten på barneverninstitusjonene i Norge i dag, og ser dere i Forandringsfabrikken noen endring over tid?
13. Føler dere/ungdommene seg ivaretatt i prosessen ved å bli plassert på barneverninstitusjon?
14. Hvor godt informeres ungdommene i forkant av flyttingen til institusjon, møter de nytt personale, har besøkt institusjonen, informasjonsmøte fra barneverntjenesten?

Intervjuguide til Barneombudet

1. Bruken av begrepet «atferd» i barnevernet diskuteres, og psykologspesialist Dag Ø. Nordanger og Forandringsfabrikken med flere, hevder at det i for stor grad fokuserer på ungdommenes reaksjoner, fremfor hva som ligger bak handlingene. Blant annet på bakgrunn av dette foreslår de å fjerne dette begrepet fra barnevernet.

Har du noen tanker rundt dette?
2. Hva tenker dere hos barneombudet om skillet i differensieringen mellom atferd(høy/lav), rus og omsorg?
3. Tanker om kvaliteten på norske barnevernsinstitusjoner? Får dere tilbakemeldinger fra ungdommene? Kan du nevne eksempler på tilbakemeldinger?
4. Får dere noen tilbakemeldinger ift ungdommenes brukermedvirkning? Det kan noen ganger være vanskelig å tolke ungdommens språk, atferd og annen kommunikasjon.

Har dere forslag til hvordan ungdom kan få utvidede muligheter til å uttrykke seg slik at de i større grad blir hørt og forstått?
5. Hva tenker barneombudet om tvangsbruk i barnevernet, og hvilke erfaringer har eventuelt barn delt?
6. I hvilken grad klarer barnevernet å ivareta barnas individuelle behov? Har barneombudet noen ideer om hva som kunne vært gjort annerledes?
7. Hvordan oppleves kvaliteten på barneverninstitusjonene i Norge i dag? Har det skjedd noen endringer den siste tiden som har påvirket kvaliteten?
8. Kan dere i barneombudet si noe om deres inntrykk av at barna selv føler seg ivaretatt i prosessen ved å bli plassert på barneverninstitusjon (bvl. 4-24 og 4-26)?

9. Føler dere i barneombudet at de unge har en reell mulighet til påvirkning i forhold til hvor de geografisk blir plassert på en barneverninstitusjon?
10. Hvor godt informert er de unge i forkant av flyttingen, møter de nytt personale, har besøkt institusjonen før innflytting, informasjonsmøte fra barneverntjenesten?
11. Har dere i barneombudet informasjon om hvordan ungdommer plassert ved barneverninstitusjoner oppfatter hyppige bytter i personal gruppen, både med tanke på turnus og utskiftninger i personalgruppen?
12. Føler barna seg ivaretatt i forhold til psykisk helse på barneverninstitusjonene? Er det behov for en styrking av kompetansen på dette området? Arbeid tettere med BUP, felles institusjoner?